

modlitba

modlitba

Modlitba

Edici sborníků „Koinonia“ vydává nakladatelství Advent-Orion pro Adventistický teologický institut.

Vydal Advent-Orion, spol. s r. o., Roztocká 5, Praha 6

Redakční rada: Marek Harastej, Oldřich Svoboda, Peter Čík,
Lenka Michálková, Jan Kubík, Vítězslav Chán

Obálka: Jaromír Pokorný
Grafická úprava: Robert Prokopec
Odpovědný redaktor: Vítězslav Chán
Fotografie na obálce: AdobeStock
Vydání první, Praha 2020
Vytiskla tiskárna ARTRON, s.r.o., Boskovice

©Advent-Orion, Praha 2020

ISBN978-80-7172-595-4

Obsah

Editorial

Rozhovory

Kázání

Studie a články

Výzkum o modlitbě

Výběr knih, veršů a citátů

Recenze knih

Obsah

Editorial

Marek Harastej: *Modlitba* 9

Rozhovor

Soňa Sílová: *Modlitba je pro mne životní nutnost* 10

Kázání

David Kogut: *Modlitba je dialog* 13

Petr Pimek: *Na prvním místě žádám* 18

Studie a články

Jiří Beneš: *Modlitba v Knize žalmů* 21

Filip Fürst, Jakub Januška: *Modlitba z pohledu psychologie* 29

Marek Harastej: *Modlitba Otče náš v kontextu Velkého sporu* 40

Vítězslav Chán: *Communion with God – modlitba v životě a díle Ellen Whiteové* 46

Daniel Márföldi, Ivana Márföldi: *Vypočívá Boh naše modlitby?* 52

Oldřich Svoboda: *Modlitba za nemocné* 55

Dragoslava Santrac: *Modlitba založená na Knize žalmů* 62

Výzkum o modlitbě

Marek Harastej, Lenka Michálková: *Výzkum o modlitbě* 67

Výběr veršů a citátů a knih

Biblické texty o modlitbě 78

Marcela Bielíková: *Ellen G. Whiteová o modlitbě* 81

Marek Harastej: *Výroky dětí o modlitbě* 85

Marek Harastej: *Seznam knih o modlitbě* 87

Recenze knih

Jiří Beneš: *Pláč Jeremiášův* (Juraj Bándy) 92

Frank Hasel: *Longing for God* (Audrey Anderssonová) 95

Contents

Editorial

Marek Harastej: <i>Prayer</i>	9
-------------------------------------	---

Interview

Soňa Sílová: <i>Prayer is a Necessity of Life for Me</i>	10
--	----

Sermons

David Kogut: <i>Prayer is a Dialogue</i>	13
Petr Pimek: <i>First of All I Ask</i>	18

Studies and Articles

Jiří Beneš: <i>Prayer in the Book of Psalms</i>	21
Filip Fürst, Jakub Januška: <i>Prayer: A Psychological Perspective</i>	29
Marek Harastej: <i>The Lord's Prayer in the Context of the Great Controversy</i>	40
Vítězslav Chán: <i>Communion with God – Prayer in the Life and Work of Ellen G. White</i>	46
Daniel Márfoldi, Ivana Márfoldiová: <i>Does God Hear Our Prayers?</i>	52
Oldřich Svoboda: <i>Prayer for the Sick</i>	55
Dragoslava Santrac: <i>Praying the Psalms</i>	62

Research

Marek Harastej, Lenka Michálková: <i>Research on Prayer</i>	67
---	----

Bibliography, Bible verses, Quotes

Bible Verses on Prayer	78
Marcela Bielíková: <i>Ellen G. White on Prayer</i>	81
Marek Harastej: <i>Quotes from Children about Prayer</i>	85
Marek Harastej: <i>Recommended Books about Prayer</i>	87

Book Review

Jiří Beneš: <i>The Book of Lamentations</i> (Juraj Bándy).....	92
Frank Hasel: <i>Longing for God</i> (Audrey Anderssonová)	92

Modlitba

Marek Harastej, ředitel Adventistického teologického institutu

Rozhovor s Bohem. Dýchání duše. Dialog. Horká linka k Nejvyššímu. Setkání s Bohem. Rozhovor s přítelem. Pokleknutí před vládcem Nebes. Pozvedání mysli a srdce k Bohu. Společenství s Bohem. Známe tyto a řadu dalších definic toho, co je modlitba. Smyslem tohoto sborníku není přidávat další ani si přivlastňovat právo definovat, co modlitba je, a co modlitba není. Sborník shrnuje několik příspěvků z Teologické konference o modlitbě, kterou pořádal Adventistický teologický institut v roce 2018. Pro nás bylo toto setkání obohacujícím zamyslením nad tématem, které je blízké všem lidem, kteří se obracejí k Pánu Bohu. Věříme, že může obohatit i vás, čtenáře, kteří jste vzali do rukou tento sborník.

K rozhovoru o modlitbě jsme pozvali Soňu Sílovou, teoložku, kazatelku a učitelku spirituality na Adventistickém teologickém institutu. Téma modlitby uchopené formou kázání nám otevírají kazatelé Petr Pimek a David Kogut. Na ně navazuje šest tematických studií o modlitbě. Marek Harastej hledá souvislost mezi modlitbou Otče náš a teologií Velkého sporu. Oldřich Svoboda se věnuje tematice modlitby za nemocné. Jsme hrdí na naše studenty (Filipa Fürsta a Jakuba Janušku), kteří zároveň jako studenti teologie i psychologie společně představili svou práci o psychologických aspektech modlitby. Bibliista Jiří Beneš se ve své studii věnuje modlitbě ve Starém zákoně a teolog Vítězslav Chán stejné téma sleduje u výrazné osoby počátků adventismu – Ellen Gould Whiteové. Obtížné téma nevyslyšených modliteb otevřel administrátor Slovenského sdružení CASD Daniel Márfoldi se svou manželkou Ivanou. Následuje příspěvek, který nepatří autorsky na naše území a je překladem zajímavého článku Dragoslavy Santracové o modlitbě s texty knihy Žalmů.

Výše zmíněná témata doplňují tři přehledy, které mohou být pro čtenáře inspirací k dalšímu přemýšlení a studiu. Ten první nabízí biblické texty o modlitbě. Druhý výroky Ellen Gould Whiteové o modlitbě. A třetí je přehledem knih na toto téma, které jsou k dispozici na českém a slovenském knižním trhu.

KOINONIA reprezentuje Adventistický teologický institut, a proto zde má své místo i recenze na novou knihu našeho učitele doc. Jiřího Beneše.

Celý sborník uzavírá rubrika pro klasickou teologii, ne zcela typická – Výroky dětí o modlitbě. Jednoduché definice dětí, které nemají ani patřičnou hloubku či preciznost správné definice, ale svou přímostí a jednoduchostí někdy vystihují pravdu lépe než odborný článek teologa.

Jsme potěšeni, že jste se rozhodli začíst se do tohoto sborníku. Přáli bychom si, aby vás obohatil a snad vám nabídl nové pohledy nebo i otázky k tématu modlitby.

Rozhovor o modlitbě se Soňou Sílovou

Existují snad stovky definic toho, co je modlitba. Mohu se zeptat, čím je modlitba pro tebe?

Životní potřeba a nutnost. Nejlépe tomu odpovídá jeden z nejkratších biblických veršů: „*Neustále se modlete*“ (1Te 5,17). To samozřejmě neznamená strávit celý život fyzicky na kolennou. Je to podobné jako s mezilidskými vztahy: Když něco vidím, prožívám, na něco přijdu, tak se nemůžu dočkat, až to budu moci sdílet s někým blízkým. A tak mnohokrát denně Boha nejčastěji v duchu oslovím a ptám se, co mě má to či ono naučit, jak mi to či ono pomáhá lépe pochopit Boha, nějaký biblický text, svět, druhé lidi, sebe... Kolikrát jen v duchu nebo i nahlas řeknu prostě: „Pane...“ – někdy proto, že se s něčím trápím, někdy proto, že jsem z něj prostě tak nadšená, že to ani nejde vyjádřit.

V Bibli nacházíme řadu modliteb. Které z nich jsou pro tebe významné a proč?

V průběhu času a za různých situací mě oslovují různé modlitby v Bibli, ale také modlitby druhých lidí, ať už současníků, nebo i napříč staletími.

V Bibli jsou to bezesporu Žalmy. To byly první texty, se kterými jsem se při seznamování s Bohem a s Bibli potkávala očima i srdcem. Texty jako Ž 42 a Ž 43 s jejich: „*Proč se tak trpce rmoutíš, má duše, proč ve mně úzkostně sténáš? Na Boha čekej, opět mu budu vzdávat chválu, jemu, své spáse. On je můj Bůh.*“ To mi v těžkých časech mluvilo přímo z hloubi nitra. Mým

celoživotním heslem je: „*Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné!*“ (Ž 118,1 aj.).

Pro řadu lidí je modlitba spojená s emocemi. S pokojem, radostí, pocitem blízkosti Bohu... Mají tyto emoce při modlitbě své místo? A jak reagovat, když chybějí?

Ano. Je to bezpečné prostředí; Bohu nemusím hrát divadlo, ale mohu za ním přijít s jakoukoli emocí, pokud je opravdová, a ne – třeba i nepřiznaně – předstíraná. Vždycky si vzpomenu na Jóba, jak Bohu říká objektivně opovážlivé, možná až rouhavé myšlenky. Ale právě ta opravdovost a otevřenost pramenící z Jóbova rozhodnutí zůstat s Bohem ve vztahu, i když se mu dějí strašné věci, kterým nerozumí – to bylo něco, k čemu se Bůh sám přiznává, po čem touží i u nás.

Jednou jsem prožila chvíli, kdy se moje modlitby přímo hmatatelně odrážely ode zdi. Byla jsem s tříletým synem, a navíc znovu těhotná, v nemocnici. Synek měl před operací, nezabírala anestezie a odváželi mi ho napůl bdělého. Moje modlitby, spíš zoufalé vnitřní výkřiky, zněly do hlucha. Dlouho jsem to Bohu vyčítala. Časem se mi otevřelo nelehké poznání, že Bůh někdy chce, abychom na chvíli zakusili odloučenost – jako prožil Abraham při výzvě obětovat Izáka a nejvíc Ježíš v Getsemane a na kříži. Jako by se s námi snad chtěl sdílet i s tím těžkým, čím v neporovnatelně větší míře prochází on sám. Nebo jako projev důvěry vůči nám, že

se ho nevzdáme – navzdory tomu, že ne vždy a všechno „funguje“. A že věříme, že s námi je, i když to naše pocity nezrcadlí.

Při modlitbě se někdy stojí, jindy klečí, někteří leží v posteli nebo se třeba modlí za chůze. Jaký postoj při modlitbě je tobě nejbližší a proč?

V různých situacích různě. Nejtěžší modlitby a modlitby, kdy se sama potřebuji „srovnat“, ty musím vychodit. Ideálně v lese, ale poslouží mi i přecházení po bytě. Tam se pak s Bohem hádám, vylévám svou hořkost a prosím o nasměrování a sílu pro sebe nebo/a pro ty, kteří procházejí údolím stínů a smrti. Poslední dobou se často modlím: Tady jsem a dávám se ti k dispozici – to pak třeba zvednu obličej a ruce vzhůru. Znamená to vzdát se a je to zároveň o touze přijmout úkol, který pro mě Bůh má.

Velmi mě oslovila zkušenost jednoho z bratrů „v službu postavených“, kdy se modlil o zmocnění pro službu ležící tváří k zemi. To jsem zatím neudělala. Je to vyjádření nejhlubší pokory a odevzdání se, vyjádření něčeho slovy nesdělitelného. Pak mne vůbec netrápí, že se podobný projev objevuje i v jiných tradicích, a neznámá to, že bych něco kopírovala.

Určitě máš také zkušenost nevyslyšené modlitby. Čím se od sebe liší modlitby, u kterých vnímáme odpověď Pána Boha, a ty, kde nám něco takového chybí?

No je to zápas. Modlitba na jedné straně nemůže manipulovat Bohem, zároveň je to něco tajuplně mocného, co jakoby dává do pohybu nějaké soukolí. Z tohoto úhlu pohledu vlastně neexistuje nevyslyšená modlitba. Něco se začalo dít, protože jsem za někoho, za něco vzala zodpovědnost. Jako by nebe „nemohlo“ leccos udělat, dokud se k tomu někdo nepřihlásíme, dokud se v nás nezvedne touha po dobrém, po spravedlnosti, po tom, aby se Božím zásahem něco proměnilo. Bůh chce s námi spolupracovat, jsme jeho děti, ale zároveň i partneři. Takže se modlím a čekám často se zvědavostí, co z toho bude, jakým směrem se lidé, situace, vztahy pohnou.

Jaká část modlitby Otče náš tě nejvíce oslovuje?

Celá Modlitba Páně je nabitá významy, průhledy, a především láskou. Ale už kdysi za studií při čtení výkladu Jana Milíče Lochmana mi zaznělo hluboce hned to začáteční „Otče náš“. Bůh je Otec – nejen můj, ale i mého bližního, toho, kterého mám ráda, ale i toho, se kterým se nemusím. Bůh je Otec adventisty, evangelíka, katolíka, baptisty, ale i muslima, buddhisty, hinduisty, dokonce ateisty atd. a od každého chce něco jiného a zároveň to samé: podle míry jeho/jejího poznání a v souvislostech a realitách jeho/jejího života žít zodpovědně a maximálně spravedlivě. Nejen to, Bůh je Otec celého stvoření. V Bohu jakožto našem společném Otci jsme s každým člověkem, ale také s celým stvořením (v jakékoli jeho podobě – zvířaty, rostlinami, vodou, přírodními společenstvími) spojeni příbuzenstvím, jsme součástí jedné rodiny. Pokud vyslovuji „Otče náš“, hlásím se do tohoto společenství, do této rodiny. Pokud to tak nevnímáme, je vážnou, až děsivou otázkou, zda máme právo tuto modlitbu vyslovit.

Modlitba Otče náš přitahuje mimořádnou pozornost. Dříve byla tato modlitba mezi adventisty vnímána jako určitý vzor modlitby a její opakování nebo společné modlení bylo vnímáno jako cizí prvek v rámci adventistické spirituality. V současné době se v některých adventistických sborech tato modlitba při některých příležitostech společně recituje. Jak to vnímáš?

Pozitivně. Jak jsem už řekla u předchozí otázky, tato modlitba je ve velké míře vyjádřením společenství – napříč kulturami, společenstvími, dokonce napříč časem – minulostí a budoucností.

Vnímáš rozdíl mezi modlitebním životem mužů a žen?

Ne. Rozdíl může vzniknout jedině na základě vztahu s Bohem a na základě osobních preferencí konkrétního člověka.

Modlíme se soukromě i ve společenství, známé zpívanou modlitbu ve formě písní. Co psaná modlitba? Má v církvi své místo?

Určitě ano, zvláště při formálnějších příležitostech. Je to o přípravě, i modlitbě spatra by měla předcházet příprava. A to i v případě, že někdo je radši, když se mu žádost o modlitbu sdělí těsně před tím, než se bude modlit. Pokud je pravděpodobné, že budu požádána o veřejnou modlitbu, měla bych být předem připravena. Rozhodně doporučuji se v duchu předem pomodlit, ať Bůh vede mou veřejnou modlitbu.

Mohla by ses s námi na závěr pomodlit?

Bože veliký a mocný, který jsi naším Stvořitelem, v Ježíši Kristu naším Spasitelem a v Duchu svatém naším Průvodcem a Učitelem, děkujeme ti za všechny dary v podobě vztahů, možností přispívat k dobrému i v podobě zajištění našich ži-

votů. Děkujeme především za naději na setkání a na život v celé své plnosti, děkujeme za naději, kterou jsi nám vydobyl svou obětí na kříži a nám ji daroval.

Prosíme, odpusť nám, kdykoli se ti zpronevěřujeme myšlením, mluvením a jednáním, a dej, ať se ti dáváme k dispozici a děláme ti čest a radost tím, že přijmeme úkol v podobě dobrých skutků, které jsi pro nás připravil.

Děkujeme za tvou lásku a prosíme, ať i v nás vzbudíš lásku – k tobě, k druhým lidem i celému tvému stvoření, ale i zdravou lásku k sobě samým.

Kéž ve tvé síle a moci svítíme tvým světlem a jsme požehnáním všude tam, kam jsi nás postavil.

Amen.

Otázky kladl M. Harastej.

ThMGR. SOŇA SÍLOVÁ (1978)

Vystudovala Evangelickou teologickou fakultu Univerzity Karlovy (ThMgr.), v současnosti působí jako kazatelka Církve adventistů sedmého dne ve sboru Praha-Smíchov a zároveň učí spiritualitu na Adventistickém teologickém institutu.

Modlitba je dialog

David Kogut

Co je to modlitba? Jaký je její smysl? A jak se modlit? Rád bych na tyto otázky nabídl několik odpovědí. Každý z nás máme nějakou zkušenost s modlitbou a ta formuje naše chápání a pojetí modlitby. Výchozím bodem mé úvahy je předpoklad, že modlitba je komunikace s Bohem, jejímž smyslem je budovat důvěrný vztah.

Jak vypadá naše komunikace s Bohem? Je to několikaminutový monolog, kdy Bohu řekneme, co máme na srdci, a pak jdeme dál? Asi každý zažil situaci, kdy někdo za vámi přišel, dlouze vám o sobě vyprávěl a na konci řekl: „To jsme si hezky popovídali, měj se.“ Vsadím se, že takový člověk nepatří mezi okruh vašich nejlepších přátel. Nejkrásnější rozhovory jsou ty, kdy jeden druhému nasloucháme a dochází k vzájemnému porozumění. Tak se rodí sympatie a vztahy, ve kterých se cítíme dobře. S takovými lidmi se opět rádi setkáváme. Domnívám se, že v komunikaci s Bohem tomu nebude jinak. Pokud se modlitba stane nákupním seznamem, nejsem si jist, zda nakupujícího baví neustále opakovat své požadavky na prodávajícího, který vlastně ani nechce být prodávacem, ale nejbližším přítelem a Králem vesmíru v jedné osobě.

V Mt 6,7.8 Ježíš říká tyto instrukce k modlitbě: *„Když se modlíte, neopakujte naprázdno slova jako pohané, neboť ti se domnívají, že budou vyslyšeni pro množství svých slov. Nebuďte proto jako oni; vždyť Bůh, váš Otec, ví, co potřebujete, dříve, než jej poprosíte“* (ČSP). Jestli Bůh ví, co chci říci, dříve, než to vyslovím, proč bych jej měl na modlitbě informovat? Dokážete si před-

stavit dítě, jak volá na svého otce: „Tati, dívej, udělám kotrmelec a pak stojku!“ Načež by otec odpověděl a ani se na dítě nepodíval: „Prosím tě, já vím, jak vypadá kotrmelec a stojka, tak mě neobtěžuj, teď nemám čas!“ Jaké zklamání a těžká rána by to byla pro dítě. Ano, Bůh ví, co potřebujeme, dříve než jej požádáme. Ale jde mu o vztah. Proto si rád vyslechne, co mu chcete říct, ukázat, poprosit nebo za co poděkovat. I když ví, co máte na srdci. Fascinuje mne, jak nesmírně milující a trpělivý je Bůh, když naslouchá našim slovům. Když hovoříme s Bohem, nejde o to, zda více mluvíme nebo nasloucháme. Podstatné je, jestli vytváříme prostor pro obojí, tedy pro dialog.

Dialog? A jak tedy vysvětlit, že Bůh tak často mlčí? Byli byste rádi, kdyby vám Hospodin odpovídal hned? Jako ve slovech písně Pavla Hlana, kde vyjadřuje přání, aby existovala mobilní aplikace iBůh, skrze kterou bychom dostali odpověď, na cokoliv bychom se chtěli zeptat? Dobře, připustíme, že by Bůh takto „fungoval“! Asi od 6 let jsem se často modlil, aby mi Bůh dal do života nějakou hodnou dívku (myšleno mou budoucí manželku). Já bych ve svých 6 letech dostal odpověď: Je to Lenka Kapustová a narodí se za 14 měsíců na Slovensku v Banské Bystrici. Ne, to bych vážně nechtěl! Přišel bych o ty chvíle, kdy jsem v jiných vztazích pochopil, že krása ženy není všechno a pouhá zamilovanost na celoživotní vztah nestačí, stejně jako ani přátelství bez fyzické přitažlivosti. Ano, bylo to bolestivé, ale díky tomu může naše manželství s Lenkou stát na pevnějších základech.

A hlavně bych přišel o ty chvíle, kdy mi Bůh odpovídal svým kreativním způsobem. V situaci, kdy jsem se snažil o jednu dívku a šel za svou sestrou na „výzvědy“, mi hlavou proletěla silně zřetelná myšlenka: „Tahle holka není pro tebe.“ V tu chvíli mi vyhrkly slzy, protože jsem věděl, že to není moje myšlenka. V dané chvíli nena- vazovala na můj myšlenkový proud a ani ne- souzněla s mými plány. Samozřejmě, má touha byla silnější než Boží hlas, a tak jsem se jeden rok snažil. Neúspěšně. Kdyby mi Bůh dopředu řekl, jak dopadne ten nejdělsí a nejnapínavější příběh mého života (alespoň prozatím), vadi- lo by mi to. Neudělal to, protože mu šlo o to, abych postupně budoval vztah k mé budoucí manželce a docenil, jak vzácného člověka jsem v ní získal. Ovšem to také velmi silně budovalo vztah důvěry k Bohu, který mne tím vším pro- vázel a odpovídal na mé modlitby. Uvedu ješ- tě jeden příklad. Vzněl jsem na Boha prosbu, zda by mi pomohl lépe poznat jednu kamarád- ku. Chtěl jsem vědět, jaké má hodnoty, vztah s Bohem apod. Domluvili jsme se na schůzce, ale těsně před tím jí do toho něco důležitějšího přišlo. To se zopakovalo i podruhé. Řekl jsem Bohu, že jestli se to stane i potřetí, budu to brát, že mi zde zavírá cestu. Potřetí jsme byli domlu- veni na konkrétním termínu. Opět na posled- ní chvíli setkání padlo. Já jsem přijal srdečnou omluvu s pokojem v srdci a vědomím, že to tak vede Bůh. „*Máme v něho pevnou důvěru, že nás slyší, kdykoliv o něco požádáme ve shodě s jeho vůlí. A víme-li, že nás slyší, kdykoliv o něco žádá- me, pak také víme, že to, co máme, jsme dostali od něho*“ (1J 5,14.15).

Vybavuje se mi jeden moment, kdy jsem se cítil velmi sám, nemilovaný. S pocitem, že i Bůh je daleko a já necítím jeho lásku. Řekl jsem mu to. S posledním slovem dolehla k mým uším píseň, kterou jsem v životě slyšel poprvé. Zpí- valo se v ní – asi tušíte o čem. O tom, jak mne Bůh miluje a je mi blízko. Ve svém srdci jsem v tu chvíli hmatatelně pocítil jeho blízkost a lás- ku. Jako by Bůh naplnil celou místnost. Silná to chvíle. Cítil jsem se někdy jindy podobně skles- le? Ano. Reagoval Bůh stejně jako v tomto pří- padě? Ne. Proč? Nevím. Ale vím jedno. On ví proč. Stačí mi to? Ne vždycky. Ale učím se to

přijímat a důvěřovat mu. „*Vždyť moje myšlení nejsou myšlení vaše, ani vaše cesty nejsou cesty mé, je Hospodinův výrok. Neboť jako jsou ne- besa vyšší než země, tak jsou mé cesty vyšší než cesty vaše a má myšlení vyšší než myšlení vaše*“ (Iz 55,8.9; ČSP).

Pokud se za něco dlouho modlíte a stále ne- chápete, proč Bůh mlčí, možná ještě nenastal správný čas, aby vám Bůh některé věci ukázal nebo dal. Zkuste jej prosit, abyste viděli to, co vám chce nyní zjevit nebo říct. Pozor, může to být něco, co vás ani ve snu nenapadlo. Vše má svůj vhodný čas. Ježíš svým učedníkům řekl: „*Ještě mnoho jiného bych vám měl povědět, ale nyní byste to nesnesli*“ (J 16,12). Něco si Bůh nechává až na novou Zemi. A je to tak dobře, i když to nechápeme. Vždyť smyslem modlit- by je učit se Bohu důvěřovat, spoléhat na něj. Ne dostat to, co chceme, a mít na vše odpověď.

Co tedy můžeme očekávat z Boží strany? Ml- čení? Neřekl bych.

„*Proto, jak říká Duch svatý: Jestliže dnes uslyší- te jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce...*“ (Žd 3,7.8a). „*Moje ovce slyší můj hlas, já je znám, jdou za mnou a já jim dávám věčný život: nezhynou na věky a nikdo je z mé ruky nevyrvé*“ (J 10,27.28).

Jsem přesvědčen, že Bůh k nám hovoří, jen my máme problém jej slyšet. Je to jako s televizí. Vlny se šíří vzduchem a jsou tady neustále, jen je třeba mít nastavený přijímač tak, aby vysílání zachytil. Někdy nám to trvá dlouho, než zachy- tíme Boží signál. Bůh je trpělivý, vysílá neustá- le a je zde v každé chvíli. Ví, že náš přijímač je poškozen hříchem, který nás od něj odděluje.

Bůh „vysílá“ skrze Písmo, působení Ducha svatého v nás a druhých lidech, prostřednic- tvím různých životních okolností a používá si také přírodu (Žd 1,1; J 16,13; Ž 19,2.3). Věřím, že můžeme každý den slyšet Boží hlas. Velmi pravděpodobně to nebude tak, jako když mlu- víte s druhým člověkem. Je třeba vždy zkoumat, zda to, co svým přijímačem zachytím, je oprav- du Boží hlas. Proto zde máme Bibli, která nám pomáhá zjistit, zda naše myšlenky a pocity jsou od Boha nebo z nás samotných, či dokonce od toho Zlého. Jestli si nejste jistí, zda správně ro- zumíte Bohu, mluvíte o tom s dalšími věřícími. Opakovaně se ptejte Boha, ať vás vede a dá vám

pochopit, co vám skutečně říká on sám. On to udělá. Dejte mu prostor a čas. On je Bohem, my jeho stvořením. Důvěřujme mu, on přece ví, co dělá (Ž 100,3; Př 3,5).

Během nástupní kazatelské praxe mi přišel e-mail, ve kterém mi kamarádka napsala ohledně jedné citlivé osobní věci, ve které viděla, že nejednám správně, a obávala se, aby to nedopadlo špatně. Tehdy jsem si řekl, že mám vše pod kontrolou a nepotřebuji, aby mě někdo poučoval. O pár dní později jsem seděl na výboru sboru a můj vedoucí nástupní praxe měl na začátku úvahu. Tehdy jsem seděl jako zařezaný. Text z Písma mluvil přesně do mé osobní situace, o které nevěděl kazatel ani nikdo z přítomných. Jen já, moje kamarádka a ještě jeden člověk, kterého se to týkalo. Pochopil jsem, že Bůh si kamarádku i kazatele používá a chce mi říct, abych danou věc dal do pořádku.

V životě se mi nejvíce osvědčilo spojit modlitbu se čtením Písma a tichem, kdy naslouchám a nechávám Pána skrze text, myšlenky a okolí promlouvat. Nazval bych to křesťanskou meditací či rozjímáním nad textem. Očekávám, že mne Bůh osloví, vytvářím prostor, prosím o jeho slovo do mého života, ale ostatní nechávám na něm. Zní to hezky, ale často je to pět nejtěžších a nejdelsích minut mého dne. Věřte, že to stojí za to, když zaslechnete jeho hlas.

Chtěl bych se nyní zmínit o některých překážkách, které nám brání naslouchat Božímu hlasu a vytvořit z modlitby dialog. Budu o nich mluvit v 1. osobě, protože se týkají nás všech:

a) Zahlcenost. Nemám čas se ztišit. Přitom nejčastěji Bůh promlouvá v tichu (Dt 27,9; Ž 4,4; L 5,16). Když máš pocit, že Boha neslyšíš, zkus podniknout nějaké praktické kroky, abys jej mohl lépe slyšet. Zkus od sebe odstranit rušiče, které vytvářejí ve tvém životě hluk. To může u někoho znamenat např. přestat neustále poslouchat hudbu, rádio nebo televizi. Nesledovat seriály, zprávy nebo sociální sítě a jiné „žrouty“ vnitřního klidu. Najdi si čas, kdy budeš v tichu na 60 minut, vypni telefon a běž do přírody. Zjistil jsem, že když jsem si dal týdenní půst od internetu, svět se nezbořil a já byl najed-

nou schopen slyšet Boha jasněji promlouvat skrze Písmo. Stejnou zkušenost mám s týdenním půstem od hudby.

- b) Strach** z toho, že po mně bude Bůh chtít něco, co se mi nebude líbit. Je to strach, který se mi neustále vrací. Zjistil jsem, že větší problém než slyšet Boží hlas, je udělat to, co mi říká.
- c) Vymezené naslouchání.** Chci slyšet pouze odpověď ano nebo ne. Mám dopředu svou představu, co a jak by měl Bůh udělat nebo mi říct. Jako čerstvý student teologického semináře jsem čekal, kam mne církev pošle na dvouletou nástupní praxi. Tušil jsem, která místa by to asi mohla být, a častokrát jsem se modlil: „Pane Bože, prosím tě, hlavně ať jsem na tom správném místě, kde chceš, abych byl.“ Při jedné takovéto modlitbě, kdy jsem se těmito slovy modlil, jsem se zarazil a v mysli mi znělo: „Ty se modlíš špatně. Nemáš se modlit, abys byl na správném místě, ale abys byl požeňnáním pro druhé lidi tam, kam tě pošlu.“ Když jsem se o tři roky později stěhoval na další místo, prosil jsem, abych mohl být požeňnáním tam, kam přijdu. Pochopil jsem, že je to důležitější než být na tom „správném místě“. To, o co v modlitbách často prosíme, není to nejlepší, co můžeme dostat.
- d) Neposlušnost.** Bůh mi v minulosti něco řekl, ale já jsem to neudělal. Bůh po nějaké době přestane mluvit. To známe i ze SZ. Nejprve měli Izraelci jednat podle Hospodinových slov – sytit vdovu, sirotka a bezdomovce, dávat úplné desátky. Teprve pak měli přijít za Hospodinem a zkusit to s ním (Iz 58; Mal 3,6–12).
- e) Nevyznané hříchy.** Hřích mě odděluje od Boha. Nejsem schopen slyšet Boží hlas, protože vědomě jednám proti Bohu. Řešením je činit pokání. Někdy možná ani nevím nebo si neuvědomuji, že je něco špatně. Pak je namísto modlit se a prosit, aby mi Bůh ukázal můj hřích. Bůh to zjevuje skrze Ducha svatého a používá si k tomu i druhé lidi. Např. David zhřešil s Batšebou a ani mu nedocházelo, že je to špatně! Až když přišel prorok Nátan a řekl mu podobenství o ovci, tak to

David pochopil. Když nejsem schopen slyšet Boží hlas, může to být znamením toho, že je něco v mém životě špatně.

- f) **Mylná představa.** Bůh mluví jen k VIP skupině, ale ne ke mně. Apoštol Pavel si přeje, aby v církvi všichni usilovali o duchovní dary, nejvíce o dar prorokování (1K 14,1.24.25). Proč? Protože pak skrze ty, kteří prorokují, budou druzí zasaženi v srdci a pocítí Boží přítomnost. Tedy že Bůh promluví skrze vás k druhým a skrze ně zase k vám. Bůh chce mluvit k tobě i skrze tebe. Když tuto možnost nepřipouštíme, neočekáváme Boží hlas a ani se nepokusíme jej zaslechnout.

Jak se tedy máme modlit?

Modlete se tak, jak umíte, jak je vám to přirozené. Autenticky. Ne tak, jak si myslíte, že byste se měli modlit. Neříkejte to, co si myslíte, že Bůh nebo druzí chtějí slyšet. To odráží slova v Mt 6,5.6: „*A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci; neboť ti se rádi modlí, stojíce v synagogách a na rozích ulic, aby je viděli lidé. Amen, pravím vám: Mají už svou odměnu. Když ty se modlíš, vejdi do svého pokoje, zavři za sebou dveře a pomodli se k svému Otci, který je v skrytu, a tvůj Otec, který vidí v skrytu, ti odplatí [zjevně].“ (ČSP)* Příkladem nám také může být Jób, který mluvil s Bohem na rovinu. Raději hovořit tvrdě s Bohem, než mluvit hezky, ale jen o Bohu. To dělali Jóbovi přátelé. Popište Bohu svou situaci, to, jak to vidíte, cítíte, o čem přemýšlíte, a požádejte jej, aby vám pomohl změnit vás nebo váš pohled na danou situaci, popř. celou situaci. Hledejte nové způsoby, jak se modlit. Ne stereotypně. Snad vám pár těchto tipů pomůže:

- 1. Změňte a připravte prostředí k modlitbě.** Vyjádřete přípravou a prostředím, jak je pro vás setkání s Bohem důležité. Např. ticho, samota, příroda, sváteční oblečení, parfém, výzdoba, svíčka apod. Proč by toto setkání nemohlo být stejně důležité jako rande? Která žena by s vámi šla opakovaně na rande, když by vše bylo pořád stejné? Téma rozho-

voru, květina, místo, jídlo, oblečení atd. Ne dovolte, aby vás modlitba omrzela.

- 2. Zpívejte a hrajte Bohu.** Pokud si říkáte, že to neumíte, ujistěte se, že jste sami a nikdo jiný vás neslyší. Bůh se dívá do srdce, ne na přesnost tónů. Nebo zpívejte s profesionální nahrávkou.
- 3. Pište si modlitby.** Pořídte si deník a pište do něj své dopisy Bohu. Při psaní modlitby často napíšete i to, co byste jinak nahlas neřekli. Velikou výhodou je, že po čase se můžete kdykoliv vrátit k otázkám, vděčnosti i prosbám, které jste Bohu předložili. Nebýt deníku, mnohé Boží odpovědi bych neviděl a své dotazy a prosby zapomněl. Díky zapisování modliteb jsem mohl vidět, jak Bůh reagoval v minulých situacích, vyřešil je, nebo jak mi odpověděl. Najdete pak spoustu důvodů k vděčnosti. Navíc je to dobrá zpětná reflexe vlastních slov k Bohu.
- 4. Otevřete při modlitbě Bibli.** Pokud někdy nebudete nacházet slova pro modlitbu, modlete se Žalmy. Přeformulujte si text, který vás oslovil. Dejte jej do první osoby. Můžete se modlit prostřednictvím jakéhokoli textu z Bible. Například textem z Jk 4,7 se můžete modlit takto: „Hospodine, chci se ve všem podřídit tobě (můžete konkrétně vyjmenovat v čem). Chci ti vyznat, že toužím vzepřít se zlovykům, které mne zotročují (řekněte konkrétně které). Chci jim jasně říci ne a vzepřít se ďáblu! Prosím, pomoz mi přiblížit se k tobě, vím, že i ty se přiblížíš ke mně. Děkuji, že mi v tom pomůžeš.“
- 5. Modlete se krátké a jednoduché modlitby s upřímným srdcem.** Kdekoliv, kdykoliv.
- 6. Změňte postoj těla při modlitbě.** Přemýšlejte, jaký postoj těla nejlépe vystihne to, co chcete Bohu vyjádřit. Můžete stát, klečat, ležet, zakrývat si tvář, pozvedat ruce k nebi, být schouleni v klubíčku, kráčet, běžet, dívat se k nebi nebo na okolní přírodu atd. Postoj těla umocňuje to, co chceme říct, a pomáhá nám vyjádřit se.
- 7. Kreativně tvořte.** Představivosti se meze nekladou. Můžete svou modlitbu graficky, hudebně nebo jinak ztvárnit. A nejen na papír. Postavte hromadu kamení. Vylezte na

strom, jako jeden můj kamarád. Nadšeně mi popisoval, jak se tam setkal s Bohem. Když mohl Zacheus, tak proč ne vy? Jestli jste umělecký typ, jistě objevíte spoustu nápadů, jak vyjádřit modlitbu jinak než slovy. Vždyť slova nejsou jediným komunikačním prostředkem.

Ať už v děkování, prosbách nebo přímelných modlitbách, modleme se s vědomím reálného setkání s tím, který stál na počátku a zůstává až

do konce. Bůh, který zde je, vidí, slyší a slitovává se nad těmi, kteří jej hledají (Př 8,17; Ž 34,23). Ve světě, kde žijeme, je náročné vést s Bohem dialog. Avšak úsilí k tomu vynaložené stojí za tu radost, když uslyšíte hlas Pastýře. Pokud to víme, povzbuzujme ostatní, aby to nevzdávali a vedli rozhovory s Bohem. Jak jinak než svým vlastním příkladem. Možná lidé okolo vás nebudou mít takovou odvahu jako učedníci, kteří požádali Ježíše: „Pane, nauč nás modlit se.“ Pomozme i my druhým objevovat krásu dialogu s Bohem!

DAVID KOGUT, B.Th. (1987)

Vystudoval Teologický seminář CASD (B.Th.). V současnosti pracuje jako kazatel CASD na Vysočině (Třebíč, Žďár n. S.) a věnuje se práci s mládeží.

Na prvním místě žádám

Petr Pimek

„Na prvním místě žádám, aby se konaly prosby, modlitby, přímlyvy, díkůvzdání za všechny lidi.“ (1Tm 2,1)

Druhá kapitola apoštola Pavla k Timoteovi je nadepsána: „Úkol křesťanů“. To první, co Pavel zmiňuje, je modlitba. To je to nejdůležitější, to nejpodstatnější. V modlitbě je klíč k úspěšnému životu jednotlivců, sborů i celé církve. Kolik času věnujeme modlitbě v našem osobním životě, v našich rodinách, v životě našich sborů?

Tam, kde nejsou ve sborovém životě modlitební chvíle, chybí jedna ze základních podmínek plného života a služby sboru. Ellen G. Whiteová v knize *Cesta k vnitřnímu pokoji*¹ napsala: **„Temnota obklopuje ty, kdo zanedbávají modlitbu... Bez nepřetržité modlitby a pilného bdění jsme v nebezpečí, že v nás poroste lhostejnost a že sejdem z pravé cesty.“**²

A nám jde přece o to, abychom nebyli lhostejní, abychom nesešli z cesty, ale naopak, aby naše sbory, naše rodiny i každý z nás jsme byli duchovními a opravdovými křesťany. Měli bychom mít na mysli jasnou vizi a tou je duchovní růst sborů, jednotlivců a celé církve. Žádné duchovní probuzení není možné bez prožívání Pavlova výroku: **„Na prvním místě žádám...“**

Tomáš Halík v knize *Večerní modlitby* napsal: **„Pravá duchovnost se rodí z Božího slova a z modlitby.“** Každý znovuzrozený křes-

ťan by měl prožívat své duchovní „soustředění“. Být s Bohem sám, zbaven všech starostí a obav, pouze s Bibli a na modlitbě. Navíc by měl mít svého duchovního modlitebního partnera a patřit do modlitebního obecnství ostatních křesťanů.

Pavel dává modlitbě určité zákonitosti. **„Na prvním místě žádám, aby se konaly prosby, modlitby, přímlyvy, díkůvzdání za všechny lidi...“**

1. Prosby

Dietrich Bonhoeffer napsal: **„Podstatou křesťanské modlitby není obecné vzývání, nýbrž prosba. V tom je správný postoj člověka před Bohem, když se vztáženou rukou prosí toho, o němž ví, že má otcovské srdce.“** (Nevolá nadarmo, str. 37)

L 18,10–13: **Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus, druhý celník.**

Farizeus se postavil a takto se sám u sebe modlil: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník.

Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.“

Avšak celník stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: „Bože, slituj se nade mnou hříšným.“

¹ Ve starším překladu má kniha název *Cesta ke Kristu*.

² WHITEOVÁ, Ellen: *Cesta k vnitřnímu pokoji*, Praha: Advent-Orion 2005, str. 110; *Cesta ke Kristu*, str. 64.

Všichni dobře víme, jaký byl rozdíl mezi těmito dvěma modlitebníky. Farizeus „se sám u sebe modlil“, pouze děkuje za sebe a navíc sám pro sebe. Celník přistupuje k Bohu jako hříšník s prosbou o smilování: „**Bože, slituj se nade mnou hříšným.**“ Přichází k Bohu takový, jaký je, a prosí o milost. Modlitbě farizea chyběla prosba o milost. Byla pouze falešnou vděčností.

W. Busch napsal: „**Modlit se znamená Pánu Bohu jasně říci, co chceme.**“ (Nevolá nadarmo, str. 37) Naše modlitba by měla být konkrétní. Jeden velký modlitebník vyjádřil své zkušenosti s modlitbou následovně: „**Poznal jsem, že nekonkrétní prosby přinášejí právě tak malý užitek, jako všeobecné vyznání hříšců.**“

V modlitbě máme přijít ke Kristu takoví, jací jsme, a říci mu, že jsme pochopili svoji bezmocnost a ubohost, vyznat ji a prosit o milost. „**Bože, slituj se nade mnou hříšným.**“

Za co máme dále prosit?

K. H. Miskotte napsal: „**Všechny správné modlitby o malé nebo velké, osobní či neosobní věci, abychom směli žít, mohli pracovat, sloužit a pomáhat, by měly být pronášeny v souvislosti s příchodem Božího království.**“³

Můžeme prosit o všechno, pokud tím, za co prosíme, máme na mysli rozmach Božího království.

Co znamená takto se modlit? Dříve než přijde Boží království slávy, dříve než se uskuteční Ježíšův návrat, je nesmírně důležité naplnit odkaz našeho Pána, který je vyjádřen ve velkém pověření z Matoušova evangelia:

„**Ježíš přistoupil a řekl jim: Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi.**“

Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte ve jméno Otce i Syna i Duchu svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku“⁴ (Mt 28,19.20).

Pravé učednictví znamená jít do světa, získávat nové učedníky, křtít je a učit, aby zachovávali všechno, co nám Ježíš přikázal.

„**Učedníci se vytrvale a opravdově modlili, aby dokázali jednat s lidmi a promlouvat k nim při každodenních činnostech tak, aby byli hříšníci přiváděni ke Kristu. Odložili všechny neshody a touhu po prvenství, semkli se a vytvořili pravé křesťanské společenství... Tyto dny přípravy byly dny důkladného sebezpytování. Učedníci si byli vědomi své duchovní bídy a prosili svatého Boha, aby je pomazal a uschopnil k záchraně lidí.**“⁵

Jestliže mají být získáváni noví učedníci Ježíše Krista, pak i zde platí ona Pavlova výzva: „**Na prvním místě žádám, aby se konaly prosby, modlitby, přímlyvy, díkůvzdání za všechny lidi**“ (1Tm 2,1).

2. Přímlyvy

To, co má Pavel na mysli, zmiňuje-li přímlyvu, je prosba za druhé. Přímlyva je projevem lásky k našim bližním, na kterých nám záleží a které předkládáme Bohu. Má-li o mně platit, že nevolám nadarmo, pak mám pokaždé bez výjimky vidět ve volání k Bohu i ty druhé kolem sebe, a to, ať se modlím v soukromí, nebo ve společenství s ostatními křesťany.

Dietrich Bonhoeffer napsal: „**Každý křesťan má svůj vlastní okruh lidí, kteří ho žádali a žádají o jeho přímlyvu nebo za které se z určitých důvodů cítí být povolán k přímlyvě. Budou to v prvé řadě ti, s nimiž má denně společně žít. Křesťanské společenství žije ze vzájemné přímlyvy svých údů, jinak zahyne.**“⁵

Přímlyvná modlitba nás přibližuje k sobě navzájem. Bratra, za něhož se modlím i při všech těžkostech, které mi působí, nemohu odsuzovat nebo nenávidět. Jeho tvář, která mi snad byla cizí a nesnesitelná, se v přímlyvě proměňuje v obličej bratra, za kterého zemřel Kristus. Modlitba mění náš pohled na lidi. Modlitba vede k lásce. Přímlyvná modlitba je láska pře-

³ Nevolá nadarmo, str. 39.

⁴ WHITEOVÁ, Ellen: *Poslové naděje a lásky*, Praha: Advent-Orion 2005, str. 23.

⁵ Nevolá nadarmo, str. 47.

měněná v modlitbu. Modlím-li se za nějakého člověka, pak bych měl vzpomenout něco určitého v jeho životě nebo v jeho vztazích, v jeho duchovním rozpoložení. Některým modlitebníkům se osvědčily tzv. modlitební seznamy. Je to dobrá pomůcka a není ničím nepřijatelným, pokud se modlím a mám před sebou seznam těch, které Bohu v přímluvě předkládám. Modleme se jeden za druhého, prožijeme také vzájemné modlitební společenství, sdílejme se se svými modlitebními zápasy, povzbuzujme se k vytrvalosti v modlitbách. Vždyť to je to první, k čemu nás Pavel vybízí.

3. Děkování

K. Barth napsal: „*Děkování je první krok, vždy lidsky tvořivý, výchozí bod a podmínka pro zdraví našich modliteb.*“ Ve vděčnosti vyjadřujeme naši upřímnou závislost na Bohu. Latinská bible má pro děkování výraz „*gratiam referre*“, což znamená doslova: díky přinést nazpět, neboli všechno, co nám Bůh daroval, přinést jemu zpět a říci, že jsme pochopili, že to pochází od něho a že mu to zase dáváme k dispozici. To je smyslem našeho díku.

Apoštol Pavel v Ef 5,20 uvádí: „*A vždycky za všechno vzdávejte díky Bohu a Otcí ve jménu našeho Pána Ježíše Krista.*“

Vděčnost nevyvěrá z vlastní schopnosti lidského srdce, ale z Božího slova. Vděčnosti je proto zapotřebí se učit a cvičit se v ní. Zkusme

dnes večer, zda dokážeme tři minuty děkovat Bohu, aniž bychom o něco prosili. Ježíš Kristus je hranicí vděčnosti, je také plností vděčnosti. Proto je v něm vděčnost bez hranic. Zahrnuje všechny dary stvořeného světa. Zahrnuje i bolesti a utrpení. Proniká nehlubší temnotou, až v ní najde Boží lásku v Ježíši Kristu. Díky vděčnosti získávám správný vztah ke své minulosti, v ní se minulé stává plodným pro přítomnost. Bez vděčnosti zapadá má minulost do temna, do záhadna, do nicoty. Děkovat je možno i v nejtěžší situaci. V židovském sídlišti u Mrtvého moře našli badatelé starý rukopis s větou: „*Když přichází neštěstí, tu chci Hospodinu zazpívat nejprve svou píseň chvály.*“⁶

Umírající Jan Chrysostomos, významný teolog východní církve, v závěru svého života zůstává opuštěn a nemocen. Zemřel však s vyznáním: „*Mohu jen děkovat. Kristus je v nás, on nás jako věčný velekněz zastává u Boha. Zázrak nad zázraky, být přítom v jeho svatém lidu a chválit jej.*“ Jeho poslední slova zněla: „*Bohu, velikému Bohu buď díky za všechno.*“⁷

Ten, kdo se naučí vděčnosti, naučí se správně žít. Výstižně to vyjádřil i pisatel 50. žalmu: „*Mne oslaví ten, kdo přinese oběť díky, ten, kdo jde mou cestou; tomu dám zakusit Boží spásu*“ (Ž 50,23). Proto by měl být díky i součástí našich modliteb.

PETR PIMEK, B.Th. (1952)

Vystudoval Teologický seminář v Sázavě (B.Th.), pracoval jako kazatel CASD a věnoval se práci v oblasti evangelizace a zdraví. Od roku 2014 je v důchodu, ale nadále působí jako dobrovolník v humanitární organizaci ADRA.

⁶ Nevola nadarmo, str. 41.

⁷ Tamtéž.

Modlitba v Knize žalmů

Jiří Beneš

O Knize žalmů se říká, že jde o knihu modliteb. Žalmy jsou tedy vnímány jako „modlitby“. V Knize žalmů je však celkem pět žalmů (Ž 17; 86; 90; 102; 142), které jsou výrazem „modlitba“¹ výslovně označeny. Vycházejí vstříc nouzi člověka, který si uvědomí, že my „ani nevíme jak a za co se modlit“ (Ř 8,26), a přesto se modlit chce a potřebuje. Jako Ježíšovi učedníci, kteří to zjistili při Ježíšově modlitbě a vyjádřili slovy: „Pane, nauč nás modlit se, jako tomu učil své učedníky i Jan.“ (L 11,1) Z toho vyplývá, že věřící lidé se vždy učili modlit, že modlitbě je třeba se učit a je také možné se naučit modlit. Ježíš své učedníky učí tím, že jim nadiktuje slova, která mají říkat, aby to byla modlitba, a nařídí jim, aby se modlili těmito slovy: „Když se modlíte, říkejte...“ (L 11,2).

V Knize žalmů je tedy pět ukázek „modlitby“, pět příkladů „modlitby“, pět ilustrací toho, jak „modlitba“ vypadá², pět zásadních sdělení o tom, co „modlitba“ je. Při pronikání do podstaty „modlitby“ tedy nelze těchto pět žalmů obejít. Jsou to Ž 17 a 86 („modlitba pro Davida“³), Ž 90 („modlitba pro Mojžíše, muže Božího“), Ž 102,1 („modlitba pro utištěného, když je skleslý a vylévá před Hospodinem své lkání“) a Ž 142 („poučující, pro Davida, když byl v jeskyni; modlitba“), která jako jediná z těchto modliteb je navíc v nadpisku označena výrazem „poučující“⁴. To znamená, že Ž 142 byl patrně vnímán jako ukázková „modlitba“ (s didaktickými prvky), která je programově instruktážní (nikoli však informativní). Ale výraz „poučující“ je český překlad hebrejského kauzativního participia odvozeného od hebrejského slovesa s-k-l, které znamená způsobit prozřívost. V nadpisku Ž 142 pak sděluje, že Ž 142 umožňuje prozívat, resp. o „modlitbě“ sděluje, že má potenciál způsobit prozřívost.

Těchto pět žalmů může být pět samostatných, na sobě nezávislých „modliteb“, stejně jako pět na sebe navazujících textů, tzn. jedna „modlitba“ v různých variacích, vyjadřující trvalý, opakovaný a nikdy nekončící žalmistův zápas. Lze tedy sledovat každou „modlitbu“ samostatně a současně je možno pro pochopení charakteru a záměru „modlitby“ sledovat její kontinuitu, opakující se dů-

¹ hebr. *t-filá* (srov. také v Ž 17,1; 86,6; 102,2.18). V judaismu se výraz *t-filá* odvozuje „od slovesného kořene, který znamená myslet, prosit, studovat“. NEWMAN: *Judaismus od A do Zet*, op. cit. 121. „Kniha žalmů ... je kanonickým souborem izraelských modliteb“ s ustálenými slovními obraty. Biblický slovník (von Allmen ed.). Kalich Praha 1987, str. 146–147.

Kromě Knihy žalmů jsou coby příklad výrazem „modlitba“ označeny „modlitba“ Abakukova (Abk 3,1), kající modlitba Danielova (Da 9,3–4,20), Chany (1 S 2,1), Elišova (2 Kr 6,17–18), Šalomounova (1 Kr 8,28–54; 2 Pa 6,19–38), Chizkijášova (2 Kr 20,2; Iz 37,1), Jóbova (Jb 42,8,10), Nehemjášova (Neh 1,4,6; ten svou knihu modlitbou nejen začíná, ale i končí, Neh 13,31), Jonášova (Jon 2,2; 4,2).

² Postoje při modlitbě se zde nezmiňují, ale jsou známe: klanění se (ležení čelem k zemi), klečení, stání v pozoru, tancování a zahalení se (pokrytí hlavy). SICHER G.: *Modlitba v židovství*. In: Židovská ročenka 5740. Praha 1979, str. 6–7.

³ Výrazu „pro Davida“ lze rozumět jako pozvánce, „aby se čtenáři s touto velkou dějinnou postavou ztotožnili ... k žalmům pro Davida se může připojit kdokoli z věřících, kdo je v tísní“. RÖMER T.: *Zapovězené žalmy. Modlitby beznaděje a pomsty*. Mlýn, Jihlava 2010, str. 18–19.

⁴ hebr. *maskil* je také u Ž 32; 42; 44–45; 52–55; 74; 78; 88–89.

razy. Pak v Ž 17 jsou tyto důrazy uvedeny a v Ž 142 vrcholí (Ž 142 by byl shrnutím předchozích prvků a podnětů).

Výrazem „*modlitba*“ se v Žalmech překládají dvě hebrejská slova. Nejčastěji je to podstatné jméno *t-fílá*, k němuž je synonymem výraz *t-chin-ná*, dosl. prosba o smilování. Hebrejské slovo *t-fílá* je odvozeno od slovesa p-l-l, které má význam modlit se⁵ a je příbuzné se slovesem *padat* (hebr. n-p-l), což by o „*modlitbě*“ říkalo, že souvisí s padáním: buď jako projev padání (vzniká padáním), nebo jako označení pro řeč, která do člověka spadla, tj. která je člověku nevlastní. Byla by to např. řeč, kterou v člověku rozezněl Bůh (podobně Ř 8,26), nebo kterou do člověka Bůh vložil (podobně L 11,1nn). „*Modlitba*“ je tedy řeč z Boha, Bohem vyvolaná.

Sloveso p-l-l se poprvé v Tanachu⁶ vyskytuje v Hospodinově výroku, v němž Bůh mluví o Abrahamovi, že je prorok a modlí se (1 Moj 20,7.17), což je mimo jiné základní charakteristika izraelského proroka. Poprvé tedy o modlitbě mluví Bůh. Z jiného závažného Hospodinova výroku je zase dobře patrné, jak Bůh modlitby registruje, jak o ně stojí a jak je očekává (Jb 42,7–8 „*ne mluvili jste ke mně jako služebník můj Jób*“) a jak je tedy nutné se modlit.

Pět žalmů, které mají v žalmovém nadpisu výraz „*modlitba*“ (Ž 17; 86; 90; 102; 142), má mnoho společných znaků, které jednak pomáhají lépe porozumět tomu, co „*modlitba*“ je, jednak vyjadřují, že tyto žalmy jsou tematicky souhledné. Ve všech pěti žalmech:

- a) mluví žalmista na Boha přímou řečí⁷. To znamená, že „*modlitba*“ je jednosměrná přímá řeč ve druhé osobě jednotného čísla adresovaná Bohu (nikoli pouze monolog a nikoli dialog), „*vzývání Boha*“⁸. Ale „*modlitba*“ nemusí být racionální (může být úpěním – 142,2.6–7) ani pouze verbální⁹;
- b) je „*modlitba*“ forma „*společství s Bohem*“, tj. forma bohoslužby a odevzdání se Bohu¹⁰;
- c) žalmista upozorňuje na sebe¹¹ a mluví o sobě (je to subjektivní řeč), resp. sdílí s Bohem obtíže a své potřeby, protože se cítí být ohrožen. A vždy mluví konkrétně. „*Modlitba*“ je tedy forma sebesdílení svého života s Bohem, otevírání se Bohu;
- d) je zdroj žalmistových potíží vně, v lidech kolem něj¹². Příznačné pro tyto „*modlitby*“ je přímý a bezprostřední vztah k vnějším (prožívaným) událostem¹³;
- e) prokazuje žalmista, co si o Bohu myslí, jakou má o Bohu představu, jakého Boha oslovuje. „*Modlitba*“ je tedy také vyznání víry. Obraz Boha je v těchto modlitbách podobný – vychází z předpokladu, že Bůh sám „*sebe určil svým vztahem k Izraeli*“ a že vnímá (slyší)¹⁴;
- f) má žalmista na Boha požadavky, které formuluje rozkazovacím způsobem, neboli pokouší se Boha ovlivnit (rozkazy), přimět jej jednat jinak, než jedná¹⁵. Domáhá se Hospodinova zájmu a dává „*si záležet, aby ho bylo slyšet*“¹⁶;

⁵ V hitpaelu. V pielu: rozhodnout, vykonat rozsudek, doufat, domnívat se.

⁶ V Pentateuchu ještě ve 4 Moj 11,2; 21,7; 5 Moj 9,20.26. Nejčastěji se sloveso p-l-l objevuje při popisu modlitby Šalomounovy (1 Kr 8,28–54 a analogicky v 2 Pa 6,19–38).

⁷ pouze přímá řeč k Bohu je ovšem jen v Ž 17 a 86. V ostatních jde o kombinaci se zpovědí a vyznáním víry.

⁸ NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha 1956, str. 441.

⁹ Jako např. modlitba Chány, která „*hovořila jen v srdci a pouze její rty se pohybovaly, ale její hlas nebylo slyšet*“ (1 S 1,13; ČEP). „*Její modlitba je němá*“. SICHER, op. cit. 6.

¹⁰ *Nový biblický slovník*, Praha 1996, str. 627.

¹¹ Vyjma Ž 90, kde žalmista mluví v množném čísle zástupně za komunitu (přímělná modlitba), resp. kde mluví komunita (nikoli jedinec), jsou ostatní žalmy individuální modlitby. V Ž 90 je nejzřetelnější, že „*modlitba*“ je bohoslužba. Je to „*modlitba obce*“, která „*povstala v babylónském exilu*“. SICHER, op. cit. 10.

¹² V Ž 90,15 a 102,11.24 je zdrojem obtíží i Bůh.

¹³ LÉON-DUFOUR, X.: *Slovník biblické teologie*. Academia, Praha 2003, str. 233.

¹⁴ *Biblický slovník* (von Allmen ed.), op. cit. 146.

¹⁵ „*Modlitba je prostředek, který nám dal Bůh, abychom ho naklonili ke chtění toho, co chceme my*.“ *Biblický slovník* (von Allmen ed.), op. cit. 145.

¹⁶ *Biblický slovník* (von Allmen ed.), op. cit. 146.

- g) začíná žalmista nárokem na naslouchání¹⁷;
- h) žalmista s Bohem počítá, potřebuje jej a říká mu to, spoléhá na něj a drží se jej. „Modlitba“ je vždy výraz „osobní důvěry“ žalmisty, který se cítí být „závislý a omezený“¹⁸;
- i) není zmínka o tom, že by žalmistova „modlitba“ měla nějakou odezvu, že by ji Bůh vyslyšel nebo na ni odpověděl¹⁹, ale Hospodinovu přítomnost a účast na žalmistově sdělení žalmista předpokládá;
- j) není uvedena příčina „modlitby“, neboli proč se žalmista začal modlit. Vzhledem k obsahu toho, co v „modlitbě“ žalmista říká, může být touto příčinou vnější tlak i vnitřní stav žalmisty. Pravděpodobnější však je, že stimulem pro „modlitbu“ je Bůh²⁰: tím co dělá a říká²¹, nebo tím, co nedělá a že nic neříká. Pak by příčinou „modlitby“ mohla být i žalmistova frustrace z Boha, nespokojenost s Bohem, vzpoura proti Bohu, zápas s ním²². A „modlitba“ je pak odpovědí žalmisty na Boží intervenci do jeho života²³ či na absenci této intervence;
- k) má „modlitba“ spontánní ráz²⁴, je zcela přirozená a otevřená. Žalmista Bohu tyká a mluví velmi osobně (až neuctivě). Je to forma sebevyprázdnění před Bohem, duchovní vydechnutí (nardechnutí nastává Božím promluvením; srov. Ž 102,1; 142,3). Žalmista Boha nešetří a nic na něj nehraje, „nic nepředstírá ani nezastírá“, nic nezatajuje ani neretušuje „žádné keep smiling není požadován, žádný falešný heroismus víry. Žádné trápení není sladce opentleno, žádné utrpení přijímáno trpně a bez protestu“²⁵;
- l) lze rozpoznat, že jde o „modlitby pro čas zkoušek“. Ke všem se posluchač může připojit²⁶ a modlí-li se Boží lid spolu s žalmistou, stávají se tyto žalmy „modlitbou společenství“²⁷;
- m) předmětem „modlitby“ není osobní prospěch žalmistův, ale Bůh sám, jeho „jméno“²⁸;
- n) je na jejich konci výhled, naděje, ke které se žalmista promodlil (jako by z něj jeho tíže spadla). Žalmista se svou řečí k Bohu (tím, že před Bohem vše ze sebe vyvrhнул) částečně ze svého sevržení vymanil. Tzn., že „modlitba“ má terapeutické účinky – je to forma autoterapie.

Poslední, tedy rekapitulující text mezi pěti žalmy nazvanými „modlitba“ (Ž 142) je specifický: (a) je nejkratší (nejdelší je Ž 102); (b) je „poučující“; (c) je jediný, kde je Bůh nazýván jen vlastním jménem „Hospodin“²⁹.

Ž 142 má dvě části: nejprve žalmista někomu (před Bohem) referuje o své „modlitbě“ (142,2–4a) a pak se modlí (142,4b–8), tedy uvede praktickou ukázkou „modlitby“. V ní vypovídá společně o sobě

¹⁷ Vyjma Ž 90. V Ž 142,2 jen nepřímou, přímo až v 142,7.

¹⁸ NOVOTNÝ, op. cit. 441.

¹⁹ Vyjma Ž 102,18.21, kde Bůh na modlitbu reaguje, modlitbě naslouchá. Přesto žalmista odpověď čeká, resp. je si Hospodinovou odpovědí jist (Ž 17,6; 86,7; 102,18.20–21).

²⁰ Podle NZ je to dokonce sám Bůh, kdo se v jeho dětech modlí (Ř 8,15–16.26–27; Ga 4,6). „Modlitba“ je tedy dílo Ducha svatého (řeč Boha) a jako taková je výpovědí o Bohu. Teologie je vlastně modlitba.

²¹ „mluva Božího slova vytváří i sloh našich slov“. SICHER: *Modlitba v židovství*, op. cit. 11. Hospodinův výrok je v „modlitbě“ přítomný, a dokonce z „modlitby“ může znít (Ž 90,3): „modlitba“ z Hospodinova výroku žije (je jím živena), opakuje jej a připomíná. „Modlitba“ jako reakce na Hospodinův výrok je např. v Ž 27,8–9. Zdrojem modlitby jako obecenství s Bohem „není naše, nýbrž jeho Slovo“. *Biblický slovník* (von Allmen), op. cit. 145.

²² Jak napovídají rozkazovací věty v modlitbách. To je nejvýraznější u dvanácti Jóbových modliteb (Jb 7,5–21; 9,25–31; Jb 10; Jb 13,20–28; 14,1–6; 14,13–22; 16,7–8; 17,3–4; 26,2–4; 30,20–25; 40,3–5; 42,2–6).

²³ WESTERMANN, C.: *Tisíc let a jeden den*. Kalich, Praha 1972, str. 192.

²⁴ „Spontánní prvek poukazuje na původ v osobní zkušenosti“. LÉON-DUFOUR, X.: op. cit. 234.

²⁵ FILIPI, P.: *Kdo slyší můj nářek?* Mlýn, Jihlava 1997, str. 89.

²⁶ Tak žalmy posluchače nesou a vedou k tomu neuctívat Boha sám (modlit se spolu s žalmistou). „Žalmy jsou pozváním modlit se s těmi a za ty, kdo právě křičí a nařikají. Otevírají osobní situaci pro utrpení (druhých) lidí. Obráceně mohou – i když se mi právě daří špatně – chvilít spolu s ostatními Boha ve vědomí, že jeho láska je větší než moje nouze a že chvála je vposledku to, co trvale zůstává. Tím je zažehnáno nebezpečí, že člověk pln sebelitování zůstane uzavřen sám do sebe. Žalmy ... jsou modlitbou léčivou i hojivou ... rozšiřují úzký horizont života jednotlivcov“. STRUPPE, U., KIRCHSCHLÄGE, W.: *Jak porozumět Bibli. Úvod do Starého a Nového zákona*. Vyšehrad, Praha 2000, str. 96–97.

²⁷ LÉON-DUFOUR, X.: op. cit. 234.

²⁸ Ž 86,11–12; 102,16.22; 142,8; podobně Ž 17,15; 90,16.

²⁹ Který je pro žalmistu „tvář“ (podobně Ž 17,2.15; 90,8; srov. také Pl 2,19; 3,35; 4,16).

a o Bohu (tak je tomu i v Ž 90), neboli zpověď kombinuje se svým vyznáním víry, ze kterého je patrné, co si o Bohu myslí, jaký obraz Boha má.

Nejprve tedy žalmista svou „*modlitbu*“ popíše (podobně Ž 102,18–23), a to jako úpění k Bohu (podobně v Ž 17,1) a prosbu o smilování, tedy jako mluvení na Boha, k Bohu a před Bohem, jako otevírání se Bohu, jako sdílení se s Bohem (142,2–3; podobně v Ž 102,4–10.12).

Nadpis: „*hlasem svým k Hospodinu kvílím, hlasem svým k Hospodinu prosím o smilování*“ (142,2). Jde o dvě stejná sdělení, která tvoří první neboli ostatnímu sdělení nadřazenou a stěžejní žalmistovu výpověď o „*modlitbě*“. Obsahuje dva důležité prvky: „*modlitba*“ je zvuk, který má určitý směr. Je to přesně orientovaný žalmistův křik. A „*modlitba*“ není řeč určená lidem, nemá informativní ráz a není určena pro vykládání. Adresátem a příjemce této řeči je jen Bůh. Jemu je „*modlitba*“ určena. A posluchač žalmů může modlitbě naslouchat za předpokladu, že ji přijme jako modlitbu svou a vyslovuje ji spolu se žalmistou jako řeč, která je jen „*vypůjčená*“³⁰. „*Modlitba*“ musí zůstat „*modlitbou*“, musí patřit Bohu a nesmí se stát pouhým textem. A „*modlitbou*“ zůstane, pokud se k ní posluchač připojí, pokud ji rozezná³¹. Bohu bude patřit jen jako spolomodlitba, jen pokud ji posluchač jako „*modlitbu*“ rozeznáním zesílí a tím odevzdá tomu, komu je určena³². Posluchač (čtenář ani vykladač) nesmí pro sebe „*modlitbu*“ zcizit, protože žalmy jsou určeny k tomu, aby nás na cestě k „*modlitbě*“ doprovázely.

Následující větou žalmista sděluje charakter své „*modlitby*“. Modlit se znamená vyvrhnout ze sebe „*ke tváři jeho své lkání*“ (142,3; podobně Ž 62,9; 102,1). ČEP tímto výrazem označuje obsah toho, co ze sebe žalmista vyskladňuje, a „*neskrývá žádnou zbožnou konvencí*“³³ to, že nařiká (srov. Ž 102,5–10). Hebrejské slovo *siach* je však spíše „*přemýšlení, obsah myslí*“³⁴. To znamená, že v „*modlitbě*“ na sebe žalmista řekne všechno, co v sobě má, včetně toho, jak přemýšlí. Žalmista však v sobě nemá jen myšlenky, ale „*úzkost, tíseň, soužení*“ (podobně v Ž 86,7), a tak hned druhou větou upřesňuje, že bude vyprávět Bohu mnohem víc než jen myšlenky – bude to celý obsah jeho nitra (jako v Ž 102,4–12.24). A to, co v sobě má, jaké jsou jeho myšlenky a úzkosti, co přesně tedy Bohu vypráví, to pak formuluje již následující „*modlitbou*“ v 142,4–8. „*Modlitba*“ jako vyprávění Bohu (podle Ž 102,22 o Bohu) je specifický rozměr „*modlitby*“³⁵.

V Ž 142,4 se žalmistova řeč mění: žalmista přechází z nařikání do přímé řeči (mluví adresně), v níž Boha konfrontuje se svým stavem. Současně tím žalmista jako posluchačův průvodce „*modlitbou*“ převádí posluchače od zpovědi a vyznání víry do „*modlitby*“. Přímou řeč k Bohu od svého ctitele totiž adresát modlitby (Bůh) očekává, jak opakovaně (dvakrát) sám ohlásí na adresu Jóbůvu v Jb 42,7–8³⁶. „*Obrací-li žalmista svou modlitbu k Bohu, vyjadřuje tím zároveň naději, že mu Hos-*

³⁰ „*Vypůjčená řeč žalmistů je řeč vypůjčitelná*“ podobně, jako je tomu u písní, které jsou modlitbami. „*Všechny příští generace Božího lidu mohou tuto řeč opakovat ... Řeč žalmů si může vypůjčit každý, komu již vlastní řeč došla. Žalmy jsou, texty k použití*“ FILIPI, P.: *Pozvání k naději*. Kalich, Praha 2006, str. 208. „*Pro ty, kdo přišli o možnost mluvit, či komu scházela slova, jak vyjádřit štěstí či úzkost, se staly žalmy mluvčími. Umožňují vyjádřit ... co je často tak těžko sdělitelné ... Bohu*“. RÖMER, op. cit. 79. „*Žalmy mě zásobují slovy, která potřebuji a někdy také chci říci svému Bohu. Slova, která oslavují jeho realitu ... která vyznávají jeho jednání v mém životě ... která vyjadřují moji úplnou závislost ... která ujišťují o blízkosti, po níž toužím ... Žalmy vyučují moji duši lásce k Bohu*“. YANCEY, P.: *Bible, kterou četl Ježíš*. Návrat domů, Praha 2005, str. 92.

³¹ „*Bůh nás přijal za své děti, musíme se tedy učit žít, a proto i mluvit jako Boží děti*“. *Biblický slovník* (von Allmen ed.), op. cit. 145. Podobně Lk 11,1.

³² „*Žádná jiná modlitba Izraele nemá tak obecnou platnost, jako právě žalmy ... celé Písmo svaté se sbíhá v modlitbě žalmů. ... Bůh nám žaltář dává jako modlitbu, kterou chce slyšet z našich úst, a tak naši modlitbě udává základní směr*“. LÉON-DUFOUR, X.: op. cit. 234.

³³ FILIPI, P.: *Pozvání k naději*, op. cit. 204.

³⁴ Tento hebrejský výraz se objevuje v nadpisu Ž 102. To znamená, že celý Ž 102 zdůrazňuje právě to, že „*modlitba*“ je vylévání „*před Hospodinem přemýšlení (úzkost) jeho*“ (stejná věta je v 142,3a).

³⁵ a objevuje se také v Ž 38,19; 51,17; 75,10. Vyprávět Bohu je synonymem pro zpívání žalmů Bohu (tak i Ž 92,3.16). Žalmistovo vyprávění Bohu může být odpověď na vyprávění Boha (Ž 111,6) nebo reakce na vyprávění „*nebes*“ (Ž 19,2; 50,6; 97,6).

³⁶ „*protože jste nemluvili ke mně*“. Hospodinovu vazbu na modlitby ostatně ohlašuje i žalmista v Ž 102,18.21.

podin odpoví³⁷, že žalmistův příběh „nekončí v přítomné chvíli“. Jinými slovy: adresovat svou řeč k Bohu znamená legitimizovat „možnost obracet se na něj se stížností“³⁸.

Špatně bychom ovšem žalmistově modlitbě rozuměli, kdybychom předpokládali, že žalmista Boha informuje. Vždyť on mnohdy ani neumí pořádně vyjádřit, co se s ním děje (má mdlobu „ducha“). Ale doufá, resp. spoléhá na to, že možná ani není třeba vše říkat, že Bůh o něm všechno ví, že jej zná: „když se rozneđuživěl nade mnou duch můj a ty zakoušíš stezku mou“³⁹. Pak je „modlitba“ projev součinnosti mezi člověkem a Bohem.

Žalmista však má i jiné potíže než mdlobu „svého ducha“. Kromě vnitřních má i vnější obtíže (žije v konfliktu). Je sám a čelí přesile těch, kteří vůči němu intrikují (142,4b). To znamená, že žalmista zažívá vysoký stupeň společenského odcizení, neboť žije ve společnosti, která odlišťuje – činí ze žalmisty lovnou zvěř, předmět uspokojení lovecké vášně. Tímto popisem svých potíží (142,4) určeným Bohu ilustruje žalmista obsah vyprávění „svého soužení k tváři jeho“ (142,3), jak předtím svou „modlitbu“ charakterizoval. A jelikož žalmista potížím, které popisuje, neumí čelit (z podstaty léčky to ani nelze), tak svůj problém vyprávěním deleguje na Boha. „Modlitba“ je tedy způsob, jakým člověk Boha vtahuje do svého života, jak se pokouší řešit neřešitelný problém tím, že jej odevzdává Bohu⁴⁰.

Z obecného a neurčitého sdělení o „cestě“ („ty zakoušíš moji stezku“ 142,4; srov. Ž 17,5; 86,11) přechází žalmista do toho, co po Bohu konkrétně chce. Potřebuje od Boha projev jeho účasti (podobně Ž 90,13). Poprvé v této své modlitbě dává žalmista najevo, co mu schází a co potřebuje vědět: že Bůh jej vnímá, vidí a sleduje. Protože se cítí být nevnímán, mimo pozornost (zřetel) Boha, nařizuje žalmista poprvé Bohu dělat něco, co žalmista nevnímá, že by Bůh dělal: „pozorně hled! (upři zrak!) a viz!“ (142,5). Bůh nepůsobí tak, jak by měl. A žalmista Bohu dokonce řekne, kam, na jakou stranu, se má dívat: „napravo“. „Napravo“ od žalmisty má totiž být Bůh (Ž 16,8; 110,5; 121,5). Ale není tam. Žalmista tedy Boha vyzývá, aby si všiml (tj. uvědomil), že není tam, kde být má, kde je jeho místo, kde jej žalmista potřebuje. „Modlitbou“ je tedy i vybízení Boha k aktivitě, nařizování, aby jednal.

Pokud ale žalmista Bohu připomíná, co mu řekl již v Ž 17,7 (on je „zachránce těch, kteří před útočníky se k pravici tvé utíkají (choulí se)“), pak nejde o „pravici“ žalmistovu, nýbrž o „pravici“ Boha, kde lidé (tj. i žalmista) hledají ochranu. Výzva (rozkaz) „pozorně hled napravo“ (142,5) pak znamená: podívej se na všechny ty, kdo se u tebe choulí, všimni si jich, nepřehlíže je. Žalmista v 142,5 v návaznosti na svá slova v Ž 17,7 již před Bohem není sám: zahrnuje do své modlitby (nepřímo) i své okolí, resp. cítí se být součástí společenství Božího lidu, kteří u Boha (dosl. „ve tvé pravici“, tj. v Bohu) hledají svou záchranu. Jeho osobní „modlitba“ se tak postupně mění v „modlitbu“ přímluvnou, resp. zástupnou.

Když žalmista Bohu ve své modlitbě řekne, že se nemá kde schovat a že se mu nikdo nevěnuje, myslí tím i Boha, který si jej nevšímá, dosl. „nepátrá po mé duši“, není mu „útočištěm“ (142,5). Žalmistův problém tedy nejsou jen ti, kdo nachystali léčky, ale i Bůh, který o opuštěného žalmistu neprojevuje svůj zájem. To je samozřejmě jen žalmistova subjektivní výpověď, ale současně nám to říká, že „Kniha Jób ani Žalmy nijak nezastírají bolestný prožitek nejčernější noci“⁴¹. Z jeho modlitby je dobře slyšet, že žalmista své zklamání z Boha (svou frustraci) ve své „modlitbě“ nezamlčuje. Naopak: konfrontuje Boha s tím, co si o něm myslí. „Necenzuruje také zážitky utrpení či opuštěnosti,

³⁷ RÖMER, op. cit. 43.

³⁸ FILIPI, P.: *Pozvání k naději*, op. cit. 210.

³⁹ 142,4a; podobně Ž 77,4. Jinak: „když se zahaluje ve mně můj duch“. Vulgáta: „když uniká ze mne můj duch“. SEDLÁČEK, J.: *Výklad posvátných žalmů*. Praha 1900, díl II., str. 1102. Na tuto potíž a slabost lidského „ducha“ upozorňuje i apoštol Pavel v Ř 8,16,26.

⁴⁰ „Žalmisté svou obranu vkládají do Božích rukou ... na něj, svého Boha a Pána, nakládají všechno své hrozné trápení“. FILIPI, P.: *Kdo slyší můj nářek?*, op. cit. 90.

⁴¹ RÖMER, op. cit. 44.

když je vysloví, vykřičí a zahrne do nich Boha“, protože Bůh to snese. „Žalmy takto ukazují, že můžeme vykřičet Bohu všechno své utrpení bez jakékoli autocenzury“⁴². Žalmista tedy ve své „modlitbě“ ukazuje, co všechno lze Bohu říci, jaké problémy s Bohem může modlitebník mít a jak neracionální, vnitřně rozporuplná, věroučně nesprávná, nelogická a teologicky nepřiměřená může přímá řeč k Bohu být, resp. jak neracionální ráz může „modlitba“ mít. Tak se „modlitba“ ukazuje být neuchopitelná, nepochopitelná a téměř neakceptovatelná, jako by to byla nadpřirozená řeč z jiného světa.

Z expresivity následujícího žalmistova sdělení o sobě samém („křičím o pomoc k tobě, Hospodine“ 142,6) vyplývá, že žalmistu žádné jeho zjištění o Bohu nijak od modlitby neodradilo. Naopak jej to k Bohu těsněji připoutalo a ještě to zvýšilo razanci jeho řeči. Ukazuje se, že „modlitba“ je tím, co o ní žalmista řekl v nadpisu („hlasem svým k Hospodinu křičím o pomoc“ 142,2), tedy expresivním křičením k Bohu. Žalmista navzdory svému zjištění o Bohu zesílil na Boha svůj tlak, ostřeji se začal domáhat jeho pozornosti. Jako by tím říkal: copak jsi hluchý a opravdu neslyšíš, co ti „říkám“ o tom, kým pro mě stále jsi (navzdory tomu, jak se ke mně chováš): „tys mé útočiště“ (ČEP).

Srovnáme-li nadpis modlitby s vlastní modlitbou v 142,6, vynikne, jak se z klidného popisu stal velmi expresivní křik s existenciálním (viz imperativy „vysvobod“, „vyved“) rozměrem. Jak a kam se žalmista při „modlitbě“ posunul. Jak se žalmista z řeči o Bohu („hlasem svým k Hospodinu kvílím“), posunul do řeči k Bohu v 142,6 („kvílím k tobě, Hospodine“). Nejprve popisuje a z odstupů mluví jen o sobě (142,2–4a). Nyní již nepopisuje a nemluví ani z odstupů, ani o sobě, nýbrž k Bohu. Jako by se z hlediště dostal na jeviště, z diváka se stal aktér. Předtím o sobě jen referoval, nyní mu jde o život. „Modlitba“ je vždy vyjítí z pozice pozorovatele do zápasu s Bohem o život. „Modlitba“ začíná tam, kde jde do tuhého. Žalmista nyní na sebe upozorňuje intenzivněji a cíleněji, naléhavěji a hlavně adresně (142,7) žádá, aby se mu Bůh věnoval. Říká tím o sobě: když se mi nevěnuješ, tak se ti musím znovu připomenout, tak ti musím říci, co vlastně jsem a jak to se mnou je⁴³.

Obsah toho, co žalmista na Boha křičí, je: vždyť „tys mé útočiště“ (142,6). Zájmeno „ty“ je v Ž 142 již podruhé (142,4). Představuje neobvykle silné zdůraznění subjektu děje a lze jej považovat za „nejdůležitější zájmeno“ Knihy žalmů, protože jím „vzniká – či obnovuje se – komunikace, obnovuje se vztah ... žalmy“ totiž „obnovují řeč“⁴⁴, „dovedou navzdory a proti všemu udržet vztah s Bohem“⁴⁵.

Výraz, který ČEP překládá jako „útočiště“, ovšem není v hebrejštině *manós*, jako tomu bylo v 142,5, nýbrž podstatné jméno *machsé*, odvozené od hebrejského slovesa ch-s-h schoulit se, přivinout se, přitulit se, takže je lepší než „útočiště“ překládat jej „chouliště“. Jím žalmista pojmenovává svou představu o tom, kým mu Bůh je a jak vnímá svou pozici vůči Bohu: je schoulený v Boží náruči. Při „modlitbě“ tedy žalmista Bohu vyznává, že se mu necítí být vzdálen. Naopak. Ví, že je Bohem obklopen. Cítí se být v Bohu – uvnitř. Pak je ovšem jeho „modlitba“ řeč, která vychází zevnitř z Boha, přestože ji vyslovuje člověk.

Výraz „chouliště“ však stojí v kontrastu (v protikladu) s výrazem „jeskyně“ uvedeným v žalмовém nadpisu. Žalmista (David) je sice „v jeskyni“ (v komplikované, resp. bezvýhodné životní situaci), ale ví, že to není úkryt (skrýš), po kterém touží, nýbrž spíše past (jak naznačuje výrazy „osidlo a žalář“ v 142,4,8). Jako by říkal: já jsem v jeskyni, ale kde jsi ty, když tě potřebuji? Protože žalmista ví, že skutečné bezpečí je jen náruč Hospodinova.

Svou výpověď o Bohu jako svém „choulišti“ uvádí žalmista slovesem „říkám“, tzn., že ji uvozuje jako svou přímou řeč, kterou cituje a Bohu tak opakuje (srov. Ž 91,2). Zvláštní je, že žalmista Bohu cituje svou vlastní přímou řeč k Bohu ve své přímé řeči. Kdyby to bylo aktuální sdělení, které slovesem „říkám“ žalmista jen zvýrazňuje, znamenalo by to, že se žalmistův stav změnil. Může

⁴² RÖMER, op. cit. 79–80.

⁴³ podobně v ostatních modlitbách, neboli v Ž 17,1.4.6.8–14; 86,14; 90,7–11; 102,4–12.14.

⁴⁴ FILIPI, P.: Kdo slyší můj nářek?, op. cit. 91.

⁴⁵ RÖMER, op. cit. 44.

to ovšem být řeč, kterou Bohu chce říci a teprve v budoucnosti řekne. Pokud ovšem Bohu cituje řeč, kterou ve své „*modlitbě*“ pronesl již v minulosti (tedy pokud ji Bohu připomíná), pak tím naznačuje, že je ve svých názorech konzistentní, že jeho očekávání jsou stále stejná, že taková slova říká stále jak přímo Bohu, tak i o Bohu. Když to nyní žalmista Bohu znovu opakuje, pak si zřejmě není jist, zda to Bůh slyšel.

Synonymem k výrazu „*chouliště*“ je v 142,6 výraz „*můj podíl*“. Jím žalmista zesiluje skutečnost, že nemá nikoho jiného než Boha, že je na Boha odkázaný, že je Bůh pro žalmistu životně důležitý. Ale ve světle následujících tří příkazů (rozkazů) adresovaných Bohu (142,7–8) není zcela jisté, zda žalmista Boží zájem a péči skutečně pociťuje.

Když tedy v závěru své modlitby žalmista podruhé Bohu nařizuje, co má dělat, pak se zřejmě od prvního rozkazu (142,5) nic nezměnilo, přestože se na okamžik během modlitby uklidnil. Zvyšuje-li dalšími rozkazy žalmista na Boha svůj tlak, pak se zřejmě cítí být stále opuštěný. Z hebrejského textu je zřetelné, že žalmista ve svých nárocích ještě přitvrzuje dvojím způsobem: (a) opakovaně použije zesílený imperativ („*pozornost věnuj!, vyveď mě!*“). Dává tím Bohu zřetelně a velmi důrazně najevo svou nespokojenost s ním; (b) své nároky násobí tím, že je zdůvodní: vysvětlí Bohu, proč to po něm chce a nezbytně potřebuje.

Nejprve žádá Boha, aby věnoval pozornost jeho „*bědování*“, neboli rozkazuje, aby Bůh napjatě naslouchal jeho „*hlasitému nářku*“. To ovšem žádal již na samém počátku modlitby první (Ž 17,1.6). Opakuje-li tedy svá slova, pak uzavírá pěti modliteb tím, čím ji otevíral. Nárokem na věnování pozornosti žalmistovu hlasitému nářku je pět žalmů zvaných „*modlitba*“ zarámováno. A tím je také určen přístup k těmto pěti „*modlitbám*“: je to soustavný nárok na Boha, beze známek změny: Bůh je stále nedostupný, žalmista stále opuštěný, ale stále se modlí.

A pak ještě žalmista svůj nárok zesílí tím, že argumentuje zvyšujícím se tlakem svého okolí proti sobě (142,7b). Žalmista si tak na své okolí (i na Boha) stěžuje, ale „*dokud si stěžuje, není ztracen. Nářek mu umožňuje uniknout smrti a nalézt společenství s Bohem*“⁴⁶.

Z argumentů v 142,7 opět vyplývá, že příčiny žalmistova stavu, zdroje jeho problémů jsou dva: (a) nepozorný a nejednající Bůh; (b) aktivní žalmistovi „*pronásledovatelé*“. To, že problém, který žalmista potřebuje vyřešit a s nímž se na Boha obrací, kde potřebuje pomoc a sám to nezvládne, jsou lidé kolem něj (142,7), je slyšet i v ostatních žalmových modlitbách (Ž 17,7–17; 86,14.17; 102,9). Pozoruhodné ovšem je, že se žalmista v „*modlitbě*“ obrací o pomoc na Boha s problémem, který mu přináší sám netečný Bůh.

Požadavkem v 142,7 však žalmista potvrzuje a zesiluje dvě svá předchozí tvrzení z (a) 142,4 o komunitě, která se mu snaží uškodit líčením pastí pro něj; (b) 142,5 o Bohu, který nevidí a není žalmistovi útočištěm. Opakované žalmistovo upozorňování Boha na zdroj svých problémů vyostřuje obraz Boha nereagujícího na volání o pomoc. A současně to o „*modlitbě*“ vypovídá, že je to trvalé bušení na dveře, soustavné dožadování se pomoci navzdory nulovému výsledku. Je to neutuchající úsilí o komunikaci v tom smyslu, jak ji popisuje Ježíš příběhem o vytrvalé vdově domáhající se na soudci vyřešení svých záležitostí (L 18,1–8). Ježíš její otravování soudce navzdory jeho nezájmu nazývá vírou.

Žalmistově „*modlitbě*“ lze však rozumět i tak, že Bohu ukazuje, co od něj očekává. Požaduje od Boha reciproční chování: chce jej strhnout k tomu, co dělá sám. Ve své „*modlitbě*“ mu o sobě sděluje: já se ti věnuji (dožaduji se tvé pomoci, svěřuji se ti, počítám s tebou, spoléhám se na tebe, vyprávím ti), investuji do tebe svou důvěru a naději, a tak se i ty věnuj mě, všíměj si mě („*pozoruj!, koukej se!, věnuj mi pozornost!*“), ujmí se mě a vlož se do toho, co se mě týká, neboli investuj do mě, zabývej se „*mou duší*“ (142,8; 17,13; 86,2.4.13).

⁴⁶ RÖMER, op. cit. 44.

Žalmista tak ve své „*modlitbě*“ nepřímo Boha soudí – obviňuje jej z nevšímavosti. Zejména si ale stěžuje sám na sebe, přiznává svou ubohost a naprostou bezmocnost, kdy se bez Boha neobejde a neumí své problémy se svým okolím vyřešit sám. „*Modlitba*“ tedy v sobě obsahuje i prvek soudu, jak vyplývá z etymologie hebrejského slova pro „*modlitbu*“: „*tefila*“ pochází od slova „*pilel*“ – souditi. *Modlitba nemá být jen prosbou, nýbrž soudem člověka nad sebou samým*⁴⁷.

Na závěru žalmistovy „*modlitby*“ (142,8) je však slyšet ještě jedna pozoruhodná skutečnost: žalmista se nemodlí předně kvůli sobě. Na jeho straně není žádný důvod k vyslyšení jeho „*modlitby*“. „*Aby bylo možné mluvit, je třeba se krýt jménem, a tedy osobou Boží a jeho dílem*“⁴⁸. Žalmista to vyjádří takto: „*vyved' od toho, kdo vězní duši mou, abych vzdával čest jménu tvému ve mně*“. To rezonuje s Ježíšovou modlitbou „*posvět se jméno tvé*“ (Mt 6,9). O sobě žalmista řekne trojí: někdo jeho „*duši vězní*“, žalmista chce vzdávat čest (také Ž 86,11) a současně má v sobě „*jméno*“ Hospodinovo. „*Jméno*“, kvůli kterému se žalmista vlastně modlí, je nepřímým označením pro Boha. Žalmista tím Bohu říká, (a) že mu jde o Boha⁴⁹; (b) jak sám sebe vůči Bohu vnímá: žalmista je Bohu tak blízko, že Bůh je v něm. Při „*modlitbě*“ se ruší kategorie subjekt – objekt. Žalmista zde jen jiným způsobem říká to, co vyjádřil v 142,6 výrazem „*chouliště*“⁵⁰. A z této pozice, tzn. z této absolutní blízkosti Bohu, se pak žalmista modlí. „*Modlitba*“ je tedy nejen řeč z Boha (142,6), ale i řeč člověka, v němž je Bůh (142,8).

Poslední žalmistova slova ovšem budí dojem, že se přece jen něco výrazného stalo – nejen v žalmistovi, ale i kolem žalmisty. Žalmista chce projevovat vděčnost Bohu, která „*je prvním hnutím lidského srdce*“⁵¹, při modlitbě. A z formulace: „*obstoupí mě spravedliví, protože ses mě zastal*“ (142,8) vyplývá, že se buď jeho vnější situace změnila, nebo prozřel („*modlitba*“ přece má napomoci k „*prozíravosti*“) a zahlédl něco, co jej ujistilo a dodalo mu naději. Možná je to výpověď o budoucnosti, která relativizuje současnost. Ať tak nebo tak Bůh zřejmě žalmistu vyslyšel a zareagoval. Reakce žalmistova okolí, přízeň (ochrana) „*spravedlivých*“, znamená, že žalmista se již necítí opuštěn, jak to vyjádřil v 142,5. Během „*modlitby*“ žalmista opakovaně (viz 142,7–8) pochopil, že již není sám, ale je součástí nějaké komunity. Nastalo něco podobného, co při (po) „*modlitbě*“ zažil Eliáš (1 Kr 19,14–18) a co po Elišově „*modlitbě*“ zažil „*sluha Božího muže*“ (2 Kr 6,15–17). Zjištění, které učinil žalmista, však není kvůli jeho „*modlitbě*“, kvůli němu, nýbrž kvůli Bohu: příčinou změny žalmistova stavu je Hospodinovo jednání, vždyt subjektem žalmistova stavu je Bůh. To žalmista ještě vyjadřuje i argumentem: „*protože ses mě zastal*“. Nyní se žalmistova řeč znovu změnila: již nenaléhá, aby Bůh jednal. Jen konstatuje, že již jedná. Došlo k sesynchronizování s Bohem. A to je možná cílem „*modlitby*“.

DOC. JIŘÍ BENEŠ, TH.D. (1961)

Vystudoval Komenského evangelickou teologickou fakultu. V minulosti působil jako kazatel Církve adventistů sedmého dne. V současné době je vedoucím katedry bibliistiky a judaistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy.

⁴⁷ SICHER, op. cit. 10–11.

⁴⁸ *Biblický slovník* (von Allmen ed.), op. cit. 147.

⁴⁹ nikoli předně o sebe, podobně Ž 17,15; 86,8–15.17; 90,1–3.13.16–17; 102,13–14.16–23.26–28.

⁵⁰ on sám je v Bohu; srov. Ž 20,2; 69,37; 148,13. V židovství je „*cílem modlitby splynutí s Bohem*“. SICHER, op. cit. 8.

⁵¹ MUNK, E.: *Židovská modlitba*. In: *Židovská ročenka 5752*. Praha 1991, str. 22.

Modlitba z pohledu psychologie

Filip Fürst, Jakub Januška

Dříve než začneme mluvit o tom, jak modlitba souvisí s psychikou člověka, je potřeba definovat si modlitbu způsobem, jakým je v této oblasti vnímána. Jeden z nejvýznamnějších průkopníků psychologie, William James, se ve své pestré škále působnosti věnoval i náboženské oblasti a ve své přednášce o charakteristikách náboženství hovoří o modlitbě v širším pojetí než o „...dovnitř zaměřeném spojení nebo konverzaci s božskou mocí“ a jako o „skutečné duši náboženství“.¹ Zmiňuje přitom pohled liberálního francouzského teologa Sabatiera, podle něhož se skrze modlitbu uskutečňuje intimní setkání s Bohem, a tvrdí, že modlitba je náboženství v akci. Za výstižné uchopení modlitby považujeme definici autorů Whittingtona a Shera, kteří uvádějí, že „modlitba je pokus vytvořit smysluplný vztah s božstvem“.² S tímto vědomím budeme v následujícím příspěvku na modlitbu nahlížet a představíme její různé aspekty, kterými se psychologický výzkum zabývá, s jistými implikacemi pro praktický život křesťana.

Neurobiologické a neuropsychologické dopady modlitby

Ačkoliv se téma neuroteologie (zkoumání vlivu modlitby, meditace a dalších spirituálních metod na činnost CNS) v posledních dekadách rozvíjí, středem jejího zájmu je především spiritualita východního typu (např. buddhismus). Podařilo se nám dohledat pouze několik málo studií, které se věnují přímo křesťanské modlitbě k personifikovanému Bohu.

Modlitba jako komunikace s Bohem se podle dánského neurobiologického týmu vedeného Uffe Schjødtem podobá mluvení s člověkem ve smyslu fyzicky přítomného jedince.³ V tomto výzkumu na dánských křesťanských věřících používali výzkumníci funkční MRI a zjistili, že při modlitbě vlastními slovy (improvizovaná, ne předepsaná modlitba) jsou v mozku vysoce religiózních lidí aktivovaná sociální centra, tedy ta stejná jako při rozhovoru s přáteli. Konkrétně se jednalo o aktivaci temporopariálních areí, prefrontální kortex (zodpovědný za zaměřenou pozornost) a temporopariálního spojení. Jiný výzkumník, Andrew Newberg používal ve svých výzkumech modlitčích se křesťanů (z letničních hnutí) SPECT skener. Výsledky byly podobné jako u dánského týmu. Aktivní

¹ JAMES, W. *The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature*. New York: Longmans, Green, And Co., 1902, s. 464

² WHITTINGTON, B. L., SCHER, S. J. Prayer and subjective well-being: An examination of six different types of prayer. In: *International Journal for the Psychology of Religion* [online]. 2010, 20(1). DOI: 10.1080/10508610903146316

³ SCHJOEDT, U., STOEDKILDE-JOERGENSEN, H., GEERTZ, A. V. a ROEPSTORFF, A. Highly religious participants recruit areas of social cognition in personal prayer. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*. 2009, 2009(4), 199–207.

byly zejména oblasti v prefrontálním kortexu (oblast sebereflexe) a frontálním laloku (oblasti, které zpracovávají senzorické informace, skládají je a pomáhají nám je utřídit a orientovat se ve světě).⁴

K podobným závěrům dochází i Azari⁵, který ve svém výzkumu vyzoroval i zvýšenou aktivitu korových center odměny, přípravy k akci a řečová centra spojená s vyjadřováním emocí.

Slabým místem v designu těchto studií (snad s výjimkou první) je ovšem velmi malý výzkumný vzorek, zastaralé zobrazovací metody s nízkou rozlišovací schopností a poměrně jednoduchý výzkumný design.

V reakci na závěry těchto výzkumníků lze ale uvést to, že i při představě předmětu či pohybu jsou aktivována stejná centra jako při skutečném pohybu nebo percepci skutečného podnětu, jen v jiné intenzitě.⁶

Jiné studie, spíše však popularizačního charakteru, pak uvádějí, že modlitba a meditace má pozitivní vliv na hladinu některých hormonů, např. oxytocinu. Taktéž údajně snižuje pravděpodobnost reakce na stres typu útok/útěk nebo se podepisuje na zesílení propojení mozkových hemisfér skrze kalozní těleso,⁷ ovšem pro tyto hypotézy nejsou relevantní studie, které by tuto spojitost potvrdily kupříkladu longitudinální studií. Zejména v posledním jmenovaném aspektu se totiž nejedná o zvýšení či změnu aktivity některé části mozku, ale o fyziologické a anatomické změny, které není možné odvodit z jednorázové průřezové studie.

Frekvence modlitby a psychické zdraví

Pössel a kolegové nabízejí přehled výzkumů, které se zabývaly souvislostí toho, jak často se lidé modlili, s různými aspekty psychického zdraví. V početných výzkumech se ukázal silný kladný vztah frekvence modlení s psychickým zdravím ve všeobecnosti napříč různými věkovými skupinami. Mimo jiné to byla nepřímá úměrná souvislost s psychotickým u katolických a protestantských studentů, negativní vztah s mírou deprese u pečujících o lidi s demencí, dále pacienti, kteří se modlili více než jednou denně, měli menší výskyt těžší i lehčí deprese v porovnání s pacienty, kteří se modlili méně, a pozitivní vztah modlitby s psychickým zdravím (míra úzkosti, deprese a celková osobní pohoda) zjistili výzkumníci u běžných členů církve, starších i u duchovních. Obdobné vztahy podpořila i metaanalýza 23 studií dohromady na 10 115 účastnících.

Objevily se však i výzkumy, které poukazovaly na negativní efekt frekvence modlitby, jako např. souvislost frekvence modlitby s mírou úzkosti, deprese, obsesí a kompulzí, paranoidní ideace, fobií a somatizace. V jiném výzkumu podobně frekvence modlitby kladně predikovala úzkost, depresi, sociální dysfunkci a somatické symptomy.⁸ To nás přivádí k nutnosti podívat se na problematiku modlitby blíže, abychom lépe pochopili dané vztahy. Někteří autoři se o to pokusili vymezením různých specifitějších typů modlitby.

⁴ NEWBERG, A. B., M. POURDEHNAD, A. ALAVI a E. G. D'AQUILI. Cerebral blood flow during meditative prayer: Preliminary findings and methodological issues. *Perceptual and Motor Skills*. 2003, **2003**(97), 625–630.

⁵ AZARI, N. Religious experience and emotion: Evidence of distinctive cognitive neuro-patterns. *International Journal for Psychology and Religion*. 2005, **15**(4), 263–281.

⁶ BEISTEINER, R., P. HOELLINGER, G. LINDIGER, W. LANG a BERTHOZ, A. Mental representations of movements. Brain potentials associated with imagination of hand movements. *Electroencephalography and clinical Neurophysiology*. 1995, **1995** (96), 183–193.

⁷ This is your brain on prayer and meditation. *NBC news* [online]. [cit. 2019–01–29]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/better/health/your-brain-prayer-meditation-ncna812376>

⁸ PÖSSEL, P. et al. Do Trust-Based Beliefs Mediate the Associations of Frequency of Private Prayer with Mental Health? A Cross-Sectional Study. In: *Journal of Religion and Health* [online]. 2014, **53**(3). DOI: 10.1007/s10943-013-9688-z

Typy a dělení modlitby

Laird a kolegové hovoří o modlitbě jako o komplexním a více dimenzionálním konstruktu.⁹ Různé výzkumy přinášejí různé formy nebo druhy modliteb. Protože zatím není vytvořena ústřední teorie, která by tato dělení zastrešovala, neužívá se ani jednotná terminologie, ani jednotné dělení. Mezi množstvím různých kategorií a typů se objevují druhy modlitby, jako např. prosebná, petiční, rituální, meditační, meditativní, vyznávající, díky vzdávající, zprostředkující, sebe zlepšující, kontemplativní, konverzační, kolokviální, přímluvná, konfrontační, modlitba ze zvyku nebo adorace¹⁰. My představíme některé pokusy o vytvoření efektivnější klasifikace modlitby.

Ladd a Spilka – osm subškál modlitby a vyšší dělení

Na rozluštění variability přístupů s rozličným dělením typů a způsobů modlitby nabízejí Ladd a Spilka ve svém výzkumu následujících osm druhů modlitby, přičemž dva z nich (truchlení a utrpení s druhými) se do té doby ve výzkumech neobjevovaly:¹¹

- **Vnitřní zkoumání** – patří sem sebepoznávání, sebehodnocení, odevzdání, závazek a též vyznávání;
- **truchlení (slzy)** – vnitřní modlitba slz; kognitivní aktivita vyjadřování smutku a zármutku;
- **radikální modlitba** – člověk prosazuje svoji perspektivu a používá modlitbu jako formu „hádky“ nebo argumentace;
- **utrpení s druhými** – kognitivní spojení se s těmi, kdo prožívají těžkou situaci;
- **přímluvná modlitba** – pomocí modlitby se člověk snaží pomoci druhým;
- **petiční (prosebná) modlitba** – zaměřená na vlastní fyzické a materiální potřeby (prosím o to, co potřebuji);
- **sakramentální (svátostní) modlitba** – rituály, tradice a svátosti;
- **odpočinek (tichost) v přítomnosti Boha** – meditativní komponent (receptivní modlitba).

Těchto osm druhů dále zařadili do dvou úrovní kategorií. V první úrovni to byla **vnitřní** (do nitra nasměrovaná) modlitba zaměřená na zkoumání sebe samého a truchlení, kam zařadili niterné zkoumání a truchlení, **vnější** (navenek nasměrovaná) modlitba zaměřená na **posilování spojení člověk-člověk** (vnější svět) zahrnující radikální modlitbu, utrpení s druhými, přímluvnou a petiční modlitbu, a **vzestupující** (nahoru nasměrovaná) modlitba zaměřená na **vztah člověk-Bůh**, do níž zahrnuli sakramentální modlitbu a odpočinek v přítomnosti Boha. Tuto první úroveň doplňují o tři další faktory, ve kterých se způsoby vnitřní, vnější a vzestupující modlitby vzájemně prolínají.

Zmínění autoři ve výsledcích nenaměřili souvislost modlitby s osobní pohodou (*subjective well-being*), což vysvětlovali tak, že lidé se modlí v dobrých i v těžkých situacích, takže se nedá všeobecně říci, že by modlitba souvisela jen s vysokou spokojností se životem. V pozdějších výzkumech byly faktory dvou vyšších úrovní zpochybněny¹² a bylo navrženo jiné kategorizování aspektů modlitby na:

⁹ LAIRD, S. P. et al. RESEARCH: „Measuring Private Prayer: Development, Validation, and Clinical Application of the Multidimensional Prayer Inventory“. In: *The International Journal for the Psychology of Religion* [online]. 2004, 14(4). DOI: 10.1207/s15327582ijpr1404_2

¹⁰ HOOD, HILL, SPILKA, *The Psychology of Religion*, Fourth Edition; LADD, K. L., SPILKA, B. Inward, Outward, and Upward: Cognitive Aspects of Prayer. In: *Journal for the Scientific Study of Religion* [online]. 2002, 41(3). DOI: 10.1111/1468-5906.00131; LAIRD et al., RESEARCH [online]. DOI: 10.1207/s15327582ijpr1404_2; WHITTINGTON, SCHER, Prayer and subjective well-being [online]. DOI: 10.1080/10508610903146316

¹¹ LADD, SPILKA, Inward, Outward, and Upward.

¹² BRESLIN, M. J., C. A. LEWIS, M. SHEVLIN. A Psychometric Evaluation of Poloma and Pendleton's (1991) and Ladd and Spilka's (2002, 2006) Measures of Prayer. In: *Journal for the Scientific Study of Religion* [online]. 2010, 49(4). DOI: 10.1111/j.1468-5906.2010.01541.x; LAZAR, A. A Reexamination of the Structure of the Inward Outward Upward Prayer Scale. In: *The International Journal for the Psychology of Religion* [online]. 2017, 27(3). DOI: 10.1080/10508619.2017.1313014

- **Kognitivní** – sakramentální modlitba, sebe zkoumání, petiční modlitba a přímlyvná modlitba
- **emocionální** – utrpení s druhými, odpočinek, truchlení a radikální modlitba.¹³

Laird a kol. – pět typů modlitby

S jiným konceptuálním řešením, které se snaží rozlišovat jednotlivé typy modlitby z hlediska jejich obsahu, přišli Laird a kolegové.¹⁴ Převzali čtyři způsoby modlitby historického křesťanského modelu modlitby „ACTS“ (adorace, vyznání, modlitba díky a prosba) a k nim přidali pátý. Jednotlivé typy jsou:

- **adorace** – způsob modlitby zaměřený na uctívání a chválu Boha s odkazem na konkrétní okolnosti nebo potřeby;
- **vyznání** (confession) – modlitba, při níž obeznamujeme Boha s našimi selháními, chybami a nedostatky, jednoduše obeznamujeme Boha s hříchem;
- **modlitba díky** (thanksgiving) – zahrnuje vyjádření vděčnosti Bohu za nejrůznější životní okolnosti;
- **prosb**a (supplication) – nejběžnější typ modlitby, kdy žádáme od Boha, aby zasáhl do určitých životních událostí našich nebo někoho jiného;
- **receptivní** (kontemplativní) **modlitba** – člověk víceméně pasivně očekává Boží moudrost, pochopení nebo vedení.

Na základě těchto pěti typů modlitby vytvořili škálu na měření kvalitativních a kvantitativních aspektů modlitby *Multidimensional Prayer Inventory* (Vícerozměrný modlitební dotazník). Ve své studii pomocí tohoto dotazníku sledovali funkci modlitby jako způsobu jak zvládat onemocnění u pacientů revmatologické kliniky. Ukázalo se, že pacienti, kteří se modlili, se méně báli o své tělesné zdraví a pacienti, kteří měli méně zdravotních obav, se méně modlili vyznávající modlitbu. Modlitba díky dále specificky souvisela s celkově vyšší osobní pohodou a byl také naměřen vztah modlitby s nadějí a schopností následovat životní cíle.

Nešlo zde přitom jen o samotné konání modlitby, ale i o víru v účinnost modlitby (efekt modlitby na sebe, resp. na druhé). Víra v účinnost modlitby souvisela s lepším emočním zvládáním nemoci (vyrovnávání se s depresivními a úzkostnými projevy) a taktéž souvisela se zvýšenou sociální interakcí.

V porovnání s pacienty se u studentů, kteří neměli zdravotní těžkosti, vztah mezi modlitbou a nadějí neprojevil. To se vysvětluje nižší mírou stresorů, které studenti nepovažovali za natolik nekontrolovatelné, aby se obraceli k modlitbě s prosbou o jejich zvládnání – na rozdíl od pacientů, jejichž situace je náročnější na zvládnání.

Whittington a Scher – zahrnutí modlitby z povinnosti

Whittington a Scher¹⁵ zkoumali souvislost jednotlivých typů modlitby s osobní pohodou, přičemž ke zmíněným pěti typům modlitby přidali ještě šestý:

- **Modlitba z povinnosti** – důležitou roli sehrává např. v ortodoxním judaismu a islámu; vyžaduje, aby se člověk modlil ve chvíli, kdy je na bohoslužbu přesně určený čas.

¹³ LAZAR, A. Reexamination of the Structure of the Inward Outward Upward Prayer Scale [online]. DOI: 10.1080/10508619.2017.1313014

¹⁴ LAIRD et al., RESEARCH [online]. DOI: 10.1207/s15327582ijpr1404_2

¹⁵ WHITTINGTON, SCHER, Prayer and subjective well-being [online]. DOI: 10.1080/10508610903146316

Ve studii na online participantech zkoumali souvislost šesti typů modliteb s osobní pohodou s následovnými výsledky. Zaznamenali pozitivní efekt tří typů modlitby, konkrétně:

- **vzdávání díky** na osobní pohodu, sebevědomí a optimismus (nejkonzistentnější prediktor);
- **receptivní modlitby** na sebevědomí a optimismus;
- **adorace** na optimismus a smysl života.

U druhé poloviny typů modlitby však zjistili negativní efekt:

- **vyznávání** – na osobní pohodu, sebevědomí a optimismus;
- **prosebná modlitba** na osobní pohodu;
- **modlitby z povinnosti** na optimismus.

Výsledky tedy naznačily, že existují modlitby s příznivým i nepříznivým efektem. Zde se následně nabízí více možných vysvětlení. Prvním je, že modlitba prosby a vyznávání má za cíl získat něco od Boha (materiální pomoc, resp. odpuštění). Cílem modlitby z povinnosti je zase vyhnout se důsledkům porušení Božích nařízení, proto je menší šance, že budou přispívat k osobní pohodě. Dalším vysvětlením může být, že mezi modlitbami s pozitivním a modlitbami s negativním vlivem je rozdíl v zaměřenosti na sebe. Hlavně vyznávání a prosba ve své podstatě předpokládají, že se člověk zaměřuje na sebe. Buď na to, co udělal špatně, nebo na své potřeby a touhy a od Boha si žádá, aby člověku něco zabezpečil. Adorace, vzdávání díky a receptivní modlitba naopak orientují člověka téměř výhradně na Boha. Pokud to mírně domyslíme, tyto formy modlitby se pokoušejí „dát“ něco Bohu, tedy mají neegocentrický charakter.

Další výzkumy modlitby ve vztahu k osobní pohodě

Ve výzkumu Ai-a a kolegů konverzační a meditativní modlitba souvisela s vyšší mírou stresu.¹⁶ Takovéto dělení modlitby však nedává důraz na obsah, čímž potenciálně kombinuje různé typy modliteb zmíněné výše.¹⁷ Hlavně s použitím dotazníku, který vytvořili Laird a kolegové a nahlížejí na modlitbu z pohledu jejího obsahu, zkoumali vztah modlitby s osobní pohodou i navazující studie, u nichž se opakovaně ukazovala příznivá souvislost modlitby s psychickým prožíváním. Výsledky ukázaly, že u židovských mužů bylo všech pět typů modlitby v pozitivním vztahu s osobní pohodou, přičemž u žen se stejný výsledek objevil, pokud věřily v efekt jejich modlitby a pokud se modlily dlouhodobě¹⁸; u pacientů s rakovinou zjistili výzkumníci negativní vztah adorace, receptivní modlitby, díkyvdání a přímlyvné modlitby s depresivními symptomy¹⁹ a ve výzkumu copingových funkcí modlitby na posttraumatický růst participanti, kteří prožili životní trauma a modlili se za pokoj a soustředění, zaznamenali lepší posttraumatický růst, a to hlavně v případech, že se jednalo o neinterpersonální trauma (interpersonální trauma – sexuální napadení, zneužívání, domácí násilí; neinterpersonální trauma – náhlé úmrtí blízkého, život ohrožující nemoci, přírodní katastrofa).²⁰ Tyto výzkumy naznačují momentální trend v této oblasti, ale na to, abychom

¹⁶ AI, A. L. et al. Types of prayer, optimism, and well-being of middle-aged and older patients undergoing open-heart surgery. In: *Mental Health, Religion & Culture* [online]. 2008, 11(1). DOI: 10.1080/13674670701324798

¹⁷ WHITTINGTON, SCHER, Prayer and subjective well-being [online]. DOI: 10.1080/10508610903146316

¹⁸ LAZAR, A. The Relation Between Prayer Type and Life Satisfaction in Religious Jewish Men and Women: The Moderating Effects of Prayer Duration and Belief in Prayer. In: *The International Journal for the Psychology of Religion* [online]. 2015, 25(3). DOI: 10.1080/10508619.2014.920603

¹⁹ PÉREZ, J. E. et al. Types of prayer and depressive symptoms among cancer patients: the mediating role of rumination and social support. In: *Journal of Behavioral Medicine* [online]. 2011, 34(6). DOI: 10.1007/s10865-011-9333-9

²⁰ HARRIS, J. I. et al. Coping Functions of Prayer and Posttraumatic Growth. In: *The International Journal for the Psychology of Religion* [online]. 2010, 20(1). DOI: 10.1080/10508610903418103

byli schopni učinit relativně jisté závěry, je stále potřeba opakovaně zkoumání této problematiky v dobře navržených studiích.

Výzkum modlitby v USA

Ústava WHO z roku 1946 platná dodnes definuje zdraví takto:

„Zdraví je stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo zdravotního postižení.“²¹

Nutno podotknout, že v posledních letech sílí vliv, aby člověk by považován za jednotu nejen bio-psycho-sociální, ale bio-psycho-sociálně-spirituální. Toto se prozatím do definice zdraví dle WHO nepromítlo.

V roce 2015 byla publikována studie vlivu modlitby na zdraví člověka, která proběhla mezi roky 2009 a 2011 v USA na vzorku 104 křesťanů různých denominací.²² Z tohoto vzorku bylo 73 žen a 31 mužů ve věku od 17 do 79 let, průměrný věk činil 51 let. Zastoupeni zde byli jak rodilí Američané, tak Latinoameričané či Afroameričané. Z denominací byli zastoupeny církve římskokatolická, anglikánská, presbyteriánská, metodistická, adventisté a dvě církve z letničního proudu. Data byla sbírána formou rozhovoru, na jehož základě byla posléze provedena kvalitativní analýza.

Výsledky této studie nesledovaly pouze přímý vliv modlitby na zdraví respondentů. Autoři studie se věnovali také typologii modlitby podle toho, jakým způsobem ji lidé používali a prožívali. Následně rozdělili modlitbu do čtyř druhů podle převládajícího přístupu respondentů k modlitbě.

Nejvíce zastoupenou rolí modlitby byla *Duchovní/náboženská copingová strategie*. Tento typ modlitby popsalo celkem 62,5 % ze všech respondentů. Modlitba v tomto pojetí pomáhá člověku vypořádat se s tíživou životní situací, typicky například s onemocněním či ztrátou blízkého člověka.

Druhou rolí modlitby byla modlitba jako *disciplína pro udržení spirituality skrze spojení se Svätým*. Tuto roli modlitbě (jako hlavní) přisoudilo celkem 15,3 % respondentů. Dle nich modlitba pomáhá člověku k tomu, aby duchovně dospěl. Přináší modlitebníkovi ztišení, klid a vyrovnanost. Podstatou takovéto modlitby je spojení a komunikace s Bohem, ne nutně pomoc v nepříjemné situaci nebo vyřešení osobních problémů. Podstatou této modlitby je posilovat vztah mezi člověkem a Bohem podobně, jako je tomu ve vztahu dvou lidí.

Podle Spilky vnitřní strukturu takovéto modlitby a jejího prožitku ovlivňují tři prvky:

- Víra v osobního Boha.
- Víra v to, že Bůh je okamžitě a opravdově přítomen.
- Víra ve skutečné společenství s Bohem, do kterého modlitebník vstupuje.

Třetí rolí modlitby je *posílení mezilidských vztahů* a v tomto ohledu hraje důležitou roli *přímluvná modlitba*. Tento typ modlitby byl nejvýznamnější pro celkem 8,6 % respondentů. V jiných výzkumech byl zjištěn různý vztah a různá účinnost přímluvné modlitby.

Kupříkladu studie Carsona a Husse z roku 1979²³ sledovala vliv čtení Bible a modlitby personálu nemocnice za pacienty se schizofrenií, kteří nereagovali na medikamentózní léčbu. Z jejich výsledků vyplývá, že pacienti ze skupiny, která toto podstupovala, byli schopni lépe vyjadřovat emoce, vztek a agresi, byli optimističtější vzhledem k budoucímu vývoji své nemoci a méně si stěžovali

²¹ Constitution of WHO: Principles. WHO [online]. Geneve, 1946 [cit. 2019–01–29]. Dostupné z: <https://www.who.int/about/mission/en/>

²² „I Heard the Voice. I Felt the Presence“: Prayer, Health and Implications for Clinical Practice. *Religions*. 2015, 6(2), 670–685. DOI: 10.3390/rel620670. ISSN 1444-83. Dostupné také z: <http://www.mdpi.com/2077-1444/6/2/670>

²³ CARSON, V., K. HUSS. Prayer: an effective therapeutic and teaching tool. *Journal of Psychiatric nursing*. 1979, 17(3), 34–37.

na tělesné obtíže. Na druhou stranu je ale třeba říci, že tato studie byla opakovaně kritizována za zásadní nedostatky ve výzkumném designu²⁴.

Jiná studie, kterou prováděl Byrd²⁵, byla dokonce provedena jako dvojité slepý experiment. Týkala se 393 pacientů s kardiologickými a cévními obtížemi. Ve výzkumné skupině byl každý pacient přiřazen jednomu znovuzrozenému křesťanovi, který jej neznal a který se za něj modlil. To však daný pacient nevěděl. Výsledky ukázaly následující:

- Jen třem pacientům z výzkumné skupiny musela být podána antibiotika, oproti 18 pacientům z kontrolní skupiny, kterým nebyl přiřazen žádný modlitebník.
- Otok plic se objevil u 6 pacientů z výzkumné skupiny oproti 18 z kontrolní skupiny.
- Nikdo z výzkumné skupiny nemusel být intubován. V kontrolní skupině muselo být intubováno 12 pacientů.

Problém tohoto výzkumu spočívá přinejmenším v tom, že výzkumníci nemohli kontrolovat osoby mimo studii, tudíž nelze jednoznačně říci, zda se za pacienty v kontrolní skupině skutečně nikdo nemodlil.

Studie z roku 2006, která sledovala 1800 pacientů po koronárním bypassu, však ukázala, že mezi pacienty, za které se někdo modlil, a mezi kontrolní skupinou nebyl žádný signifikantní rozdíl ve výsledcích²⁶. V tomto výzkumu byli jako modlitebníci křesťané ze tří různých denominací. Ani mezi nimi se nenašel signifikantní rozdíl v účinnosti přímluvné modlitby.

Ostatně přímluvná modlitba naráží na několik bariér, a to nejen psychologických. I z teologického hlediska je přinejmenším diskutabilní, zda je možné, aby modlící se člověk změnil Boží vůli a přiměl Boha jednat. Není ve výsledku přímluvná modlitba něčím, co se snaží omezit Boží svobodu? Navíc jako křesťané věříme, že Bůh je dokonale dobrý, a tedy není nutno jej k dobrým skutkům „nutit“ modlitbou.

Psychologickým výsledkem či ziskem přímluvné modlitby je ovšem bezesporu fakt, že modlitebník projevuje, případně posiluje empatii s druhým, trpícím člověkem. Může také být tím, co přitahuje skupinu věřících nejen blíže k Bohu, ale také k sobě navzájem.

Poslední, čtvrtá role modlitby je *cesta k sebetranscendenci (sebepřesažení)*, tedy podle Maslowa k naplnění nejvyšší lidské potřeby.²⁷ Tuto roli modlitby vnímalo jako nejvýznamnější 13,4 % respondentů. Modlitba jako cesta k sebetranscendenci měla dle jejich vnímání v zásadě tři důsledky: obrácení; povolání; hnutí Ducha. Tyto všechny efekty lze v pojmech psychologie zařadit pod Aha efekt či vhléd. Tedy moment, kdy daná osoba najednou získá na problematickou situaci nový náhled, který kupříkladu umožní vidět ve věcech systém nebo najít nové řešení.

Vztah modlitby a zdraví

Jak již bylo psáno výše, vztah modlitby a zdraví není jednoznačně zdokumentován.

Na jednu stranu lze najít studie, které ukazují na jistý vztah mezi přímluvnou modlitbou a výskytem (či spíše absencí) zdravotních komplikací u pacientů s různými obtížemi, na druhou stranu lze ale nalézt i studie, které ukazují na to, že když pacient ví, že se za něj někdo modlí, může to vést

²⁴ DEIN, S., R. LITTLEWOOD. The psychology of prayer and the development of the Prayer Experience Questionnaire. *Mental Health, Religion & Culture*. 2008, 11(1), 39–52.

²⁵ BYRD, R. Positive therapeutic effects of intercessory prayer in a coronary care unit population. *Southern Medical Journal*. 1988, 81(7), 826–829.

²⁶ BENSON, H., J. A. DUSEK, J. B. SHERWOOD, P. LAM, C. F. BETHEA, W. CARPENTER et al. Study of the Therapeutic Effects of Intercessory Prayer (STEP) in cardiac bypass patients: A multicenter randomized trial of uncertainty and certainty of receiving intercessory prayer. *American Heart Journal*. 2006, 151(4), 916–942.

²⁷ KOLTOKO-RIVERA, Mark E. Rediscovering the Later Version of Maslow's Hierarchy of Needs: Self-Transcendence and Opportunities for Theory, Research, and Unification. *Review of General Psychology*. 2006, 10(4), 302–317.

k paradoxnímu zhoršení jeho stavu. Autoři této studie se domnívají, že je to dáno tím, že je tak na pacienta vyvíjen další nátlak na uzdravení, což vede ke stresu a tím pádem k očekávání lepších výsledků. Když se nedostavují, dochází k zhoršení nálady a někdy i k objektivnímu zhoršení zdraví pacienta. Jiným důvodem může pak být to, že pacient očekává komplikace jako důsledek nejen fyzického, ale i duchovního boje.²⁸

Další studie na 3581 respondentech ve věku 64–101 let ukázala, že pokud se člověk nevěnuje soukromé duchovní aktivitě (modlitba, četba Bible nebo meditace), pak se zvyšuje riziko úmrtí u zdravých jedinců. U nemocných se to paradoxně neprokázalo.²⁹

Co je ovšem na modlitbě dle různých autorů nejpodstatnější, není ani tak frekvence modlitby či preferovaný typ. Je to především pojetí Boha, ke kterému se modlitebník vztahuje.

V zásadě lze popsat dva přístupy k Bohu:³⁰

- Bůh jako dárce smyslu;
- Bůh jako dárce štěstí.

Zatímco při přístupu k Bohu prvním popsaným způsobem člověk očekává odpověď, která nemusí změnit jeho úděl, ale spíše přichází s touhou po nalezení smyslu a Boží vůle v tom, co právě prožívá, druhý popsaný přístup devaluje Boha na jakýsi automat na přání, či dokonce odpadkový koš. Bůh zde funguje ve smyslu úlevy od problémů, ideálně hned, jako odměny za modlitbu. Případně tak, že do modlitby vloží vše negativní a tím se toho jednou provždy zbavím.

Pokud pak Bůh neodpoví na modlitbu změnou vnějších okolností, nastává u druhého přístupu zklamání až zanevření na Boha. U prvního popsaného přístupu se pak méně často setkáme s tím, že by modlitebník hodnotil svou modlitbu jako nevyslyšenou.

Ve zkratce řečeno: To, ke komu se modlím, zásadně ovlivňuje to, co od něj očekávám, to, jak se modlím, a v neposlední řadě také to, jak posléze hodnotím efektivitu a smysluplnost modlitby jak obecně, tak i konkrétní modlitby.

²⁸ Can Prayer Harm Your Health?. *Psychology Today* [online]. 2015 [cit. 2019–02–08]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/long-fuse-big-bang/201512/can-prayer-harm-your-health>

²⁹ HELM, H. M., J. C. HAYS, E. P. FLINT, H. G. KOENIG, D. G. BLAZER. Does private religious activity prolong survival?: A six-year follow-up study of 3,851 older adults. *Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*. 2000, 55(7), 400–405.

³⁰ BARTÁKOVÁ, V. Psychology of prayer. *E-psychologie: Elektronický časopis ČMPS*. 2008, 2(2), 39–44.

LITERATURA

AI, Amy L. et al. Types of prayer, optimism, and well-being of middle-aged and older patients undergoing open-heart surgery. In: *Mental Health, Religion & Culture* [online]. 2008, **11**(1), str. 131–150. well-being. ISSN 4676-53. DOI: 10.1080/13674670701324798

AZARI, N. Religious experience and emotion: Evidence of distinctive cognitive neuro-patterns. *International Journal for Psychology and Religion*. 2005, **15**(4), str. 263–281.

BARTÁKOVÁ, Vladislava. Psychology of prayer. *E-psychologie: Elektronický časopis ČMPS*. 2008, **2**(2), str. 39–44.

BEISTEINER, R., P. HOELLINGER, G. LINDIGER, W. LANG a A. BERTHOZ. Mental representations of movements. Brain potentials associated with imagination of hand movements. *Electroencephalography and clinical Neurophysiology*. 1995, **195**(96), str. 183–193.

BENSON, H., J. A. DUSEK, J. B. SHERWOOD, P. LAM, C. F. BETHEA, W. CARPENTER et al. Study of the Therapeutic Effects of Intercessory Prayer (STEP) in cardiac bypass patients: A multicenter randomized trial of uncertainty and certainty of receiving intercessory prayer. *American Heart Journal*. 2006, **151**(4), str. 916–942.

BRESLIN, Michael J., LEWIS, Christopher Alan, SHEVLIN, Mark. A Psychometric Evaluation of Poloma and Pendleton's (1991) and Ladd and Spilka's (2002, 2006) Measures of Prayer. In: *Journal for the Scientific Study of Religion*. 2010, **49**(4), str. 710–723. ISSN 5906-53. DOI: 10.1111/j.1468-5906.2010.01541.x

BYRD, R. Positive therapeutic effects of intercessory prayer in a coronary care unit population. *Southern Medical Journal*. 1988, **81**(7), str. 826–829.

CARSON, V. a K. HUSS. Prayer: an effective therapeutic and teaching tool. *Journal of Psychiatric nursing*. 1979, **17**(3), str. 34–37.

DEIN, Simon a Roland LITTLEWOOD. The psychology of prayer and the development of the Prayer Experience Questionnaire. *Mental Health, Religion & Culture*. 2008, **11**(1), str. 39–52.

HARRIS, J. Irene et al. Coping Functions of Prayer and Posttraumatic Growth. In: *The International Journal for the Psychology of Religion*. 2010, **20**(1), str. 26–38. ISSN 8619-53. DOI: 10.1080/10508610903418103

HELM, H. M., J. C. HAYS, E. P. FLINT, H. G. KOENIG a D. G. BLAZER. Does private religious activity prolong survival?: A six-year follow-up study of 3,851 older adults. *Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*. 2000, **55**(7), str. 400–405.

HOOD, Ralph W., HILL, Peter C., SPILKA, Bernard. *The Psychology of Religion, Fourth Edition: An Empirical Approach*. New York: The Guilford Press, 2009. ISBN 978-1-60623-303-0.

JAMES, William. *The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature*. New York: Longmans, Green, And Co., 1902 [cit. 11. 02. 2019]. Dostupné na internetu: <http://www.gutenberg.org/ebooks/621>

KOLTKO-RIVERA, Mark E. Rediscovering the Later Version of Maslow's Hierarchy of Needs: Self-Transcendence and Opportunities for Theory, Research, and Unification. *Review of General Psychology*. 2006, 10(4), str. 302–317.

LADD, Kevin L., SPILKA, Bernard. Inward, Outward, and Upward: Cognitive Aspects of Prayer. In: *Journal for the Scientific Study of Religion*. 2002, 41(3), str. 475–484. ISSN 5906-\$3. DOI: 10.1111/1468-5906.00131

LAIRD, Steven P. et al. RESEARCH: „Measuring Private Prayer: Development, Validation, and Clinical Application of the Multidimensional Prayer Inventory“. In: *The International Journal for the Psychology of Religion*. 2004, 14(4), str. 251–272. Multidimensional Prayer Inventory (MPI). ISSN 8619-\$3. DOI: 10.1207/s15327582ijpr1404_2

LAZAR, Aryeh. A Reexamination of the Structure of the Inward Outward Upward Prayer Scale. In: *The International Journal for the Psychology of Religion*. 2017, 27(3), str. 141–153. ISSN 8619-\$3. DOI: 10.1080/10508619.2017.1313014

LAZAR, Aryeh. The Relation Between Prayer Type and Life Satisfaction in Religious Jewish Men and Women: The Moderating Effects of Prayer Duration and Belief in Prayer. In: *The International Journal for the Psychology of Religion*. 2015, 25(3), str. 211–229. ISSN 8619-\$3. DOI: 10.1080/10508619.2014.920603

NEWBERG, Andrew B., M. POURDEHNAD, A. ALAVI a E. G. D'AQUILI. Cerebral blood flow during meditative prayer: Preliminary findings and methodological issues. *Perceptual and Motor Skills*. 2003, 2003(97), str. 625–630.

PÉREZ, John E. et al. Types of prayer and depressive symptoms among cancer patients: the mediating role of rumination and social support. In: *Journal of Behavioral Medicine*. 2011, 34(6), str. 519–530. ISSN 3521-\$3. DOI: 10.1007/s10865-011-9333-9

PÖSSEL, Patrick et al. Do Trust-Based Beliefs Mediate the Associations of Frequency of Private Prayer with Mental Health? A Cross-Sectional Study. In: *Journal of Religion and Health*. 2014, 53(3), str. 904–916. ISSN 6571-\$3. DOI: 10.1007/s10943-013-9688-z

SCHJOEDT, Uffe, Hans STOEDKILDE-JOERGENSEN, Armin W. GEERTZ a Andreas ROEPSTORFF. Highly religious participants recruit areas of social cognition in personal prayer. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*. 2009, 2009(4), str. 199–207.

WHITTINGTON, Brandon L., SCHER, Steven J. Prayer and subjective well-being: An examination of six different types of prayer. In: *International Journal for the Psychology of Religion*. 2010, 20(1), str. 59–68. ISSN 7582-\$3(Electronic),1050-8619(Print). DOI: 10.1080/10508610903146316

Can Prayer Harm Your Health? Psychology Today [online]. 2015 [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/long-fuse-big-bang/201512/can-prayer-harm-your-health>

Constitution of WHO: Principles. WHO [online]. Geneve, 1946 [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://www.who.int/about/mission/en/>

„I Heard the Voice. I Felt the Presence“: Prayer, Health and Implications for Clinical Practice. *Religions*. 2015, 6(2), str. 670–685. DOI: 10.3390/rel6020670. ISSN 1444-3. Dostupné také z: <http://www.mdpi.com/2077-1444/6/2/670>

This is your brain on prayer and meditation. NBC news [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/better/health/your-brain-prayer-meditation-ncna812376>

MGR. FILIP FÜRST (1987)

Vystudoval psychologii na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně (Mgr.).

V minulosti působil jako psycholog a později jako vedoucí střediska sociálních služeb.

V současnosti pracuje jako kazatel Církve adventistů sedmého dne (Olomouc), působí i v křesťanské studentské organizaci INRIroad a jako nemocniční kaplan.

MGR. JAKUB JANUŠKA (1994)

Studoval psychologii na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě (Mgr.).

Končí své studium na Adventistickém teologickém institutu a je doktorandem v oboru klinická psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Komenského, ve výzkumu se zabývá tématem paranoie a psychotických zážitků v běžné populaci. Učí psychologii na LEAF Academy v Bratislavě.

Modlitba Otče náš v kontextu Velkého sporu

Marek Harastej

Jako student jsem se řadu let pohyboval v prostředí katolické církve a opakovaně se setkával s modlitbou „Otče náš“, která byla recitována (úmyslně používám toto slovo) na začátku téměř každé vyučovací hodiny. Ač věřící křesťan, který má tuto modlitbu v hluboké úctě, jsem se rozhodl ke společné modlitbě nepřipojovat a vždy jsem pouze stál se sepnutýma rukama, ale ke společné modlitbě se nepřipojil. Mé jednání pochopitelně vyvolalo řadu diskuzí s mými spolužáky o mém osobním vztahu i vztahu mé církve, potažmo adventismu jako takového, k této modlitbě. To se stalo podnětem k mým úvahám a opětovnému vracení se k tomuto biblickému textu a fenoménu „Modlitby Páně“ jako takové.¹

Otázka, kterou jsem si byl nucen opakovaně klást, byla, nakolik je tato modlitba adventistická. Neboli, je tato modlitba adventistické spiritualitě cizí? Nebo naopak učení adventismu tuto modlitbu rozvíjí a v jistém smyslu naplňuje?

Modlitbu „Otče náš“ není nutné definovat,² ale hodí se připomenout, že v církvi prvních staletí byla považována za jistou formu shrnutí evangelia, a tedy teologie jako celku³, a byla společně s vyznáním víry součástí přípravy pro křest.⁴

Za výchozí bod adventistické teologie jsem si zvolil pochopení světa a dějin jako „Velkého sporu“, které považují společně s učením o Ježíši Kristu a milosti za základní paradigma adventismu.⁵ Pro přehled tedy nejprve pár slov o adventistickém vnímání velkého sporu.

¹ Rád bych na tomto místě poděkoval všem, se kterými jsem mohl o tomto tématu diskutovat a studovat ho v menších či větších skupinách. Byli to především studenti INRIroad v Brně, účastníci Týdne duchovní obnovy INRIroad, bratři a sestry ve sboru Veselí nad Moravou a Kyjov a dva běhy volitelného semináře na ATI.

² V Bibli je zaznamenána u Matouše jako součást „Kázání na hoře“ (Mt 6, 9–13) a u Lukáše v kontextu příběhu Marie a Marty a perikopy o vyslyšení proseb (L 11,2–4).

³ Tertullian ji označuje za *breuiarium totius evangelii* („zestručněně celého evangelia“) /De oratione 1/, Cyprianus za *coelestis doctrinae cependium* („souhrn nebeské nauky“) /De dominica oratione 9/. (SCARANO, Angelo. Globální pohled na Modlitbu Páně, str. 8 – včetně uvedených citací).

⁴ NOVOTNÝ, Vojtěch. Editorial, str. 6.; VOPŘADA, David. *Svatý Augustin – Promluvy o Modlitbě Páně*, str. 7–23.

⁵ Toto tvrzení by si vyžadovalo hlubší analýzu a dokazování. Pro potřeby tohoto článku vyjdu z tohoto tvrzení jako z premisy, kterou nebudu dále dokazovat a pouze odkážu například na *Základní věroučné výroky Církve adventistů sedmého dne* (Církevní řád, str. 145–153). Explicitně nebo implicitně je téma „Velkého sporu“ obsaženo ve výrociích 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 19, 22, 24, 25, 26, 27 a 28. Viz také např. část textu v *Adventisté sedmého dne věří...* nazvaná „Funkce křesťanské teologie“: „Vesmírný pohled odhaluje satanův pokus odstranit Krista z postavení, které mu náleží ve vesmíru i v poselství o pravdě. Teologie, definovaná jako studium o Bohu a jeho vztahu k jeho stvoření, musí vykládat celé učení v Kristově světle. Posláním křesťanské teologie je probouzet důvěru v autoritu Božích slova a nahradit všechny ostatní cesty k pravdě Kristem. Pokud to křesťanská teologie činí, slouží tak dobře církvi, protože jde až ke kořenům vesmírného sporu, odhaluje ho a čelí mu jediným nezvratným argumentem – Kristem, jak ho zjevuje Písmo. Pak Bůh může požit teologii jako účinný nástroj, který by pomohl lidstvu v odporu proti satanovu úsilí na zemi.“ (*Adventisté sedmého dne věří... Výklad základních věroučných článků*, str. 139). Kri-

Teologie „Velkého sporu“

„Celé lidstvo je vtaženo do velkého sporu mezi Kristem a satanem, v němž jde o Boží charakter, Boží zákon a Boží svrchovanou vládu nad vesmírem. Tento spor začal v nebi, když se jedna ze stvořených bytostí, obdařená možností volby, začala povyšovat. Stala se satanem, Božím odpůrcem, který do odboje strhl část andělů. Svedl Adama a Evu do hříchu, a tím uvedl ducha vzpoury na naši zemi. Hřích znetvořil Boží obraz v lidech, narušil pořádek ve stvořeném světě a zapříčinil zkázu celé země potopou, jak to představuje historická zpráva v Genesis 1–11. Celé tvorstvo pozoruje náš svět, který se stal jevištěm vesmírného sporu, na jehož konci bude Bůh lásky obhájen. Na pomoc v tomto sporu posílá Kristus svému lidu Ducha svatého a věrné anděly, kteří mají věřící vést, chránit a podporovat na cestě spasení. (Gn 3; 6–8; Jb 1,6–12; Iz 14,12–14; Ez 28,12–18; Ř 1,19–32; 3,4; 5,12–21; 8,19–22; 1K 4,9; Žd 1,14; 1Pt 5,8; 2Pt 3,6; Zj 12,4–9)“⁶

Velký příběh sporu mezi Bohem a satanem, který začíná v nebi a vyvrcholí na Golgotě, představuje klíč pro pochopení naší role v tomto příběhu.⁷ Nejsme centrem a jediným smyslem všeho dění, ale jsme součástí příběhu, ve kterém jde o obhájení Božího charakteru a naši záchranu.

„Proč na tuto Zemi přišel Ježíš? Abychom se dozvěděli a pochopili pravdu. Náš pohled pokrivilo tolik lží, že již nedokážeme vidět Boží záměry... Bůh nemohl ponechat svět ve stavu neporozumění.“⁸

Modlitba Otče náš a Velký spor

Rád bych se teď zaměřil na ty části modlitby „Otče náš“, které se podle mé domněnky odrážejí v adventistickém učení o „Velkém sporu“.⁹

OTČE NÁŠ

Judaismus doby Ježíše Krista samozřejmě modlitbu znal a řada výzkumů poukazuje na podobnost mezi židovskou modlitbou a modlitbou křesťanskou prvních staletí. Přes řadu podobností a paralel¹⁰ je ale zásadní rozdíl právě v oslovení. I Starý zákon zná oslovení Boha jako Otce, ale oslovovat Boha takto v modlitbě není běžné.¹¹ Slovo „otec“ je slovem navýsost vztahovým a již oslovení Pána Boha v modlitbě „Otče nás“ nás uvádí do kontextu „Velkého sporu“. Bůh si přeje narovnání vztahů

tický o roli Velkého sporu v adventistické teologii také například JETELINA, Bedřich. *Adventisté sedmého dne mezi modernou a postmodernou*, str. 59–60.

⁶ Základní věroučný výrok Církve adventistů sedmého dne číslo osm (*Církevní řád*, str. 147).

⁷ DUDA a MOSKALA netypicky zařadili na začátek svých lekcí „přítomné pravdy“ kapitolu o „Velkém sporu“ nazvanou *Vesmírný konflikt mezi dobrem a zlem*, která se stává klíčem k celému pochopení poselství Bible. (DUDA, Daniel; MOSKALA, Jiří. *Evangelium pro dnešek*, str. 9–12)

⁸ GALLAGHER, Jonathan. *Odkud se vzalo zlo*, str. 63.

⁹ Samozřejmě připouštím, že učení o „Velkém sporu“ nevzniklo na základě interpretace modlitby „Otče náš“, ale to pro předmět této studie není podstatné. Zajímají mě myšlenkové vazby, nikoli geneze jejich vývoje. Chci použít obdobnou metodu, jakou využívá například církevní Otec Řehoř Nysský (ŘEHOŘ Z NYSSY. *Otče náš*) nebo mystička Raissa Maritain (MARTAIN, Raissa. *Poznámky k Otčenáši*) i jiní autoři, když v modlitbě Otče náš hledají trojiční rozměr, který zde rovněž není explicitně přítomný (alespoň podle mínění autora této studie), ale implicitně je možné ho z částí textu vnímat a modlitbu tímto způsobem vykládat.

¹⁰ Pro srovnání viz například podrobná práce Františka Kunetky srovnávající křesťanské anafory a židovské modlitby (KUNETKA, František. *Židovské kořeny křesťanské anafory*) nebo ještě podrobnější práce zaměřená na židovskou modlitbu Carmine de Santeho (SANTE, Carmine di. *Židovská modlitba – K počátkům křesťanské liturgie*).

¹¹ „Když je Bůh ve Starém zákoně nazýván ‚Otcem‘ (asi patnáctkrát), vždy se jedná o otcovství ve vztahu k Izraeli a o vztah poslušnosti izraelského národa vůči Bohu. Co se Boha týče, tato svrchovaná moc je vždy doplněna připomínkou téměř materské něhy, kterou Bůh cítí ke svým dětem. Výraz ‚Otec‘ se jen vzácně vyskytuje v intertestamentární literatuře, velmi důležité pro pochopení liturgického a kulturního horizontu Nového zákona.“ (ARMOGATHE, Jean-Robert. *Židovské liturgické pozadí Modlitby Páně*, str. 52). „Četnost výskytu slova ‚Otec‘ na Ježíšových rtech se v jednotlivých evangeliích značně liší: pouze čtyřikrát u Marka, ale 109krát u Jana z celkových 170 výskytů ve všech čtyřech evangeliích. Tento pojem se obvykle objevuje v kontextu liturgickém, v kontextu modlitby.“ (ARMOGATHE, Jean-Robert. *Židovské liturgické pozadí Modlitby Páně*, str. 54)

s člověkem. Bůh nás chce v rámci sporu o svůj charakter přesvědčit, že má k nám vztah lásky a otevřenosti¹². Například Ellen Whiteová¹³ na rozdíl od jiných výkladů¹⁴ významně rozvíjí tuto linii.

BUĎ POSVĚCENO TVÉ JMÉNO

Řada výkladů akcentuje prosbu „Buď vůle tvá“ jako určitý střed modlitby.¹⁵ Pokud budeme číst modlitbu „Otče náš“ v kontextu Velkého sporu, tak je naopak klíčovou tato první prosba. To, o co v tomto vesmíru jde a o co má význam usilovat na prvním místě, je Boží jméno, Boží charakter. Satan očernil charakter našeho nebeského Otce a „náš svět... se stal jevištěm vesmírného sporu, na jehož konci bude Bůh lásky obhájen“.¹⁶ První prosbou modlitby „Otče náš“ modlitebník vstupuje do příběhu Velkého sporu a stává se jeho součástí. Připojuje se k prosbě za posvěcení (můžeme říct očištění) Božího charakteru před celým vesmírem^{17, 18}

PŘIJĎ TVÉ KRÁLOVSTVÍ

Prosbu o příchod Božího království lze interpretovat různými způsoby.¹⁹ Pro adventisty sedmého dne byl vždy charakteristický významný důraz na víru v brzký příchod (nebo návrat) Ježíše Krista jako našeho Spasitele. V tomto kontextu můžeme také číst tuto prosbu jako vyslovení touhy po Kristově návratu a ukončení Velkého sporu mezi dobrem a zlem.²⁰

STAŇ SE TVÁ VŮLE

Rovněž třetí prosba modlitby má výraznou souvislost s velkým příběhem dobra a zla. Prosbu můžeme číst jako volání po Božím zásahu v tomto hříšném světě, ale také jako prosbu o eschatologické vítězství jeho vůle v tomto vesmíru. Modlitebník touží po Božím vítězství. Touží, aby to byla jeho vůle, která se naplní a stane se skutečností, ale také se stane jeho vůlí pro věřícího.²¹

¹² „Pán Ježíš nás učí, abychom jeho Otce nazývali svým Otcem. Nestydí se nazývat nás bratry (Žd 2,11). Spasitel si velmi přeje, aby nás mohl uvítat jako členy Boží rodiny. Již oslovením Otče náš, které máme používat, když se přibližujeme k Bohu, nám dává ujištění o naší příbuznosti s nebeským Otcem. Dovidáme se úžasnou pravdu, ve které je pro nás tolik povzbuzení a útěchy – Bůh nás miluje tak, jako miluje svého Syna... Satan uchvátil tento svět a vládne mu s hroznou krutostí, Boží Syn však svým velkým činem na Golgotě zahrnul svět svou láskou a spojil jej opět s Božím trůnem...“ (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 62; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 103–104)

¹³ Ellen Whiteová jako nejvýraznější reprezentant počátků adventismu a stále podle teologie CASD prorocký hlas církve nikdy na rozdíl od jiných výrazných spirituálních a teologických osobností nenapsala samostatnou knihu, která by vykládala modlitbu „Otče náš“. Věnuje jí však část knihy *Thoughts From the Mount of Blessing* (v češtině vyšla několikrát pod názvy *Myslenky z hory Blahoslavenství* nebo *Myslenky o naději*). V textu je několik výrazných odvolávek, které dávají modlitbu do kontextu Velkého sporu.

¹⁴ Jako příklad jsem si vybral jeden klasický katolický výklad (GUARDINI, Romano. *Modlitba Páně – Odraz Kristova nitra jako poselství pro naši dobu*, str. 17–24), jeden evangelický (LUTHER, Martin. *Výklad Otčenáša, Utěcha chorým*, str. 14–18) a jeden výklad víceméně na pomezí (JOHN Z TAIŽÉ. *Modlitba Otčenáš – Biblické uvedení do Modlitby Páně*, str. 9–13). Ani jeden z výkladů neklade oslovení v modlitbě Otče náš do kontextu vesmírného sporu a v celém výkladu toto téma až na výjimky opomíjí.

¹⁵ Například již zmíněný Romano Guardini touto prosbou svůj výklad začíná (GUARDINI, Romano. *Modlitba Páně – Odraz Kristova nitra jako poselství pro naši dobu*, str. 6–11), ale rovněž například český exilový teolog Jan Milič Lochman tuto prosbu zdůrazňuje s odvoláním na prosbu „Buď vůle tvá“ Ježíše Krista v Getsemane. (LOCHMAN, Jan Milič. *Otčenáš – Křesťanský život ve světle modlitby Páně*, str. 99–101)

¹⁶ Základní věroučný výrok Církve adventistů sedmého dne číslo osm (*Církevní řád*, str. 147).

¹⁷ Těto prosbě bezprostředně předchází právě zmínka o nebesích nebo můžeme říci širším kontextu celého vesmírného sporu, který není lokalizován pouze na tuto planetu (...jenž jsi na nebesích).

¹⁸ Jako určitý paradox můžeme vnímat, že samotná Ellen Whiteová v svém výkladu modlitby „Otčenáš“ v knize *Thoughts From the Mount of Blessing* tento rozměr zcela opomíjí (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 63–64; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 105–107). Akcentuje ho však dostatečně v jiných částech svého díla. Autorovi práce se ale nepodařilo najít souvislost mezi těmito výroky a jejichmi ne příliš četnými komentáři k první prosbě modlitby „Otče náš“.

¹⁹ Ježíš Kristus ve svém učení často mluví o Božím království ve více rozměrech. Jako o něčem, co teprve přijde, ale zároveň je zde již přítomno. O království, které se naplní ve své hmatatelné podobě, stejně jako o něčem, co se odehrává v srdci věřícího. Ve všech těchto rovinách lze také legitimně interpretovat tuto část modlitby.

²⁰ V tomto kontextu tuto prosbu vykládá rovněž Ellen Whiteová: „Kristus se pak ujme své svrchované moci a bude vládnout. Brány nebes se znovu otevrou a s nesčíslným počtem zachráněných vstoupí nás Spasitel jako nejvyšší Král a Pán. Ježíš Kristus bude králem nad celou zemí, v onen den bude Hospodin jediný a jeho jméno jedině.“ (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 64; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 107–109)

²¹ Podobně Ellen Whiteová: „Prosba „staň se tvá vůle jako v nebi tak i na zemi“ je modlitbou, aby vláda zla na této zemi skončila, aby hřích navždy zanikl a aby Bůh zřídil své království.“ (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 65; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 109–110)

ODPUŠŤ NÁM NAŠE VINY²²

Odpuštění hříchu a spása hříšníka je samotným jádrem evangelia pro nás jako lidstvo. Ježíš Kristus umírá na Golgotě a rozhoduje tak Velký spor. Umírá, aby hříšníka vykoupil z jeho hříchů, aby byl jeho hřích odpuštěn, smířen. Při výkladu této části modlitby nás plurál prosby směřuje právě tímto směrem. Jistě je obsahem modlitby prosba za individuální odpuštění pokořenému hříšníkovi, ale širším kontextem je právě prosba za „nás“ a za „naše“ viny, za smíření s Bohem, kdy je Ježíšova krev prolévána pro nás všechny.²³

NEVYDEJ NÁS V POKUŠENÍ, ALE VYSVOBOĎ NÁS OD ZLÉHO

Rovněž poslední prosbu modlitby lze vnímat výrazně v kontextu Velkého sporu. Nejenže nás Bůh vysvobozuje od zlého (i od toho Zlého), ale také chce vystupovat v náš prospěch proti síle Nepřítele.²⁴ Modlitba tak končí²⁵ stejným tématem, kterým začala. Začala prosbou o posvěcení Božího jména a končí prosbou o vysvobození ze zla; můžeme říct v eschatologickém smyslu o ukončení Velkého sporu.

TVÉ JE KRÁLOVSTVÍ I MOC I SLÁVA²⁶

Závěrečná doxologie²⁷ se dá považovat za úmyslné a explicitní přihlášení se věřícího k Pánu Bohu ve Velkém sporu mezi dobrem a zlem. Vyjadřuje víru věřícího v konečné Boží vítězství.²⁸

Závěr

Text jsem začínal vzpomínkou na svá studentská léta. Je modlitba „Otče náš“ cizí adventistické spiritualitě? Nebo můžeme adventistickou teologii vnímat jako něco, co tuto modlitbu rozvíjí či v duchovním významu naplňuje?

Pro někoho možná výše zmíněné aplikace mohou vyznívat jako snaha hledat téma Velkého sporu i tam, kde explicitně vyjádřeno není. To je možná pravda. Snažil jsem se však poukázat na celek, a ne na jednotlivé výklady, kde se mohou naše názory různit. V celkovém pohledu je v modlitbě „Otče náš“ pozoruhodně mnoho narážek na toto téma a je, myslím, zcela legitimní ji tímto způsobem vykládat. V tomto smyslu se mi jeví modlitba „Otče náš“ jako velice výrazná součást adventistické teologie²⁹ a jako jedno ze základních paradigmat adventismu, učení o Velkém sporu, jako rozvíjení teologie zcela v souladu se spiritualitou této modlitby.

²² Jako autor této studie nevnímám v prosbě „*náš denní chléb dej nám dnes*“ přesah k tematice *Velkého sporu*, ale je vhodné zmínit, že Ellen Whiteová ve svém výkladu tuto souvislost připomíná, když zmiňuje příběh pádu Adama a Evy do hříchu a s tím spojené působení Božího nepřitele. (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 65; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 109–110)

²³ „*Odpuštění má však širší význam, než se mnozí domnívají... Není to pouze odpuštění hříchu, ale vysvobození od hříchu. Je to dar zachraňující lásky, která přetváří srdce... V Kristu se Bůh obětoval za naše hříchy. Vytřpěl strašnou smrt na kříži, podstoupil místo nás trest za hřích, spravedlivý za nespravedlivé, aby nám tak dokázal svou lásku a přitáhl nás k sobě.*“ (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 67; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 115)

²⁴ „*Kdo v Boží síle odolá pokušení, ukazuje světu a celému vesmíru, jakou moc má Kristova milost.*“ (WHITEOVÁ, Ellen G. *Myslenky o naději*, str. 69; *Myslenky z hory Blahoslavenství*, str. 119)

²⁵ Modlitbu lze v rámci různocnění vnímat jako ukončenou prosbu o vysvobození od zlého nebo včetně závěrečné doxologie a závěrečného „amen“. Například jeden z prvních vykladačů této modlitby Řehoř Nysský svůj výklad ukončuje touto prosbou a závěrečnou doxologií vynechává. (ŘEHOŘ Z NYSSY. *Otče náš*)

²⁶ Tento dovětek je pouze v některých opisech a je někdy považován za pozdější dodatek. V některých Bibliích je vnímán jako textová varianta. Ellen Whiteová ve svém výkladu modlitby „Otče náš“ v knize *Thoughts From the Mount of Blessing* ho považuje za součást modlitby.

²⁷ Doxologie je odvozeno od slova *doxa* – sláva a *logos* – slovo. Tato součást modlitby, kterou obsahují i židovské modlitby (stejně jako například muslimské), je provolání slávy Bohu. Bývá též označováno za chvalořečení nebo chvalozpěv.

²⁸ Podobně i Ellen Whiteová ve svém výkladu.

²⁹ Tímto vyjádřením se žádným způsobem nevyjadřuji ani nechci vyjadřovat k praxi individuální či skupinové recitace této modlitby, která podle mého názoru není blízká tradici adventistické spiritualitě a ani pro svou osobní spiritualitu v tom nevnímám žádný přínos.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Adventisté sedmého dne věří... Výklad základních věroučných článků. Praha: Advent-Orion, 1999. ISBN 80-7172-102-6.

ARMOGATHE, Jean-Robert. Židovské liturgické pozadí Modlitby Páně. In: *Communio – mezinárodní katolická revue – Otče náš, jenž jsi na nebesích.* Sv. 74, 1/2015. str. 51–58. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2015. ISSN 7668-53.

Církevní řád. Praha: Církev adventistů sedmého dne, 2011.

DUDA, Daniel; MOSKALA, Jiří. *Evangelium pro dnešek.* Praha: Advent-Orion, 2002. ISBN 80-7172-409-2.

GALLAGHER, Jonathan. Odkud se vzalo zlo. In: PUJIC, Miroslav; ASAFTEI, Sarah K. *Prožívání radosti.* str. 56–63. Praha: Církev adventistů sedmého dne, 2018. ISBN 978-80-88026-19-8.

GUARDINI, Romano. *Modlitba Páně – Odraz Kristova nitra jako poselství pro naši dobu.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-522-5.

JETELINA, Bedřich. *Adventisté sedmého dne mezi modernou a postmodernou.* Praha: Česká biblická společnost, 2014. ISBN 978-80-87278-86-6.

JOHN Z TAIZÉ. *Modlitba Otčenáš – Biblické uvedení do Modlitby Páně.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1977. ISBN 80-7192-243-9.

KUNETKA, František. *Židovské kořeny křesťanské anafory.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4052-1.

LOCHMAN, Jan Milíč. *Otčenáš – Křesťanský život ve světle modlitby Páně.* Praha: Kalich, 2012. ISBN 978-80-7017-182-0.

LUTHER, Martin. *Výklad Otčenáše, Útecha chorým.* Liptovský Sv. Mikuláš: Tranoscius, 1950.

MARITAIN, Raissa. *Poznámky k Otčenáši.* Praha: KRYSTAL OP, 2006. ISBN 80-85929-86-4.

NOVOTNÝ, Vojtěch. Editorial. In: *Communio – mezinárodní katolická revue – Otče náš, jenž jsi na nebesích.* Sv. 74, 1/2015. str. 5–7. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2015. ISSN 7668-53.

ŘEHOŘ Z NYSSY. *Otče náš.* Praha: OIKOYMENH, 2019. ISBN 978-80-7298-355-1.

SANTE, Carmine di. *Židovská modlitba – K počátkům křesťanské liturgie.* Praha: OIKOYMENH, 2018. ISBN 978-80-7298-245-5.

SCARANO, Angelo. Globální pohled na Modlitbu Páně. In: *Communio – mezinárodní katolická revue – Otče náš, jenž jsi na nebesích.* Sv. 74, 1/2015. str. 8–21. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2015. ISSN 7668-53.

VOPŘADA, David. *Svatý Augustin – Promluvy o Modlitbě Páně*. Praha: Krystal OP, 2019. ISBN 978-80-7575-051-8.

WHITEOVÁ, Ellen G. *Myšlenky o naději*. Praha: Advent-Orion, 2006. ISBN 80-7172-854-3.

MGR. ET MGR. BC. MAREK HARASTEJ, B.Th. (1977)

Vystudoval Katolickou teologii na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého (Mgr.), Pedagogiku – sociální práci na Pedagogické fakultě, Univerzita Palackého v Olomouci (Mgr.), Právo a finance na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (Bc.) a Teologický seminář CASD v Sá-zavě (B.Th.). V současné době působí jako ředitel Adventistického teologického institutu, kde také učí spiritualitu a praktickou a systematickou teologii.

Communion with God – modlitba v životě a díle Ellen Whiteové¹

Vítězslav Chán

V roce 1958 H. M. S. Richards (1894–1985), kazatel, evangelista a zakladatel americké rozhlasové stanice Voice of Prophecy, popisuje vzpomínku na rok 1909, kdy poprvé slyšel modlitbu Ellen Whiteové. Vypráví, že právě tato konkrétní modlitba ho přesvědčila o tom, že Ellen Whiteová je prorokyní. Řekl: „Když se modlila, pochopil jsem, že je Boží služebnicí. Mluvila s Bohem, jako by ho znala. Když jsem slyšel její modlitbu, uvědomil jsem si, že je skutečně tím, za koho se prohlašuje.“²

Proč se vůbec tímto tématem zabývat? Domnívám se, že toto téma si zaslouží naši pozornost přinejmenším ze tří důvodů:

1. Role Ellen Whiteové pro CASD

Ellen Whiteová hraje důležitou roli v dějinách Církve adventistů sedmého dne. Patří mezi tři osoby, které stály u zrodu této církve a svým vlivem ji formovaly a směřovaly. Navíc svým životem dokázala inspirovat mnoho svých současníků k opravdovému duchovnímu životu.

2. Svědectví přímých účastníků

Přímí účastníci jejich modliteb považovali její **modlitby za mimořádné**. Jejich svědectví pro nás může být velmi cenným zdrojem, který ukazuje, čím se modlitby Ellen Whiteové lišily od modliteb jejich současníků.

¹ Téma bylo zpracováno s přihlédnutím k Maxwell, R. (2013). Prayer. In D. Fortin, J. Moon, M. W. Campbell, & G. R. Knight (Eds.), *The Ellen G. White Encyclopedia* (2nd Edition, pp. 1044–1046). Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association.

² Knight, G. *Setkání s Ellen Whiteovou*. Advent-Orion Praha, 2001, str. 378 (dále SEW).

3. Modlitba jako životní styl

Z jejího literárního díla je patrné, že v jejím každodenním životě hrála modlitba nezastupitelnou roli. Zároveň téma modlitby ukazuje na její ostatní důrazy a hlavní témata, která přinášela ve svých knihách.³

Čím pro ni tedy modlitba byla?

Často ve svých dílech používá v souvislosti s modlitbou výraz „communion with God“ (i když se toto spojení netýká výhradně modlitby). Tento výraz lze do češtiny přeložit třemi slovy: společenství, spojení, splnutí. A vlastně všechna tři slova rámuji význam modlitby, který jí přisuzovala Ellen Whiteová.

1. Modlitba jako společenství s Bohem

Pro Ellen Whiteovou je modlitba chvílí, kdy otevíráme své srdce „Bohu jako nejlepšímu příteli“.⁴ Když se modlila, nebrala to jako nudnou povinnost nebo nějaký formální náboženský rituál. Spíše naopak. Prostřednictvím chval a proseb spojovala své srdce se svým nejdražším přítelem a zakoušela v jeho přítomnosti kousek nebe na zemi. Silný prožitek Boží blízkosti při modlitbě neměl být exkluzivně vyhrazen pouze pro ni, vedla k němu i ostatní.

Zastávala také názor, že žádná věc není tak nepatrná, abychom ji nemohli přednést Bohu v modlitbě. „Můžeme mu přinést naše drobné starosti a rozpaky stejně jako naše velké problémy.“⁵

Bolest zubů patřila k věcem, za které se Ellen Whiteová intenzivně modlila. V roce 1893, během svého pobytu v Austrálii a na Novém Zélandu, dostala zánět do několika zubů, což jí působilo velkou bolest. Dopisem pozvala Margaret Caro, zubařku, v jejímž domě kdysi Ellen Whiteová bydlela, aby za ní přijela do Wellingtonu a vytrhla jí zuby, které jí bolely. Protože dobře nesnášela léky tlumící bolest, vydržela Ellen Whiteová vytržení osmi zubů bez jakýchkoli léků proti bolesti. O tomto zážitku si později napsala do svého deníku: „Ani jsem neucukla, ani nezasténala... Požádala jsem Hospodina, aby mne posílil a dal mi milost vydržet bolestivou proceduru, a já vím, že Bůh vyslyšel mou modlitbu.“⁶ Pro ni byl Bůh její přítel, se kterým sdílela vše, co prožívala.

2. Modlitba jako spojení s Bohem

Modlitba nepřivádí Boha blíže k nám, ale nás přibližuje k Bohu.⁷ Vzpomínka z dětství Edith Donaldsonové, která cestovala s Whiteovými z Oregonu do Michiganu, nám umožňuje nahlédnout do soukromého modlitebního života Ellen Whiteové. Jako mladá dívka Editha spala často ve stejné místnosti jako Ellen Whiteová a brzy ráno ji budily její modlitby. Ellen Whiteová klečela u své postele, „měla otevřené oči obrácené vzhůru, sepnuté ruce a rukama pohybovala způsobem, který byl povědomý těm, kteří ji někdy viděli se modlit“.⁸ Modlila se nahlas, a i když byla Editha pouhým dítětem, ta slova, která slyšela, zněla v jejích uších po zbytek života: „On je Nejvyšší mezi desetitisíci, a naprosto úžasný.“ „On je vyvýšený a paprsky jeho slávy naplnily chrám.“⁸ Z této vzpomín-

³ V tomto příspěvku nebudeme citovat přímo její zaznamenané modlitby. Pokud by se ale někdo chtěl dozvědět více, informace najde zde: Sermon and Talks, sv. 1, Silver Spring, MD: Ellen G. White Estate, 1990, str. 378–383; Manuscript 126, 1902; 1903; General Conference Bulletin, str. 56–58.91.

⁴ Whiteová, E. *Cesta k vnitřnímu pokoji*. Advent-Orion Praha, 2005, str. 109 (dále CVP).

⁵ Testimonies, sv. 5, Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, 1889, str. 200–201 (dále 5T).

⁶ White, A. *Ellen G. White: The Australian Years (1891–1900)*. sv. 4. Review and Herald, 1983, str. 98.

⁷ CVP, str. 109.

⁸ Článek *For a Purpose* in Youth Instructor, 4. září 1945.

ky je zřejmé, že prosby a chvály byly pravidelným obsahem modlitebního spojení Ellen Whiteové s Bohem. Pro ni byla modlitba více než jen pouhá prosba za nějaké věci.⁹ Modlitba jí poskytovala možnost zaměřit se na krásu Božího charakteru a uctívat ho slovy ujištění, obdivu a chvály. Taková modlitba ji propojovala s nebesy.

3. Modlitba jako splynutí s Bohem

Ellen Whiteová byla přesvědčena, že se „můžeme přiblížit k Bohu natolik, že na něj budeme myslet bez ohledu na to, co právě prožíváme“¹⁰. Věřila tomu, že víra a modlitba jsou úzce propojeny. Modlitba je „Bohem daná schopnost“, kterou je třeba si osvojit¹¹.

Tato „dovednost“ v sobě zahrnovala:

1. **prosbu** ve shodě s Boží vůlí;
2. **prosbu** za věci, které Bůh již zaslíbil, např. „o Ducha svatého, o povahu podobnou Kristu (jeho způsob myšlení), o odpuštění hříchů, o moudrost a sílu konat jeho dílo, o každý dar, který slíbil“¹²;
3. **víru**, že skutečně dostaneme to, o co jsme prosili;
4. **poděkování** Bohu za přijaté dary¹³.

Když člověk zcela odevzdal svůj život Bohu, touží být na něm trvale závislý. To je stav, ve kterém zcela přijímá Boha do svého života. Tento rozměr modlitby jako „splynutí“, sjednocení se s Bohem hrál důležitou roli v modlitebním životě Ellen Whiteové.

Pokud jde o **veřejné modlitby**, zdůrazňovala Ellen Whiteová, že by měly být „krátké a k tématu“¹⁴. Při jakékoli příležitosti jsou „zdlouhavé a nudné proslovy a modlitby“ podle jejího názoru nevhodné. Unavují totiž jak anděly, tak i lidi.¹⁵ Radila, aby se většina rodinných záležitostí řešila u „rodinného oltáře“, zatímco Boží požehnání by měl člověk vyhledávat na veřejných shromážděních.¹⁶

Pro Ellen Whiteovou byly také důležité **rodinné bohoslužby**. „V každé rodině“, napsala, „by měl existovat pevný čas pro ranní a večerní pobožnost“¹⁷. V rodině Whiteových tyto pobožnosti nebyly zdlouhavé ani nudné okamžiky, které by pro děti byly utrpením. Spíše to byly chvíle díkůvzdání, které vzbuzovaly zájem a snahu zapojit každého účastníka.

Rodinná bohoslužba u Whiteových

Čas, který trávila doma, byl proto pro ni mimořádně vzácný. Willie vypráví, že rodinný život Whiteových (když byli všichni doma) se v době, kdy vyrůstal, téměř neměnil. V šest hodin ráno byli všichni vzhůru. Matka obvykle již dvě až tři hodiny předtím psala, kuchařka byla na nohou od

⁹ Srov. 5T str. 317.

¹⁰ CVP, str. 113.

¹¹ Whiteová E. *Výchova*, Advent-Orion Praha, 2006, str. 153 (dále *Výchova*).

¹² *Výchova*, str. 153.

¹³ *Výchova*, str. 153.

¹⁴ White, E. *Evangelism*, Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1946, str. 146.

¹⁵ *Časopis Review and Herald*, 10. října 1882; *Testimonies sv. 4*, Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, 1881, str. 70.

¹⁶ *Testimonies sv. 1*, Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, 1868, str. 145.146.

¹⁷ *Testimonies sv. 7*, Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, 1902, str. 43.

pěti. Snídali v půl sedmé. Matka jim často hlásila, že napsala šest i více stran, a někdy se s nimi dělila o zajímavé části své práce.

V sedm hodin se všichni sešli k pobožnosti, kterou vedl James. Přečetl něco z Bible a doplnil text několika myšlenkami a pak rodinu vedl při zpěvu ranního chvalozpěvu a také se modlil. Rodinné pobožnosti na Willieho hluboce zapůsobily, zvláště otcova vážnost při modlitbě. „Otec modlitbu neodbyl; on se modlil s hlubokou úctou a upřímností. Prosil o požehnání v tom, co on sám a jeho rodina nejvíce potřebovali, a také za úspěch Božího díla.“¹⁸ Večer mezi sedmou a osmou se pořad bohoslužby opakoval s tím, že ji Ellen doplnila čtením zajímavého článku nebo příběhu z časopisu nebo knihy. „Není jediný důvod, proč by se z rodinné bohoslužby nemohla stát ta nejpříjemnější a nejradostnější část dne“, napsala. „Bůh je zneuctěn, když je pobožnost nezáživná a nudná, když je tak zdoluhavá a nezajímavá, že z ní děti mají strach.“¹⁹ Když nebyl James doma, vedla pobožnosti Ellen, a když byli pryč oba dva, vedl ji ten, kdo se o rodinu staral. Avšak „pobožnosti se konaly zcela pravidelně, tak jako se dodržoval čas snídaně a večeře“.²⁰

Modlitba za nemocné byla důležitou součástí života a služby Ellen Whiteové. Věřila, že lékařské i přírodní léčebné metody by se měly kombinovat s „jednoduchou, vytrvalou modlitbou... za dar uzdravení“ (3SM 296). Nedělala rozdíl mezi dobou učedníků a moderní dobou – Bůh je stále ochoten i schopen uzdravovat nemocné. „Jeho dnešní následovníci se mají modlit za nemocné právě tak, jako se za ně modlili učedníci v minulosti. A uzdravení přijde, neboť „modlitba víry uzdraví nemocného“. Máme moc Ducha svatého, klidnou jistotu víry, která se může dovolávat Božích zaslíbení: „Na choré budou vzkládat ruce a uzdraví je“ (Mk 16,18). Toto zaslíbení je dnes právě tak věrohodné, jako bylo za dnů apoštolů.“²¹

Ellen Whiteová byla realistkou a byla si vědoma toho, že ne všechny modlitby jsou vyslyšeny tak, jak očekáváme nebo jak bychom si přáli. A to i v situaci, kdy Bohu plně důvěřujeme a prožíváme v modlitbě Boží moc. Některé příčiny nevyslyšených modliteb mohou být: hřích, ze kterého člověk nečiní pokání, sobectví, kdy Bohu nevracíme věrně desátek, dovolávání se Božích zaslíbení, aniž bychom projevovali vděčnost²², polovičatá modlitba bez víry. „Někdy však prosíme o věci, které by nebyly k dobrému. Náš nebeský Otec nás má tak rád, že nám dá jen to, oč bychom žádali, kdybychom mohli vidět skutečný stav věcí.“²³

Modlitby za církvev

Modlitba byla důležitou součástí života Ellen Whiteové od mládí až do posledních chvil. Píše, že dokonce už v průběhu dospívání trávila „celé noci... v upřímných modlitbách“ za své mladé přátele.²⁴ Stejnou zodpovědnost pociťovala i ve stáří. V roce 1902 se svěčila přítelkyni: „Když mě situace ve sborech tíží a nemohu spát, často se v noci modlím... Několik posledních nocí jsem spala jen do tří hodin. Když pomyslím na nebezpečí, které lidem hrozí, a na stav našich sborů, jsem tak rozrušena a cítím takovou tíhu, že nemohu spát“.²⁵

¹⁸ White, A. *Ellen G. White: The Early Years (1827–1862)*, sv. 1, Review and Herald, Washington, 1985, str. 402.

¹⁹ 7T, str. 43.

²⁰ SEW, str. 361.

²¹ Whiteová, E. *Život naplněný pokojem*, Advent-Orion Praha, 1995, str. 115.

²² White, E. *Pastoral Ministry*. Silver Spring, MD: General Conference Ministerial Association, 1995, str. 71.

²³ CVP, str. 111.

²⁴ White, E. *Life Sketches*. Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, str. 41.

²⁵ White, E. *Letter* 68, 1902.

Kde a jak se modlit

Sama ze sebe nedělala vzor k následování pro druhé křesťany v otázce toho, jak se modlit. Avšak z Písma a také na základě jejího příkladu můžeme spolehlivě určit různé polohy a formy modlitby. Písmo ukazuje, že se Boží lid modlí ve stoje (Neh 9,4.5; L 18,11.13; 1Kr 8,14.22.23.55), jindy klečí (1Kr 8,54), sedí (2S 7,18; Ex 17,11.12), někdy leží (Mt 26,39; Ž 6,6–9; 63,6). Ellen Whiteová učila, že pokleknout se hodí při jakékoli příležitosti, zvláště když se jedná o hlavní modlitbu při bohoslužbě (2SM 311). Přesto se sama modlila i vestoje (3SM 267.270) nebo když shromáždění zůstalo sedět (Diary, Feb. 20, Ms 29, 1887, in 1SM 147; 3SM 267, 268). Věřila tomu, že úcta, pokora a závislost na Bohu se vyjadřuje pokleknutím, ale vlastně „jakékoli místo, kde právě jsme, se může stát místem modlitby“²⁶. 13. února 1892 v Melbourne v Austrálii musela být díky těžkému revmatismu vynesena svým synem a ještě jedním laikem po dlouhém schodišti do přednáškového sálu. Stěžovala si: nemohla jsem sklonit svá kolena ani při zahajovací modlitbě, ani když jsem přistupovala ke kazatelně, jak to zpravidla dělám. Forma ale není to nejdůležitější. Mé srdce stoupalo k Bohu v upřímné modlitbě a on mi pomohl. A jak se domnívám, dal mi rozhodné poselství pro shromážděné lidi.“ (Ms 29, 1892)

Svědectví očitých svědků

Jedna z věcí, kterou si lidé o Ellen Whiteové pamatují a na kterou i po létech vzpomínají, jsou její modlitby. Nedochovalo se nám jich mnoho, několik bylo zaznamenáno ve spojení s kázáním, které měla.

1. H. M. S. Richards

Zajímavé je, že zatímco máme mnoho informací o tom, co si Ellen Whiteová myslela o modlitbě, dochovalo se nám jen málo zpráv o tom, jak se modlila, a máme zaznamenáno jen několik příkladů jejích modliteb. **H. M. S. Richards** nám poskytl jeden z nejlepších popisů Ellen Whiteové při modlitbě. V roce 1909, když mu bylo šestnáct let, navštívila Ellen Whiteová stanové shromáždění ve městě Boulder v Coloradu, kde byl jeho otec kazatelem.

Shromáždění probíhalo v budově, která měla plechovou střechu. To bylo v době, kdy ještě neexistovaly mikrofony a každý z řečníků mohl využívat jen sílu svého hlasu. Když začala mluvit, rozpršelo se. Dokážete si představit ten hluk, který vydával déšť dopadající na plechovou střechu. Ona si toho nevšímalá a pokračovala dál v kázání asi třicet minut, a to jen s pomocí svého hlasu.

Byla ale hodně unavená. Vtom k ní přišel její syn William a řekl jí, že má před sebou dlouhou cestu a že už by měla skončit, aby jí zbylo ještě trochu sil. Ellen bylo tehdy jedenaosmdesát let, a přesto bylo těžké ji zastavit. „Nechci skončit,“ odpověděla mu. „Dosud jsem se nemodlila. Chci se pomodlit.“ Kázala ještě asi tři minuty, potom poklekla a modlila se. Z kázání si Richards mnoho nezapamatoval, ale její modlitba na něho silně zapůsobila. Vzpomíná: „Začala slovy: ‚Můj Otče.‘ Neřekla ‚náš Otče,‘ ale ‚můj Otče.‘ Během dvou minut sestoupila na celé místo obrovská moc. Mluvila k Bohu. Na nás úplně zapomněla. Modlila se nanejvýš pět nebo šest minut a ze shromáždění se ozývaly vzlyky. Lidé plakali nad svými hříchy. Nepoužívala žádné teatrální projevy, ona jen mluvila s Bohem o místním sboru. Nikdy jsem nikoho neslyšel takto se modlit.“²⁷

²⁶ CVP, str. 112; viz GW 258.

²⁷ Časopis *Ministry*, říjen 1976.

2. Alma E. McKibbinová

Zdá se, že Ellen Whiteová se na veřejnosti modlila stejně vroucně jako v soukromí. Její přítelkyně Alma McKibbinová tajně vyslechla jednu z jejích ranních modliteb. „Takovou modlitbu jsem nikdy nikde od nikoho neslyšela,“ vypráví. „Prosila Boha za tebe, za mě, za Boží lid, abychom nepřestali plnit poslání, které nám bylo svěřeno. Potom hovořila s Bohem o našich slabostech a selháních, prosila, aby jeho Duch promlouval k srdci každého z nás, abychom se mohli napravit a rychle pokračovali v díle, které je třeba ve světě vykonat pro záchranu ztracených. Tehdy jsem pochopila, jakou starost má sestra Whiteová o Boží lid.“ Modlitba Ellen Whiteové, jak vypovídá Alma, byla „tou nejzanícenější modlitbou, jakou jsem kdy v životě slyšela“.²⁸

3. Ethel May Whiteová

Manželka Willieho Whitea (syn Ellen Whiteové) vzpomíná, že modlitby její tchyně byly nejen „vroucí“, ale vypadaly, „jako by skutečně s někým mluvila“²⁹. Ellen Whiteová se zjevně řídila tím, co o modlitbě napsala v knize *Cesta k vnitřnímu pokoji*: „Modlit se, to znamená otevřít srdce Bohu jako příteli.“³⁰ Tento přístup je patrný i v několika jejích otištěných modlitbách, přestože šlo o modlitby veřejné. Jak zdůraznil H. M. S. Richards, Bůh pro ni nebyl „naším Otcem“. V dochovaných modlitbách pravidelně používá oslovení „můj Otče, můj Otče“.

To jí dávalo naději i v závěru jejího života. Se stejně pevnou vírou přistupovala Ellen Whiteová i ke svému vlastnímu konci. Necelé dva měsíce před svou smrtí řekla Williemu: „Jsem velmi slabá. Víím, že toto je má poslední nemoc. Představa smrti mě neděsí. Cítím pokoj, protože Pán je mi tak blízko. Nebojím se. Poznala jsem Spasitele. Je mým Přítelem.“³¹ K takovému postoji ji přivedl i její modlitební život, chápaný jako skutečné a opravdové společenství s Bohem (Communion with God).

Závěr

Společenství s Bohem prožívané v modlitbě považovala Ellen Whiteová za největší přednost. Věřila, že modlitba je klíčem k oživení³², že je dýcháním duše. Věřila, že i když Bůh nevyšlyší každou modlitbu způsobem, jakým bychom si přáli, ve své nekonečné lásce a moudrosti nám vždy dává „ty věci, které nejvíce potřebujeme“.³³

THMGR. VÍTĚZSLAV CHÁN, MA (1969)

Vystudoval Evangelickou teologickou fakultu Univerzity Karlovy (Mgr.), teologii na University of Leeds (MA) a Teologický seminář CASD. Působil jako kazatel Církve adventistů sedmého dne a učitel na Teologickém semináři CASD v Sázavě. V současné době pracuje jako redaktor v nakladatelství Advent-Orion a učí na Adventistickém teologickém institutu.

²⁸ Rukopis Almy E. McKibbinové „I Knew Sister White“, 1972; Alma E. McKibbinová v rozhovoru s Jamesem R. Nixem, 30. září 1967.

²⁹ Ethel May Lacey-White-Currowová v rozhovoru s Jamesem R. Nixem, 11. června 1967.

³⁰ CVP, str. 109.

³¹ Časopis *Review and Herald*, 17. června 1915.

³² White, E. *Selected Messages* sv. 1, str. 121–128.

³³ 4T, str. 531.

Vypočúva Boh naše modlitby?¹

Daniel Márfoldi, Ivana Márfoldiová

Nikdy nezabudnem na to, ako pred rokmi v našom zbere počas odpolednia istá sestra v časti zvanej „skúsenosti“ hovorila o tom, ako stratila kľúče, pomodlila sa a zrazu ich našla. Predtým sa na to isté miesto dívala a nevidela ich, ale po modlitbe ich tam uvidela... Ďalšia sestra hovorila o okuliaroch, ako ich hľadala a nakoniec po zúfalej modlitbe zistila, že ich má na nose... Ďalší člen zboru sa zase podelil o to, ako mu Pán doviedol po jeho modlitbe domov strateného psa... Po chvíľke sa jeden brat zodvihol zo svojho miesta, prešiel ku dverám modlitebne a rázne ich za sebou zatvoril, opustiť tak svätú chvíľku zdieľania sa medzi spoluveriacimi. Prečo? Pred niekoľkými týždňami pochoval svojho syna. Celý zbor, celá cirkev sa modlila a postila, ale chlapec zomrel...

V akého Boha to vlastne veríme? Akého Boha predstavujeme ľuďom okolo nás? Čo je to za obľudu, ktorá vypočúva modlitby týkajúce sa triviálnych vecí, ako sú stratené kľúče, okuliare či pes, a v kľúčových záležitostiach, ktoré sa týkajú otázky života a smrti, naše prosby nevypočúva?

Základný problém je v tom, ako modlitbu chápeme. Je to prostriedok, ktorým prinútíme Boha, aby urobil niečo, čo by inak neurobil? Zo svojich tínedžerských rokov si pamätám, ako istý mladý teológ prirovnal tento akt k pretláčaniu rúk. Často sme ako chlapci dokazovali svoju silu a nadradenosť nad kamarátmi práve pri pretláčaní rúk. Kto je silnejší? Ja alebo ten druhý? Dokážem svojimi modlitbami prinútiť Boha k tomu, aby ma nakoniec predsa len vypočul?

U **Lukáša 18,2–8** máme zaznamenané Ježišovo podobenstvo „O vdove a sudcovi“. Vdova chodí a otravuje sudcu tak dlho, kým jej nevyhoví. Zdá sa, že týmto je podporená myšlienka toho, že je potrebné vydržať a Boh nakoniec urobí, čo chceme. Úvod tohto podobenstva hovorí, že je **potrebne stále sa modliť a neochabovať!** Podobenstvo samo vysvetľuje, že „stále“ sa netýka nejakej techniky „ustavičnej modlitby“ alebo mystickej metódy, ale že ide o sústavnosť a vytrvalosť v modlitbe (v komunikácii), o nevzdávanie sa pre nejakú skleslosť.

Vystupujú tu dve osoby – vdova a sudca. Nemôžeme si myslieť, že sudca je v tomto podobenstve obrazom Pána Boha. Aj keď je tu Boh spomenutý, je to preto, aby bolo o chvíľu povedané, že v tomto príbehu zo života nemá čo robiť, lebo – pre sudcu nie je žiadnou autoritou. Z príbehu sú vylúčení tiež ostatní ľudia.

Vdova a sudca. **Môže byť rola vdovy prisúdená nám?** Vdova je starozákonný prototyp bezbrannosti. To je hlavné, čo sa vtedajšiemu poslucháčovi vybavilo pri slove vdova. Nemá muža, ktorý

¹ Text byl inspirován knihou J. Mrázka, *Lukášovská podobenství*, Jihlava: Mlýn, 2007.

by sa jej zastal. Každý si ku nej môže beztrešne dovoľovať, pretože nemá nikoho, kto by ju bránil. V slove samotnom je implicitne vyjadrená akási krivda. Mala muža – prišla o neho. Bol jej zobratý. Slovo vdova je vzťahové. Tak ako syn sa definuje vo vzťahu k matke alebo otcovi, sestra vo vzťahu k inému súrodenci, tak vdova je definovaná vzťahom, ktorý už nie je. Je to osoba, ktorá o najbližší vzťah prišla. O partnera svojho vzťahu. Ak si vybavíme všetky metafory Krista alebo Hospodina **ako ženícha** a vyvoleného ľudu **ako nevesty** – potom by vdova mohla byť cirkev, ktorej ukrižovali Mesiáša... alebo sionská dcéra, ktorej ženích tu nie je. Táto rola je už jednoznačne prisúdená nám. Znamená uvedomiť si naše postavenie voči Bohu. Nemáme sa ako dovolať, nemáme ako Ho prinútiť. Tiež by sme to mohli pochopiť ako svoje postavenie v tomto svete, v ktorom sú pod vplyvom hriechu iba falošné istoty. V skutočnosti v tých rozhodujúcich otázkach života a smrti, tam, kde o niečo skutočne ide, na tom nie sme o nič lepšie ako vdova z podobenstva. Nemáme o nič ostrejšie lakte a o nič viac možností, ako dosiahnuť svoje. Napríklad pokiaľ tým protivníkom, ktorý nám pácha krivdu, je smrť alebo choroba.

V podobenstve (keď si odmyslíme amorálnosť) sudca, ktorý nad sebou nemá Boha a z ľudí si nič nerobí, je v tomto mestečku taký malý pán boh. Čo inými slovami znamená, že je obrazom veľkého Pána Boha. Pre skutočného Boha totiž naozaj platí, že nemá nad sebou žiadnu autoritu a že teda nemá nad sebou žiadne musí, ktoré by ho do niečoho nútilo.

Keď sa dobre pozrieme na tohto sudcu a jeho problematické vlastnosti, zistíme, že on vlastne naozaj nie je zlý, iba dopúšťa zlo tým, že dlho nezasahuje. Aj taký môže byť predseda pohľad na Pána Boha z perspektívy veriaceho. Čo nám potom hovorí podobenstvo, keď si takto dosadíme roly?

- Hovorí, že naše prosby u Boha majú šancu, pokiaľ ich predčasne nevzdáme.
- Pochopíme, že nárok nemáme na nič. Boh odpovie, keď uzná za vhodné a kedy uzná za vhodné.
- Stále sa tu zdôrazňuje, že má vdove vymôcť právo. Jej prosby nevedú k tomu, že ju automaticky vypočuje v zmysle **poslušnutia**, ale rozhodne v jej záležitosti **spravodlivo**. **Teda nie tak, ako chcem ja, nie z môjho pohľadu, ale z pohľadu Božieho. Čo je objektívne najlepšie pre celú záležitosť v súvislostiach, ktoré vidí iba On. Mňa to subjektívne v tom momente bolí, ale objektívne, keby som bol na mieste Pána Boha a vedel a poznal to, čo vie a pozná On, rozhodol by som rovnako ako On.**

Najvýraznejším a najdôležitejším Lukášovým komentárom je veta, ktorou nás do podobenstva uvádza 18,1: Podobenstvo hovorí o tom, že máme **vydržať v modlitbe**, to znamená v dialógu (**žiť v dialógu**) s Bohom a nezúfať. **Modlitba teda nie je pretláčanie rúk, ale neustály dialóg, komunikácia s Bohom.**

Prvý verš 18. kapitoly do istej miery dopĺňa tiež kontext predošlej, 17. kapitoly – synoptickú apokalypsu, alebo je v kontexte so Zjavením 6,10 (prenasledovaní volajú: „Ako dlho ešte?“). Úvodný verš 18. kapitoly ide zdanlivo týmto smerom – máme sa vytrvalo modliť a nezúfať. V skutočnosti sa však pozornosť presúva skôr smerom **k individuálnym problémom**. Vdova je obrazom človeka, ktorý zápasí s nejakým, akýmkoľvek trápením, je na to sám a prosí Boha o pomoc.

Záver podobenstva nás vedie k tomu, že si máme všimnúť to, čo sudca hovorí, nie to, ako je alebo nie je nespravodlivý, a že nakoniec aj tak vypočuje. Ukáže nám, na čo sa zamerať. Výklad podobenstva sa posúva tak, aby sme nemuseli povedať, že Boh je ako ten nespravodlivý sudca, ale IBA: **„Keď aj ten nespravodlivý sudca, tým skôr Boh, ktorý je spravodlivý a dobrý“.**

Vypočúva teda Boh naše modlitby? Áno, samozrejme. Je to z nášho pohľadu niekedy nespravodlivé? Áno je. Je Božie riešenie to najlepšie, aj keď nás bolí? Veľmi bolí? Je. Prečo? Lebo vidí celé súvislosti, budúcnosť a rozhoduje sa z tejto perspektívy. Čo nám teda zostáva? Nič iné, ako sa nevzdávať. Nevzdávať sa modlitby ako komunikácie s Ním, nevystupovať zo vzťahu s Ním, ale v ňom zotrvať. Vždy, až do konca... Aj keby nás to stálo čokoľvek. Samozrejme, môžeme

Mu povedať, ako to vidíme, čoho sa obávame, aké máme pocity a ako si predstavujeme Jeho pomoc. Ale nechajme na ňom, ako sa nás „zastane“.

DANIEL MÁRFÖLDI, B.A., B.Th. (1961)

Vystudoval teológiu na Teologickém seminári v Sázavě (B.Th.) a na Theologische Hochschule ve Friedensau (B.A.). V minulosti pôsobil jako knižní evangelista, vedoucí publikačního oddělení Slovenského sdružení CASD a Česko-Slovenské unie CASD a také jako kazatel CASD (Martin, Žilina, Čadca, Vaňovce, Myjava). Od roku 2015 pracuje jako tajemník a vedoucí oddělení komunikace a oddělení adventistické služby rodinám ve Slovenském sdružení CASD.

IVANA MÁRFÖLDIOVÁ, B.A., B.Th. (1965)

Vystudovala teológiu na Teologickém seminári v Sázavě (B.Th.) a na Theologische Hochschule ve Friedensau (B.A.). Později absolvovala akreditovaný studijní program Nemocniční kaplan na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současnosti pracuje jako krizová sestra v Národnom ústave detských chorôb v Bratislave.

Modlitba za nemocné

Oldřich Svoboda

Hovoří-li se v křesťanském prostředí o modlitbě, je to zcela jistě téma široké, které pokrývá celou řadu životních situací. Biblické texty hovoří o modlitbách, v nichž lidé Bohu vyjadřovali svou vděčnost, obdiv a úctu, ale i své nářky a starosti. V některých případech byla modlitba pronesena za celé společenství, jindy byla velmi osobní, někdy se úzce týkala modlitebníka samotného, jindy těch, kteří mu leželi na srdci.

V tomto kontextu se jako jeden ze specifických „druhů“ modlitby objevuje taková, v níž se člověk na Hospodina obrací kvůli nemoci – a to buď kvůli své chorobě, která jej sužuje, nebo kvůli někomu blízkému. K modlitbě v takových chvílích jsou křesťané vyzváni v Písmu několikrát, zvláště pak v Listu Jakubově: „*Je někdo z vás nemocen? Ať zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí...*“ (Jk 5,14). Přestože jde o zásadní typ modlitby, v křesťanském prostředí kolem ní stále panuje řada otázek, snad i nepochopení a mýtů.

Pro lepší pochopení jejího smyslu a významu bude nejprve užitečné zamyslet se nad biblickým pohledem na nemoc jako takovou, na biblické zprávy o Bohu, který uzdravuje, ale i na situace, v nichž naopak k uzdravení nedošlo. Na základě těchto kroků bude možné formulovat potřeby nemocných a zamyslet se nad způsoby, jak mohou být naplněny Bohem, ale i lidmi. Teprve na pozadí tohoto širšího pohledu se závěrečná část opět vrátí k textu apoštola Jakuba ohledně modlitby v případě nemoci a pokusí se vyjádřit, co je (a není) jejím smyslem a záměrem.

1. Nemoc v Bibli

Při průběžné četbě biblických textů nelze pochybovat o tom, že již od stvoření bylo Božím záměrem, aby člověk prožíval život, který je šťastný a velmi dobrý (Gn 1,31). V původním Božím zámeru neměla nemoc (natož smrt) své místo, stejně jako pro ni už nebude prostor v novém domově zachráněných: „*A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pomínulo*“ (Zj 21,4). Není tedy pochybností o tom, že plné zdraví vždy bylo a je Božím ideálem pro celé jeho stvoření.

Jestliže je dnes nemoc každodenní realitou života na této zemi, pak je evidentní, že jde o tragický důsledek vstupu hříchu a zla do života lidí. Z biblického pohledu nejde jen o „alternativní“ podobu života, ale jasnou odchylku od původního Božího ideálu, důsledek vzpoury proti Bohu a hříchu, kvůli kterému lidstvo i celou přírodu zasáhlo prokletí bolesti a smrti (Gn 3,17–19; Ř 5,15).

V případě Adama a Evy bylo zřejmé, že tyto bolestné důsledky zla byly přímým důsledkem jejich hříchu, jejich odcizení se Bohu. Otázkou však je, zda totéž platí i v případě dalších generací. Musí být nemoc vždy způsobena hříšným životem jednotlivce? Bible zaznamenává i pozdější pří-

pady, kdy bolestivá nemoc, případně i následná smrt, byla skutečně přímým důsledkem hříchu jednotlivce. Příkladem může být situace, kdy je judský panovník Herodes Agrippa I. potrestán za své rouhání – je postižen těžkou chorobou, v jejímž důsledku zemře (Sk 12,23).

Takové případy ovšem nelze generalizovat, neboť v jiných situacích zaznamenaných v Bibli takový přímý vztah neexistoval. To zřetelně ukazují např. kniha Jób, ale také sám Ježíš, který při setkání s nevidomým mužem odmítá, že by zhřešil on sám nebo jeho rodiče (J 9,2). V řadě případů je totiž nemoc důsledkem toho, že jako lidé žijeme v prostředí, které je už po celá tisíciletí ničeno hříchem. Mnohé choroby tak mohou být výsledkem negativních faktorů, které se mohou hromadit po celé generace, aby se nakonec promítly do genetické informace jednotlivce.

2. Zázračné uzdravení

Biblické poselství se však nespokojuje s pouhým konstatováním původního Božího ideálu a odklonu od něj, způsobeného vpádem hříchu do naší existence. Celými dějinami lidstvo doprovází naděje na konečnou Boží porážku zla a jeho důsledků, kdy těm, kdo důvěřují Hospodinu, „*vезде slunce spravedlnosti se zdravím na paprscích*“ (Mal 3,20).

Nicméně v některých případech lze vidět jakousi „předchuť“ onoho dne vítězství, kdy Bůh, dle vlastního uvážení, svou intervencí vrací lidem zdraví už v průběhu jejich života. Takových zpráv zaznamenává Starý i Nový zákon celou řadu. Jedním z nejznámějších biblických příkladů je případ judského krále Chizkijáše, který smrtelně onemocněl (2Kr 20,1). Když tedy úpěnlivě prosil Boha o záchranu života, přinesl mu prorok Izajáš povzbudivé poselství: „*Toto praví Hospodin, Bůh Davida, tvého otce: Vyslyšel jsem tvou modlitbu, viděl jsem tvé slzy. Hle, uzdravím tě. Třetího dne vstoupíš do Hospodinova domu. Přidám k tvým dnům patnáct let*“ (2Kr 20,5.6).

Na základě těchto případů, kdy Bůh uzdravil nemocné, však nelze vyvodit závěr, že jde o standardní situaci, ve které Bůh vždy jedná tímto způsobem. V Bibli stejně tak nacházíme záznamy o tom, že v jiných případech nemocní zázračně uzdraveni nebyli, aniž by to jakkoliv naznačovalo problém v jejich vztahu s Bohem. Když např. král David zestárl, jeho zdravotní stav se natolik zhoršil, že jej museli přikrývat pokrývkami, „*ale nemohl se zahřát*“ (1Kr 1,1). Nakonec své nemoci podlehl a zemřel. Dokonce i prorok „*Elíša těžce onemocněl a umíral*“ (2Kr 13,14). Ani on, který sám během své služby zprostředkoval Boží uzdravení ostatním, z této nemoci nebyl uzdraven a v jejím důsledku zemřel.

Lze vlastně říci, že nakonec všichni lidé v dějinách (kromě popravených nebo kromě poslední generace, která se dožije Kristova návratu) zemřeli a zemřou v důsledku nějakého zdravotního problému. A to věřící i nevěřící. Vědci se dnes shodují na tom, že nic jako „smrt stářím“ neexistuje – skutečnou příčinou smrti bývá selhání nějakého životně důležitého orgánu v důsledku nemoci, nebo dokonce souboru nemocí, kterým se tělo ve vysokém věku nedokáže bránit.

3. Boží vůle

Jedním z nejobtížněji uchopitelných aspektů modlitby je pochopení „Boží vůle“. Ostatně i Ježíš učil své následovníky modlit se k nebeskému Otci slovy: „*Staň se tvá vůle*“ (Mt 6,10) a i on sám v závěru svého pozemského života v modlitbě říká: „*Ne má, nybrž tvá vůle se staň*“ (L 22,42). Co to však znamená? Jde o to, co Bůh chce, co si přeje? Lze říci, že někdy Bůh chce nemocného uzdravit, zatímco jindy si přeje, aby zůstal nemocný a zemřel?

3.1. Ideální Boží vůle

Při pozorném čtení Bible je zřejmé, že Bůh si nikdy nepřeje (ve smyslu aktivního chtění), aby byl lidský život zmařen hříchem, nemocí či smrtí. Mohli bychom v tomto ohledu mluvit o „*ideální Boží vůli*“, tedy o jeho zásadní touze a vizi pro člověka. Smrt je jasně Božím nepřítelem, který má být přemožen (1K 15,26). Celé dějiny řídí Bůh tak, aby nakonec už neexistovala smrt, žal, nářek ani bolest (Zj 21,4).

Kromě otázky fyzického zdraví platí totéž i v duchovní oblasti. I zde je evidentní „*ideální Boží vůle*“, „*aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu*“ (1Tm 2,4). Bible nás nenechává na pochybách, že Bůh „*si nepřeje, aby někdo zahynul*“ (2Pt 3,9).

O tom, jaká je tedy Boží vůle pro člověka, nemůže být pochyb. A přesto je zřejmé, že ne vždy realita života odpovídá tomuto ideálu. Přestože je Boží vůlí záchrana všech hříšníků pro věčnost, mnozí nakonec zahynou. Přestože Bůh touží po tom, aby všechny jeho děti byly zdravé a měly věčný život, stejně do našich životů přicházejí nemoci, mnohdy nedojde k uzdravení a život křesťanů také končí smrtí, byť ne definitivně.

3.2. Reálná Boží vůle

I když se Boží vize pro člověka nemění, řadu věcí Panovník vesmíru připouští, aby se děly, i když z nich nemá žádné potěšení (srov. Ez 18,23). I když jsou právě tyto momenty pro nás lidi těžko pochopitelné, Bůh některým věcem v našich životech nezabrání, což ale nevylučuje skutečnost, že nadále dělá vše pro to, aby se problém zla a jeho následků vyřešil dlouhodobě a definitivně. V tomto smyslu tedy můžeme mluvit o jakési „*reálné Boží vůli*“ – tedy o momentech, kdy se i bolestivé a nesprávné věci dějí s Božím svolením, i když nejsou ideální.

V této souvislosti bývá tradičně uváděna životní zkušenost Jóba. Boží „*ideální*“ vůle jistě nebylo, aby tohoto muže potkaly těžké životní ztráty, včetně vážné nemoci. První dvě kapitoly této knihy jasně ukazují, že původcem toho všeho byl satan, Boží nepřítel. Přesto se ale všechno Jóbovo trápení dělo s vědomím Boha, který je připustil a nezasahoval do něj. Ne z neochoty pomoci, ale s výhledem na konečné řešení, které přesahovalo rámec života jednoho muže.

Jen málokdy je zřejmé, proč Bůh nezasahuje, proč jeho „*ideální vůle*“ neodpovídá v dané chvíli té „*reálné*“. Kniha Zjevení např. připomíná věrné mučedníky, kteří navzdory své věrnosti Bohu trpí a jsou v ohrožení života. V symbolickém obraze této knihy pak volají k Bohu: „*Kdy už, Pane svatý a věrný, vykonáš soud a za naši krev potrestáš ty, kdo bydlí na zemi?*“ (Zj 6,10). Jasně se zde odkazují na Boží ideální vůli. Přesto ale Bůh jejich problém nevyřeší okamžitě, ale dostávají (spolu s povzbuzením) odpověď, „*aby měli strpení ještě krátký čas...*“ (v. 11).

Podobný kontrast mezi ideálem a realitou, která se děje s Božím „*dopuštěním*“, představuje také známá 11. kapitola Listu Židům. Jako zlatá nic se jí táhne myšlenka, že opravdová víra nepřinese vždy vyřešení všech problémů, ale je to naopak důvěra „*navzdory*“ tomu, co do života přijde. Henoch věřil, a proto jeho život neskončil (v. 5), zatímco Ábel věřil, za což zaplatil životem (v. 4). Josef Bohu věřil, a proto se stal nakonec druhým po faraónovi, avšak Mojžíš kvůli své víře o tuto přednost přišel (v. 24). Celá kapitola nakonec uvádí příklady těch, kteří „*svou vírou dobývali království, uskutečňovali Boží spravedlnost, dosáhli toho, co jim bylo zaslíbeno; zavírali tlamy lvům, krotili plameny ohně, unikali ostří meče, v slabosti nabývali síly, vedli si hrdinsky v boji, zaháněli na útek vojska cizinců; ženám se jejich mrtví vraceli vzkříšení*“ (v. 33–35). Věřili, a jejich modlitby o záchranu byly vyslyšeny. Avšak „*jiní byli mučeni a odmítli se zachránit, protože chtěli dosáhnout něčeho lepšího, totiž vzkříšení. Jiní zakusili výsměch a bičování, ba i okovy a žalář. Byli kamenováni, mučeni, řezáni pilou, umírali pod ostrím meče. Chodili v ovčích a kozích kůžích, trpěli nouzi, zakoušeli útisk a soužení. Svět jich nebyl hoden, bloudili po pouštích a horách, skrývali se v jeskyních a roklinách země*“ (v. 36–38). Modlili se, ale nebyli ušetřeni trápení, pronásledování, nemocí ani smrti. A přesto i o nich je řečeno, že „*osvědčili svou víru*“ (v. 39).

I když je to pro nás obtížné, musíme připustit, že i když Bůh slyší všechny modlitby volajících, než vždy na ně odpoví tím, že by nás zbavil našeho trápení, našich nemocí. Nerozumíme sice tomu, proč tak někdy naprosto zázračným způsobem učiní, a jindy zase ne, ale opravdová víra usiluje o důvěru navzdory tomu, že nedokáže vše pochopit. A i kdyby k uzdravení nedošlo, neznamená to, že by si Bůh přál, abychom byli nemocní, ani nutně to, že by bylo v nepořádku něco v našem duchovním životě. To už před řadou let velmi výstižně pojmenovala Ellen Whiteová:

„Jsou případy, kdy Bůh zřetelně zasahuje svou mocí, aby uzdravil nemocné. Všichni nemocní se však neuzdraví. Mnozí jsou uloženi do hrobu, aby spali v Pánu. Jan byl na ostrově Patmos vyzván, aby napsal: „Od této chvíle jsou blahoslaveni mrtví, kteří umírají v Pánu. Ano, praví Duch, ať odpočinou od svých prací, neboť jejich skutky jdou s nimi.“ (Zj 14,13) Z toho vidíme, že není-li někdo uzdraven, nemá být proto odsuzován, jako by neměl dostatek víry.“ (MH 230; Život naplněný pokojem 118)

Boží ideální vůle je neměnná, ale svého naplnění dojde až v den konečného vítězství. Jestliže Pán nebes rozhodne, že v určité chvíli nezasáhne, nezbyvá nám, než to pokorně a s důvěrou přijmout. I když se máme v takových chvílích modlit, bylo by nemoudré se domnívat, že silou svých modliteb (množstvím modlitebníků, intenzitou a frekvencí proseb, modlitebními řetězy, atd.) „přesvědčíme“ Boha, aby jednal jinak, aby změnil svou „vůli“. Proč se tedy nakonec za nemocné vůbec modlit?

4. Potřeby nemocných

Komplexní pohled na nemoc ve světle Bible nás nyní přirozeně přivádí k formulování toho, jaké potřeby vlastně nemocný člověk má. Ryze materialistický pohled zdůrazní pouze fyzický aspekt nemoci, a tudíž potřebu zmírnění bolesti a uzdravení. Jestliže však vnímáme nemoc v širším kontextu dějin, velkého sporu dobra a zla a Božího plánu záchrany, potom to ovlivní i náš pohled na potřeby toho, do jehož života nemoc přišla.¹

(a) *Fyzická úleva.* Fyzický rozměr nemoci zcela jistě nelze přehlédnout, neboť patří mezi ty nejvýraznější. Přirozenou potřebou a touhou každého nemocného tedy je, aby mohl zažít fyzickou úlevu, zmírnění bolesti a s ní souvisejících komplikací. Ukázkou naplnění této potřeby je jednání Samařana z Ježíšova podobenství, který poté, co našel těžce zraněného muže, k němu přistoupil, „ošetřil jeho rány olejem a vínem, obvázal mu je, posadil jej na svého mezka, zavezl do hostince a tam se o něj staral“ (L 10,34).

(b) *Přátelská podpora.* Nemoc člověka zřetelně oslabuje – fyzicky i psychicky, a někdy dokonce i duchovně. V takové chvíli se přirozeně může cítit osaměle, zklamaně, snad i opuštěně. Osamění, které je žel tak časté u starších lidí, kteří někdy měsíce i léta své nemoci tráví ve zdravotnických zařízeních bez přítomnosti někoho blízkého, musí být děsivé. Může dokonce budit dojem, že ve chvíli, kdy do života přijde nemoc, nemá už člověk jako lidská bytost žádnou hodnotu. Přátelská podpora blízkých je v takové situaci naprosto zásadní potřebou. To ilustruje velmi pěkně kniha Jób, která popisuje velmi kladnou roli (alespoň v první fázi) Jóbových přátel: „Dohodli se spolu, že mu půjdou projevit soustrast a potěšit ho. Rozhlíželi se po něm už zdaleka, ale nemohli ho poznat. Propukli v hlasitý pláč, roztrhli své řízy a rozhazovali nad hlavou k nebi prach. Seděli potom spolu

¹ Pro hlubší zamyšlení doporučuji jednu z nejzajímavějších knih, která v českém prostředí v posledních letech na toto téma vyšla: Marie SVATOŠOVÁ, *Víme si rady s duchovními potřebami nemocných?* Praha: Grada, 2012.

s ním na zemi po sedm dní a nocí a slova k němu žádný nepromluvil, neboť viděli, že jeho bolest je nesmírná“ (Jb 2,11–13).

(c) *Jistota Boží blízkosti.* Z biblického pohledu však nesmí být opomenuta ani třetí klíčová potřeba nemocného člověka – jistota Boží blízkosti a lásky. V krizové chvíli nemoci, kdy nepřichází úleva a uzdravení, může člověk snadno propadnout zoufalství a přesvědčení, že Bůh na něj zapomněl, nebo s ním naopak již zcela vědomě nechce komunikovat a pomoci mu. Není snad nic horšího, než zoufalé volání: „Bože můj, proč jsi mě opustil? Daleko spása má, ač o pomoc volám“ (Ž 22,2). A pokud by i člověk přijal svůj úděl, poté stále potřebuje jistotu, že svůj život skončí smířen s Bohem, s jistotou věčného života.

5. Modlitba za nemocné

Teprve nyní, když jsme se pokusili nahlédnout na nemoc z širšího biblického hlediska a pojmenovali jsme si související potřeby nemocných, můžeme se vrátit opět k tématu samotné modlitby za nemocné, jak nás k ní vyzývá Bible. Zdá se totiž, že známá slova apoštola Jakuba ohledně modlitby za ty, kterým se vede zle, dobře vystihují tento biblický pohled a velmi citlivě se dotýkají právě výše zmíněných potřeb každého nemocného:

„Vede se někomu z vás zle? Ať se modlí! Je někdo dobré mysli? Ať zpívá Pánu! Je někdo z vás nemocen? Ať zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí a potírají ho olejem ve jménu Páně. Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno. Vyznávejte hříchy jeden druhému a modlete se jeden za druhého, abyste byli uzdraveni. Velkou moc má vroucí modlitba spravedlivého. Eliáš byl člověk jako my, a když se naléhavě modlil, aby nepršelo, nezapršelo v zemi po tři roky a šest měsíců. A opět se modlil, a nebe dalo déšť a země přinesla úrodu. Bratří moji, zbloudí-li kdo od pravdy a druhý ho přivede nazpět, vězte, že ten, kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty, zachrání jeho duši od smrti a přikryje množství hříchů.“ (Jk 5,13–20)

Při četbě tohoto textu je zřejmé, že se zde nejedná jen o situaci naprosté krize, kdy už všechny jiné prostředky selhaly a „teď už nezbývá než se modlit“. Modlitba v Bibli není posledním řešením, ale darem, který může a má být využíván kdykoliv, ne až jako poslední nouzové řešení, kdy už vyčerpáme všechny jiné možnosti. Jakubova slova tedy nelze limitovat na pouhé „poslední pomazání“, ale dotýkají se jakékoliv situace, kdy si člověk ve své nemoci uvědomí výše zmíněné zásadní tři potřeby a touží po jejich naplnění. Text ovšem jejich prioritu zdůrazňuje takovým způsobem, který vede k otočení jejich pořadí.

5.1. Jistota Boží blízkosti

Přestože Jakubův text mluví o lidech fyzicky nemocných, velmi výrazně klade důraz na spirituální rozměr jejich života. Zcela jasně hovoří o hříchu, zbloudění od pravdy, ale také o odpuštění. Nemocný člověk může mít subjektivní pocit, že zůstal sám, že jej Bůh opustil a nechal na pospas nemoci. I když to není pravidlo, v některých případech může dokonce platit, že nemoc je skutečně důsledkem hříšného života člověka. V takové chvíli je zcela přirozené, že i věřící člověk může cítit velké výčitky svědomí a toužit po odpuštění, jako mnozí z těch, kdo se osobně setkali s Ježíšem:

„Když viděl jejich víru, řekl tomu člověku: ‚Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.‘“ (L 5,20)

Tuto potřebu ale přirozeně prožívají i ti, jejichž nemoc s jejich proviněním nijak nesouvisí. Pokud si člověk ve chvíli nemoci uvědomuje svou smrtelnost a reálnou možnost, že nemoc ukončí jeho život (což nevyklučuje možnost uzdravení), potom jeho klíčovou potřebou je pokoj, přijetí Boží milosti a jistota věčného života. Je úžasné, když může člověk vyznat jako Simeon:

„Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane, podle svého slova, neboť mé oči viděly tvé spasení...“ (L 2,29.30)

Smyslem modlitby nemocného, ale i těch, kdo se za něj modlí, tedy má být naplnění této nejzásadnější životní potřeby – potřeby ujištění o Boží blízkosti a lásce. Právě proto Jakub zdůrazňuje:

„Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno.“ (Jk 5,15)

V této souvislosti Jakub záměrně použije řecké sloveso *sózein*, které znamená jak „uzdravit“, tak i „zachránit, spasit“. V souvislosti s nemocí se jistě nabízí první význam, ale v kontextu odpuštění a hříchů je to nádherné ujištění právě o jistotě spasení.

5.2. Přátelská podpora

Jak jsme již dříve vzpomenuli, pro nemocného člověka je často velkým trápením, pokud zůstává na svůj boj s nemocí sám. A právě proto Jakub důrazně připomínal křesťanskému společenství prvního staletí jeho zodpovědnost za to, aby nemocný nebyl na svůj zápas sám. Zmínka o „*starších církve*“ zřejmě tento úkol neomezuje pouze na řádně zvolené „starší sboru“ (presbytery), ale naznačuje obecné zapojení společenství víry. Nemá jít o tajuplný soukromý obřad pro vyvolené, ale je to příležitost ke společenství nemocného s širší rodinou víry, která má o něj zájem, myslí na něj, modlí se s ním a pomáhá mu.

Jakub ale nepřipomíná důležitou roli společenství věřících jako pouhou přátelskou podporu. Právě nemoc a možné ohrožení života bývá často jedinečnou příležitostí k nápravě mezilidských vztahů, které byly v minulosti něčím poškozeny. Právě proto jsou věřící při této příležitosti modlitby za nemocného vyzváni:

„Vyznávejte hříchy jeden druhému...“ (Jk 5,16)

Možnost vzájemného vyznání, projevu pokání a následnému odpuštění je jednou z největších a nejkrásnějších životních příležitostí. Konec života bez této možnosti usmíření často nechává bolestné šrámy v srdcích pozůstalé rodiny i přátel. Nemoc a společenství modliteb však dává příležitost s Boží pomocí odpustit, usmířit se a ujistit se o svém přátelství a lásce.

5.3. Fyzická úleva

V neposlední řadě je ovšem třeba zmínit i fyzický rozměr nemoci, za nějž se jako křesťané také (ne-li často především) modlíme. Jakub nepochybuje o tom, že Boží moc (i ochota) je dostatečná na to, aby mohla člověku vrátit plné zdraví. Odkazem na zkušenost proroka Elijáše (1Kr 17) vyjadřuje přesvědčení, že Bůh může v reakci na modlitby svých dětí v každé době vykonat velké věci, srovnatelné se starozákonními zázraky.

Přestože bylo již zmíněno, že ne vždy Bůh uzdraví z nemoci a nakonec všichni nemoci podlehnou, není pochyb o tom, že Bůh dělal a stále dělá zázraky, které lidem navracejí zdraví. Jakubův list (ani tato stručná studie) nechce tuto skutečnost nijak relativizovat. Křesťanské dějiny až dodnes (včetně dějin našich vlastních sborů a rodin) jsou plné případů těch, kterým Bůh ve své dobrotě

vrátil neuvěřitelným způsobem zdraví a zbavil je jejich nemoci. Není třeba tedy váhat, ale pokorně o takový zásah žádat:

„Bůh je ochotný vrátit nemocnému zdraví dnes právě tak, jako tomu bylo v [biblických] dobách... Kristus je dnes týž soucitným lékařem, jakým byl během své pozemské služby.“
(MH 226; Život naplněný pokojem 115)

V některých případech Bůh nutně nevrátí plné zdraví, ale nemocného posílí a povzbudí, případně utiší jeho bolesti, aby mohl svůj život dožít v míru a pokoji.

Jakub však nestaví nutně fyzické uzdravení do popředí jako to nejzásadnější. I když je důležité, daleko důležitější je právě naplnění předchozích dvou potřeb: náprava mezilidských vztahů a jistota odpuštění a věčného života.

Závěr

Možnost modlit se s nemocnými a za nemocné zůstává jednou z největších výsad křesťanů. I když plně nechápeme fungování takové modlitby, ani to, proč Bůh zasahuje v různých případech různým způsobem, či zdánlivě vůbec, Bible nás ujišťuje o tom, že tato modlitba má smysl a Bůh ji bere vždy velmi vážně.

Kromě fyzických potřeb nemocného člověka se taková modlitba dotýká i jeho vztahů s druhými, a zvláště mu pomáhá v nalezení pokoje a jistoty Boží lásky a odpuštění. Tento dar jistoty záchrany je proto tím největším, co člověk může kdy nalézt a získat. S vědomím přijetí daru věčného života pak člověk nemusí zoufale lpět na zbytcích toho pozemského, ale může své bytí s důvěrou odevzdat do rukou svého Stvořitele a Zachránce, aby on sám rozhodl o našem dalším osudu. Pak mohou zaznít podobná slova jistoty, která pronesli tři judští zajatci v Babylóně, když čelili hrozbě smrti:

„Šadrak, Měšak a Abed-nego odpověděli králi: „Nebúkadnesare, nám není třeba dávat ti odpověď. Jestliže náš Bůh, kterého my uctíváme, nás bude chtít vysvobodit z rozpálené ohnivé pece i z tvých rukou, králi, vysvobodí nás. Ale i kdyby ne, věz, králi, že tvé bohy uctívat nebudeme a před zlatou sochou, kterou jsi postavil, se nepokloníme.““ (Da 3,16–18)

ThLic. Oldřich Svoboda, Th.D. (1978)

Základní teologické vzdělání získal na Teologickém semináři v Sázavě a na Adventistické teologické fakultě ve francouzském Collonges-sous-Salève. To si později, v rámci specializace na biblickou teologii Nového zákona, ještě doplnil v rámci doktorského studia na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci (ThLic., Th.D.) Působil jako kazatel Církve adventistů sedmého dne v Suchdole nad Odrou, Havířově a Brně, od roku 2009 také souběžně s kazatelskou službou vyučoval na Teologickém semináři (později na ATI) v Sázavě. V současné době je zástupcem ředitele a učitelem Nového zákona na ATI, zodpovídá také za oddělení Sobotní školy při Česko-Slovenské unii Církve adventistů sedmého dne.

Modlitba založená na Knize žalmů...

Dragoslava Santrac

Nedávno jsem diskutovala o významu modlitby v současné liturgii na jednom ze setkání fakulty. Netrvalo dlouho a přítomní vyjádřili svou nespokojenost s délkou a především jazykem, který se při liturgických modlitbách používá. Převládal pocit, že veřejné modlitby mají sklon být příliš dlouhé a plné povrchnosti. Jeden člověk vyjádřil svou nelibost nad tím, jak někteří lidé během modlitby tíhnou spíše ke kázání, poučování a zásobování Boha informacemi. To mě přimělo k úvaze. Tento článek není založen na žádném výzkumu, který by se zabýval tím, jak se lidé modlí či jak vnímají veřejné modlitby. Přesto bych se ráda podělila o několik myšlenek týkajících se toho, jak bychom mohli náš modlitební život změnit k lepšímu a jak bychom mohli najít nové cesty k obohacení jak liturgického, tak i osobního modlitebního života.

Neprávem zavržený vypůjčený olej

Rolf Jacobson se jednou podělil o zajímavou historku ze života své známé. Jednou ji jeden evangelista navštívil doma. Před společným jídlem se její otec rozhodl pomodlit se a citoval v modlitbě Ž 145,15.16: „Oči všech s nadějí vzhlížejí k tobě a ty jim v pravý čas dáváš pokrm, otvíráš svou ruku a ve své přízni sytíš všechno, co žije“.¹ Přibližně uprostřed modlitby, jej evangelista přerušil slovy: „Děkujeme ti, Bože, že nemusíme v našich lampách nechat hořet vypůjčený, cizí olej.“ Jacobson poznamenává, že touto pejorativní kritickou poznámkou evangelista zavrhl nenahraditelnou hodnotu používání Žalmů při modlitbách².

Zdá se, že mezi mnoha křesťany převažuje přesvědčení, že skutečnou modlitbou je jediné spontánní a nenaučená modlitba. Bůh ovšem umístil knihu modliteb, Žalmy, do samotného středu Bible. Neučinil tak proto, aby nás jednoduše informoval o tom, jak se lidé v dávných dobách modlili, nýbrž aby nás naučil, jak se máme modlit dnes. Mám respekt ke spontánnímu typu modlitby. Přesto mám za to, že naše tradiční, jednotvárné modlitební životy mohou získat novou sílu a nový rozměr, když bude, obrazně řečeno, do našich lamp vlit duchovní olej Knihy žalmů.

V následujících řádcích nabízím několik způsobů, jak modlitba založená na Knize žalmů může proměnit a přetvořit naše osobní i společné modlitby.

Modlitba založená na Knize žalmů pomáhá vyjádřit naši zkušenost

Opatrné používání Knihy žalmů v liturgii může vyvýšit Boží moc a vznešenost. Žalmy mohou chválit Boha za jeho úžasné činy a za jeho spasení. Zatímco děkonné žalmy jsou slyšet z kazatelen poměrně často (kupř. Ž 8; 23; 147–150), jiné žalmy, plné nářků a stížností, se zdají být pro bohoslužbu nevhodné. Například slova Ž 137,8.9 se většinou z nás nezdají být správná: „Záhube propadlá babylónská dcero, blaze tomu, kdo ti odplatí za skutky spáchané na nás. Blaze tomu, kdo tvá nemluvnata uchopí a roztrhne o skálu.“ Mnozí by jistě prohlásili, že se také pro bohoslužbu nehodí Ž 44,18–20: „To všechno nás postihlo, ač na tebe jsme nezapomínali, nezradili jsme tvou smlouvu. Naše srdce se neodklonilo jinam, naše kroky neodbočily z tvé stezky, i když jsi nás deptal v kraji draků, když jsi nás zahalil v šero smrti.“ A tak výběr žalmů v liturgii odráží exkluzivitu jistých nálad a slov, které projevujeme a vyjadřujeme v našich společných modlitbách.

Někdy se současná bohoslužba obsahující populární žánr chval pokouší vytvořit „dojem ‚falešného štěstí‘ jako hlavního cíle a běžného stavu křesťanské církve a života křesťanů.“³ Může to být ovšem příčinou toho, že nám unikne smysl bohoslužby, neboť takové omezování může být známkou naší neschopnosti či obavy zapojit i temné stránky reality našeho života. Podle Waltera Brueggemanna se „povrchní čtení Knihy žalmů kryje se zapíráním trhlín v naší vlastní zkušenosti“.⁴ To platí nejen pro selektivní používání Knihy žalmů, nýbrž i pro modlitby. Někdy můžeme mít pocit, že s námi Bůh jedná nespravedlivě, když na nás udeří utrpení. Přesto nevnímáme jako vhodné vyjádřit naše myšlenky během bohoslužby, či dokonce během soukromé modlitby. Neochota vyjádřit před Bohem v rámci modlitby upřímně a otevřeně naše pocity a názory nás často zanechává v zajetí našich vlastních emocí a hříchu. Rovněž to negativně ovlivňuje naši touhu znovu se na Boha obrátit. Modlitba založená na Knize žalmů dává „ujištění, že kdykoliv se modlíme či kdykoliv se podílíme na bohoslužbě, neočekává se od nás, že budeme cenzurovat či zapírat hloubku našeho vlastního lidského putování“.⁵ Žalm 44 kupříkladu může pomoci věřícím volně a přiměřeně vyjádřit jejich vlastní prožitek utrpení, které nevzniklo jejich vinou. Žalmy nám poskytují slova, která nemůžeme nalézt anebo která se neodvažujeme pronést.

Modlitba založená na Knize žalmů provází naši vlastní zkušenost

Modlitba založená na Knize žalmů přináší věřícím více než jen možnost volně vyjádřit své zkušenosti. Walter Brueggemann a Patrick Miller ukazují, že Žalmy formují a vedou naše prožitky podle Božích měřítek. Činí je snesitelné, zvládnutelné, a jak se domnívám, i smysluplné pro společenství věřících. Žalmy dávají zkušenostem „tvar, právě když se zdá, že jsou bez tvaru, a proto smrtící a destruktivní“.⁶

Modlitba založená na Žalmech občas odhalí nesoulad mezi emocemi vyjádřenými v Žalmech a emocemi věřícího. Zkuste si takového věřícího představit, jak se právě dozvídá, že umírá na rakovinu. Slova nářku v Ž 22,2 mu mohou pomoci vyjádřit jeho zármutek a pocit samoty: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Daleko spása má, ač o pomoc volám.“ Ve stejném Žalmu však bude číst i 23. verš, který zní: „O tvém jménu budu vyprávět svým bratřím, ve shromáždění tě budu chválit.“ Tato slova se možná nebudou krýt s jeho aktuální zkušeností, a možná jej dokonce doženou k zoufalství. Podle Rolfa Jacobsona by se měli kazatelé a teologové dobře naučit tuto neshodu (disonanci) a nesoulad využít. Měli by se naučit pomoci věřícím vyřešit jejich duchovní znepokojení tím, že jim skrze Žalmy představí nové poznání a postoje.⁷ Tím, že jsou nám dána slova, jimiž se máme modlit, nás Žalmy učí nejdříve se modlit a teprve později pociťovat to, za co se modlíme.⁸

Když jsme s manželem přišli o naše první dítě kvůli komplikacím, které se vyskytly při porodu, zůstala jsem bez jakékoliv zásoby duchovního oleje. Až když jsem v pátek večer ležela sama v pokoji, sáhla jsem po své Bibli, abych si začala sobotu. Nemohla jsem se modlit; neměla jsem, co bych řekla. Bibli jsem otevřela na místě, kde jsem předešlý den umístila záložku. Byl to Iz 49, tedy píseň o obnovení Sijónu. Začala jsem mechanicky číst. Zdálo se mi, jako by každé slovo této písně bylo zamýšleno k probodnutí mého srdce (v. 13a): „Plesejte, nebesa, a jásej, země, ať zvučně plesají hory...“ Ale když jsem došla ke 14. verši, cítila jsem, že jsem zase našla svá ztracená slova, a četla jsem stále dokola: „Sijón říkával: „Hospodin mě opustil, Panovník na mě zapomenul.““ Tato slova jsem přijala za vlastní, neboť vyjadřovala vše, co bylo v mém srdci. Jde o jediná slova, která v této písni pronáší Sijón. Hospodin v této písni pokračuje tím, že Sijónu odpovídá (v. 15): „Cožpak může zapomenout žena na své pacholátko, neslitovat se nad synem vlastního života? I kdyby některé zapomněly, já na tebe nezapomenu.“ Cítila jsem, že Bůh v tu chvíli ke mně promluvil. Byla jsem sice stále smutná a zoufalá, ale již ne opuštěná a zapomenutá.

Jeden z mých studentů zkopíroval Ž 42 na překrásně ozdobený svitek a poslal mi jej do nemocnice. „Slzy jsou chléb můj ve dne i v noci... Proč se tak trpce rmoutíš, má duše, proč ve mně úzkostně sténáš? Na Boha čekej, opět mu budu vzdávat chválu, jen jemu, své spáse“ (Ž 42,4.6). Tato slova mě naplnila nadějí. Nadějí, že slzy budou jednou v budoucnu zaměněny za chválu. Iz 49 a Ž 42 se staly mými modlitbami v době, kdy jsem sama neměla žádná vlastní slova. V průběhu dní a týdnů jsem začala cítit a prožívat chválu a naději, které jsou v těchto dvou písních vyjádřené. Stále se skrže ně modlím a přeji si vyjádřit mimořádný dík našemu Bohu.

Modlitba založená na Knize žalmů představuje supervizi naší zkušenosti tím, že nese věřící k novým duchovním obzorům. Žalmy umožňují věřícím vyjádřit jejich pocity a pochopení, ale věřící tím nejsou ponecháni tam, kde se právě nacházejí. Jsou naopak vedeni k tomu, aby zanechali před Bohem svá břemena bolesti, zklamání, nenávisti, hněvu a zoufalství. Jsou vedeni k tomu, aby si osvojili nové pochopení a aby nakonec dosáhli uzdravení. Stejným způsobem modlitba založená na Knize žalmů nabízí radostnému a vděčnému srdci člověka inspirované podněty, jak prožít nový rozměr chvály a díkůvzdání.

Modlitba založená na Knize žalmů přetváří naše zkušenosti

Tremper Longman říká, že když „čteme Knihu žalmů s vírou, odcházíme změněni, nikoliv pouze informováni“.⁹ Jazyk Žalmů je kreativní. Modlitby, které jsou na této knize založené, ne vždy konstatují, co je, ale spíše „způsobují vznik toho, co není, dokud to není vyřčeno“.¹⁰

Žalmy však nejsou jen lidskými slovy ze starověku. Pomáhají také věřícím vyjádřit před Bohem jejich vnitřní pocity. Žalmy jsou slovem Božím, kterým se věřící stává například člověkem se zlomeným a kajícím srdcem, jak je to popisováno v Ž 51. To je v oblasti zbožnosti důležitá moc Knihy žalmů. Díky Duchu svatému umožňuje věřícímu jednat tak, jak daný žalm požaduje. „Jinými slovy modlitba založená na Knize žalmů je událostí, při které se v životech věřících projevuje Boží milost.“¹¹

Nicméně pouhé opakování slov žalmů, aniž bych chápal jejich význam, nemusí přinést skutečnou proměnu, o kterou při jejich používání jde. Modlitbu založenou na Knize žalmů nelze používat jako nějaký amulet s citáty z hebrejského žaltáře, u kterých se mělo za to, že mají magickou moc léčit.¹² James Mays si všímá skutečnosti, že slova Žalmů se mohou vyprázdnit a překroutit, jsou-li vyřčena bez pochopení osobité víry těmto Žalmům vlastní. „Musíme prostřednictvím Žalmů vstoupit a žít v jejich kontextu, pokud má být chvála s modlitbou na základě jejich slov autentická.“¹³

Modlitba založená na Knize žalmů rozšiřuje naše zkušenosti

Někdy se mohou slova žalmisty a aktuální zkušenost věřícího zcela lišit. Zkuste si jen představit šťastný novomanželský pár, jenž by se modlil Ž 88,2–4: „Hospodine, Bože, má spásu, ve dne i v noci před tebou úpím; kéž vstoupí moje modlitba k tobě, nakloň ucho k mému bédování! Samým zlem se sytí moje duše, k podsvětí spěje můj život.“ Jacobson přesto uvádí dva důvody, proč je pro věřící přínosné modlit se s pomocí žalozpěvů, třebaže právě neprožívají žádné utrpení. Zprvce taková modlitba křesťana připravuje na chvíli v budoucnu, kdy problémy do života mohou přijít. V protikladu k populárnímu evangeliu prosperity učí Žalmy věřící uvědomovat si utrpení, které je součástí všeobecné lidské zkušenosti a které potkává i spravedlivého, nikoliv pouze svévolníka. Žalozpěvy rovněž ujišťují, že Bůh má vše pod kontrolou a v období těžkostí nabízí sílu a řešení.

Zadruhé taková modlitba učí věřící soucitu s trpícími. Když přicházíme k Bohu s touhou vyjádřit naše štěstí a vděčnost, měli bychom myslet i na ty méně šťastné. V podobném duchu může kontakt trpícího s chvalozpěvem přeměnit jeho utrpení tím, že mu poskytne naději.¹⁴

Modlitba, která je založena na žalozpěvu, učí věřící uvědomovat si lidskou zkušenost v její celistvosti a učí je tak zabývat se rozmanitými aspekty této zkušenosti. Zodpovědností kazatele či kněze je provést druhé tímto procesem a udržovat lampy svého společenství hořící a neustále čerpající z dobrého oleje. Žalmy jsou bohaté na tento vzácný duchovní olej. Žalmy lze vnímat jako modlitby, jež mají svůj původ v Bohu i v člověku. Z tohoto důvodu modlitba založená na Knize žalmů vede věřící přímo k centru Boží mocné uzdravující milosti, zatímco je posiluje ke sdílení nejnítěšnějších dojmů jejich srdcí.

Převzato z časopisu *Ministry* (November 2013). Přeložil Daniel Gomola.

¹ Není-li uvedeno jinak, všechny biblické citáty pocházejí z ČEP (Českého ekumenického překladu).

² JACOBSON, Rolf. „Burning Our Lamps With Borrowed Oil,“ in *Psalms and Practice: Worship, Virtue, and Authority*, ed. Stephen Breck Reid. Collegeville, MN: Liturgical Press, 2001, str. 90.

³ TANNER, Beth LaNeel. „How Long, O Lord! Will Your People Suffer in Silence Forever?“ v *ibid.*, str. 144.

⁴ BRUEGGEMANN, Walter. *Praying the Psalms: Engaging Scripture and the Life of the Spirit*. Eugene, OR: Cascade Books, 2007, str. 8.

⁵ *ibid.*, 14.

⁶ BRUEGGEMANN, Walter. *The Psalms and the Life of Faith*, ed. Patrick D. Miller. Minneapolis, MN: Augsburg Fortress Press, 1995, str. 86.

⁷ JACOBSON, Rolf. „Burning Our Lamps,“ str. 92–93.

⁸ GOLDMAN, Ari L. *Being Jewish: The Spiritual and Cultural Practice of Judaism Today*. New York: Simon & Schuster, 2000, str. 209.

⁹ LONGMAN, Tremper III. *How to Read the Psalms*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1988, str. 13.

¹⁰ BRUEGGEMANN, Walter. *Praying the Psalms*, str. 18.

- ¹¹ NASUTI, Harry P. „The Sacramental Function of the Psalms in Contemporary Scholarship and Liturgical Practice,“ in *Psalms and Practice: Worship, Virtue, and Authority*, ed. Stephen Breck Reid. Collegeville, MN: Liturgical Press, 2001, str. 83.
- ¹² DAVIS, Eli. „The Psalms in Hebrew Medical Amulets,“ *Vetus Testamentum* 42, no. 2 (1992): str. 174.
- ¹³ MAYS, James L. *The Lord Reigns: A Theological Handbook to the Psalms*. Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 1994, str. 6.
- ¹⁴ JACOBSON, Rolf. „Burning Our Lamps,“ str. 94–97.

DRAGOSLAVA SANTRAC, PH.D., vyučuje biblické jazyky a Starý zákon na adventistické univerzitě USC (*University of the Southern Caribbean*), jež se nachází na ostrovním státě Trinidad a Tobago u severního pobřeží Jižní Ameriky.

Výzkum o modlitbě

Marek Harastej, Lenka Michálková

Součástí diskuze o modlitbě by měl být i reálný pohled na modlitební život věřících lidí, modlitební život církve. Obecně se domnívám, že často našim diskuzím chybí pevnější zakotvení v realitě faktů. Pokusili jsme se tedy v rámci diskuze o modlitbě získat fakta. Data, která bychom mohli poměřovat, diskutovat o nich a analyzovat je. Zvolili jsme metodu dotazníku s převážně uzavřenými odpověďmi a pravděpodobnostní výběr respondentů. Náhodnost výběru byla dána našimi studenty. Na ATI studuje přes 40 studentů z různých sborů v Česko-Slovenské unii. Jsou mezi nimi velké sbory nad 200 členů i malé skupiny do 20 osob. Máme zde studenty ze všech tří sdružení naší církve, z velkých měst i „vesnických“ sborů. Členství našich studentů reprezentuje náhodný výběr, ač samozřejmě již jejich rozhodnutí pro studium teologie může být faktorem, který něco o daném sboru vypovídá a výzkum lehce zkresluje. Tyto studenty jsme požádali, aby ve stanovenou sobotu po dohodě s výbory sboru provedli v rámci bohoslužby dotazníkové šetření. Úmyslně zaměřené na všechny přítomné účastníky bohoslužby. Zde si uvědomujeme slabší článek našeho reprezentativního vzorku, protože ne každý z oslovených dotazník skutečně vyplnil a již jen účast při bohoslužbě může být indikátorem hlubšího zájmu o spiritualitu ve srovnání s celou členskou základnou, tedy i členy, kteří bohoslužby nenavštěvují. Pokud však náš reprezentativní vzorek označíme jako skupinu zastupující adventisty navštěvující bohoslužby, tak se domníváme, že má výzkum poměrně dobrou vypovídací hodnotu.

Anketní dotazník vyplnilo více než tisíc návštěvníků bohoslužeb. Lehce převažují ženy (58 %), což ale odpovídá reálnému rozložení členské základny naší církve. Ve výzkumu jsou poměrně rovnoměrně zastoupeny všechny věkové kategorie, stejně jako rozdělení respondentů dle délky členství v církvi (přibližně polovina jsou tzv. „rodilí“ adventisté a druhá polovina lidé, kteří se stali součástí církve až v dospělém věku).

Předkládáme všechny výsledky výzkumu v následujících tabulkách. Co zůstává jako výzva, snad pro práci některého z našich studentů, je zpracovat data ve větvení podle skupin. Provéřit, zda se odpovědi významně mění u jednotlivých kategorií podle věku, délky členství v církvi nebo dle pohlaví. To je ale výzva do budoucnosti. Stejně jako potřeba takto explicitně pojmenovat i další oblasti v životě církve a moci se v diskuzi o církvi opírat nikoli o domněnky, ale o empirická fakta.

Závěrem chceme poděkovat všem sestřám i bratrům, kteří se výzkumu účastnili a dali nám nahlédnout nejen do svých názorů, ale i na jejich modlitební život.

Grafickou část zpracovala Lenka Michálková.

Lenka Michálková (1994), studuje lektorství anglického jazyka na Masarykově Univerzitě v Brně. V současnosti pracuje jako vedoucí studijního oddělení Adventistického teologického institutu.

Statistika respondentů

1 026

Počet návštěv

1 010

Počet dokončených

0

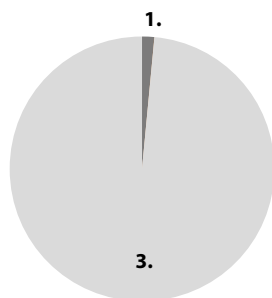
Počet nedokončených

15

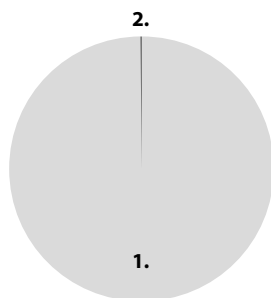
Pouze zobrazení

98,4 %

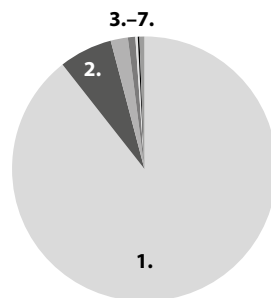
Celková úspěšnost vyplnění dotazníku

- 1. Pouze zobrazeno (1,5 %)
- 2. Nedokončeno (0 %)
- 3. Dokončeno (98,5 %)

- 1. Přímý odkaz (99,9 %)
- 2. Neznámý zdroj (0,1 %)

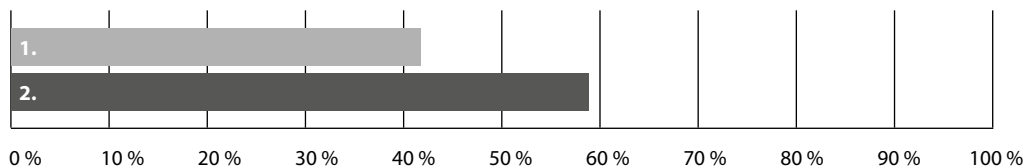
- 1. < 1 min. (89,4 %)
- 2. 1–2 min. (6,5 %)
- 3. 2–5 min. (2,1 %)
- 4. 5–10 min. (0,9 %)
- 5. 10–30 min. (0,3 %)
- 6. 30–60 min. (0,2 %)
- 7. > 60 min. (0,6 %)

Výsledky

Výběr z možností, zodpovězeno 1 010x, nezodpovězeno 0x

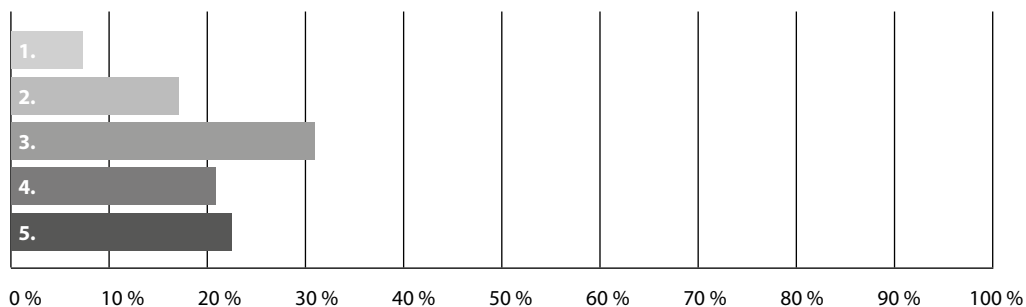
1. Jsem

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	muž	424	42,0 %
2.	žena	586	58,0 %

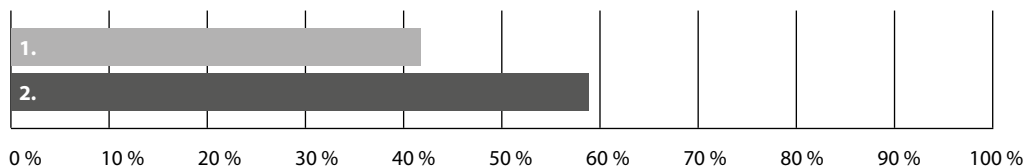

2. Je mi:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	do dvaceti let	77	7,6 %
2.	20–30 let	174	17,2 %
3.	30–50 let	315	31,2 %
4.	50–65 let	213	21,1 %
5.	více než 65 let	231	22,9 %

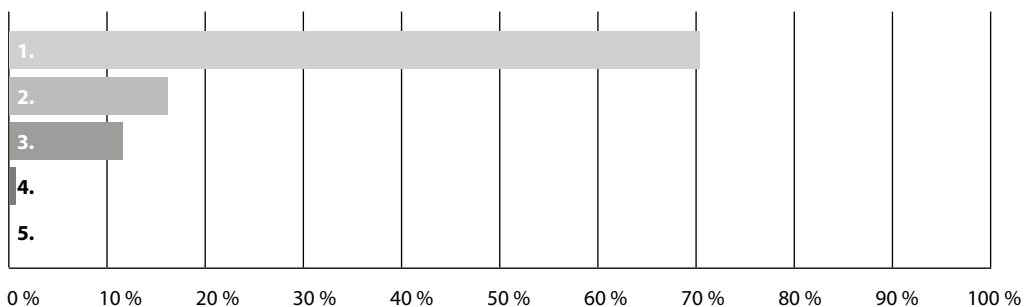
3. Adventistou jsem:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	od narození/jako dítě	546	54,1 %
2.	méně než 10 let	148	14,7 %
3.	více než 10 let	316	31,3 %

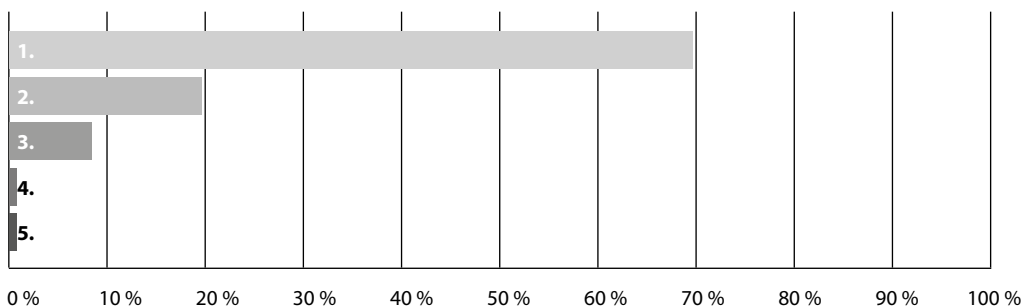
4. Modlitbu ve svém životě považují za:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Velice důležitou	713	70,6 %
2.	Spíše důležitou	167	16,5 %
3.	Důležitou	120	11,9 %
4.	Není pro mě příliš důležitá	10	1,0 %
5.	Nedůležitou	0	0 %

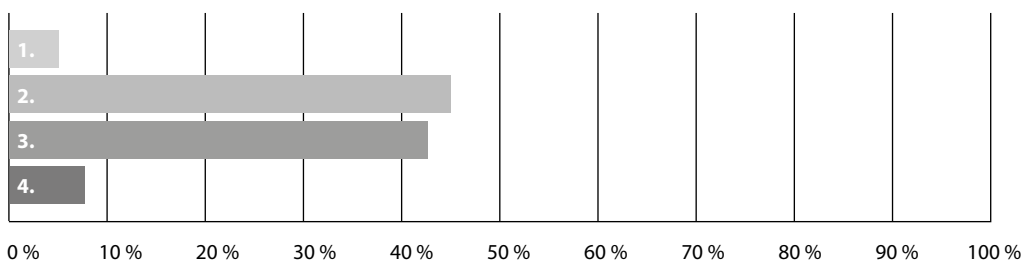
5. Jak často se modlím:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Vícekrát za den	702	69,5 %
2.	Jednou denně	197	19,5 %
3.	Průměrně párkrát za týden	87	8,6 %
4.	Přibližně jednou za týden	12	1,2 %
5.	Méně než jednou za týden	12	1,2 %

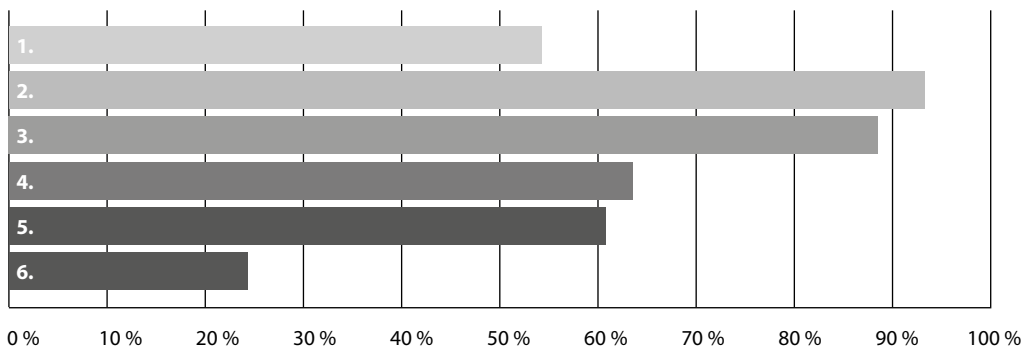
6. O svém modlitebním životě si myslím:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Modlím se až příliš často	49	4,9 %
2.	Modlím se tak, jak považuji za správné	453	44,9 %
3.	Modlím se málo, chtěl/a bych se modlit více	420	41,6 %
4.	O svém modlitebním životě si myslím, že je velice nedostatečný	88	8,7 %

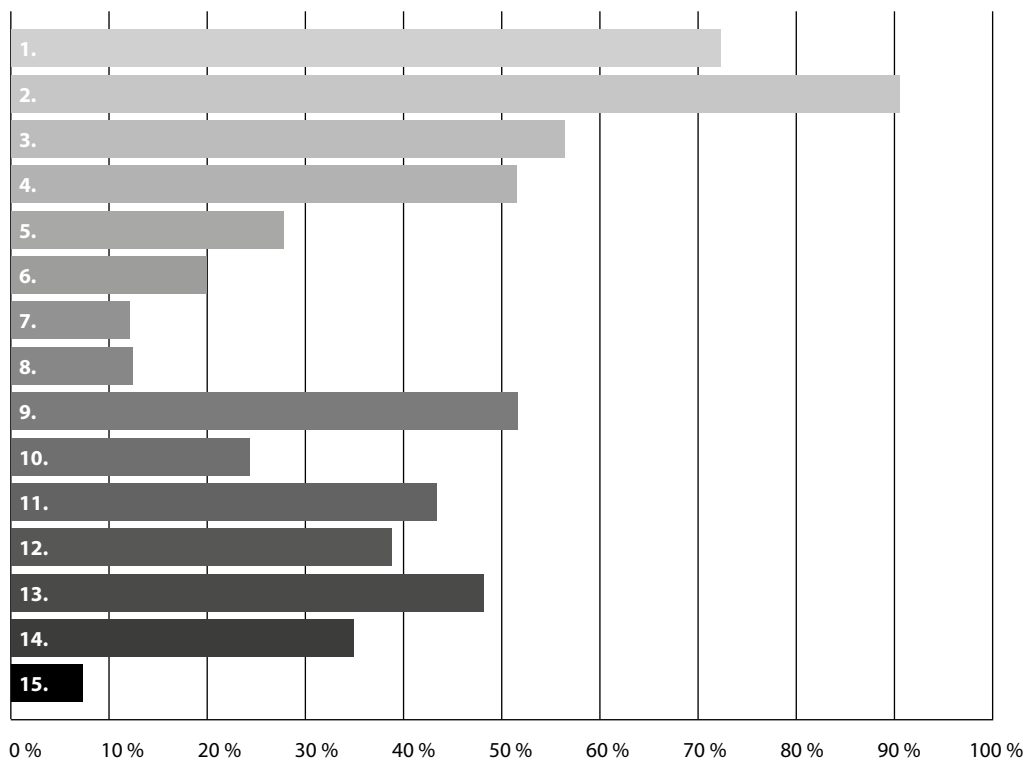
7. Pravidelnou součástí mé modlitby jsou:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Chvála Boha	542	53,7 %
2.	Díky, děkování Bohu	939	93,0 %
3.	Prosby	893	88,4 %
4.	Přímluvy	639	63,3 %
5.	Vyznání hříchů	616	61,0 %
6.	Ticho a naslouchání	238	23,6 %

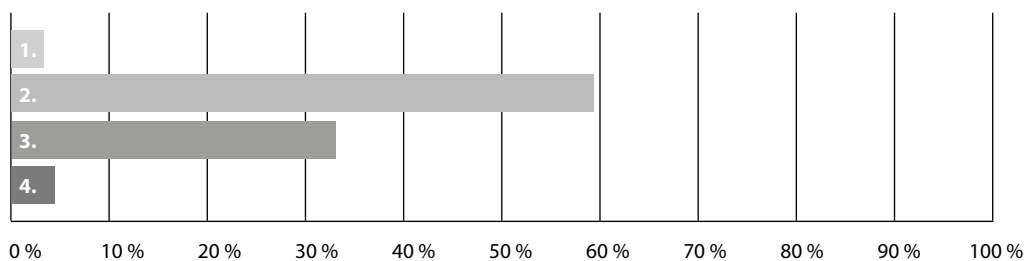
8. Za co při modlitbě pravidelně prosím

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	zdraví	725	71,8 %
2.	rodina	911	90,2 %
3.	práce, studium	578	57,2 %
4.	milost	522	51,7 %
5.	kazatel sboru	279	27,6 %
6.	vedení církve místní (sdružení, unie)	201	19,9 %
7.	vedení církve celosvětové (Generální konference)	124	12,3 %
8.	politici, vláda	128	12,7 %
9.	známí a přátelé, kterým chci představit Boha	527	52,2 %
10.	evangelizace	243	24,1 %
11.	sbor	436	43,2 %
12.	poznání Pána Boha	389	38,5 %
13.	Duch svatý	478	47,3 %
14.	příležitost sloužit	346	34,3 %
15.	Další doplňte...	72	7,1 %

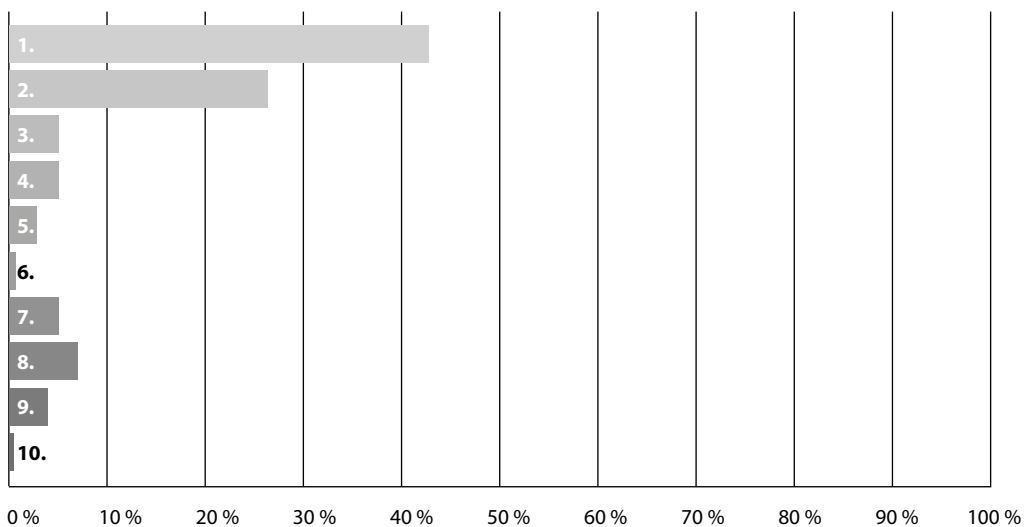
9. Jak vnímám modlitební život církve:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Modlíme se až příliš mnoho a často	32	3,2 %
2.	Modlíme se přiměřeně	602	59,6 %
3.	Modlíme se jako církev málo	333	33,0 %
4.	Společnou modlitbu vnímám jako zcela nedostatečnou	43	4,3 %

10. Modlitba pro mě je:

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1.	Rozhovor s Otcem	431	42,7 %
2.	Rozhovor s Přítelem	271	26,8 %
3.	Monolog	54	5,3 %
4.	Tajemství	54	5,3 %
5.	Zpověď	23	2,3 %
6.	Povinnost	8	0,8 %
7.	Nejkrásnější chvíle dne	53	5,2 %
8.	Dýchání duše	73	7,2 %
9.	Rozhovor s Králem	40	4,0 %
10.	Nepříjemná	3	0,3 %

Příloha: dotazník

Výzkum o modlitbě

1. Jsem

- muž
- žena

2. Je mi:

- do dvaceti let
- 20–30 let
- 30–50 let
- 50–65 let
- více než 65 let

3. Adventistou jsem:

- od narození/jako dítě
- méně než 10 let
- více než 10 let

4. Modlitbu ve svém životě považuji za:

- Velice důležitou
- Spíše důležitou
- Důležitou
- Není pro mě příliš důležitá
- Nedůležitou

5. Jak často se modlím:

- Vícekrát za den
- Jednou denně
- Průměrně párkrát za týden
- Přibližně jednou za týden
- Méně než jednou za týden

Nápověda k otázkám:

- Vyberte jednu odpověď
- Vyberte jednu nebo více odpovědí

6. O svém modlitebním životě si myslím:

- Modlím se až příliš často
- Modlím se tak, jak považuji za správné
- Modlím se málo, chtěl/a bych se modlit více
- O svém modlitebním životě si myslím, že je velice nedostatečný

7. Pravidelnou součástí mé modlitby jsou:

- Chvála Boha
- Díky, děkování Bohu
- Prosby
- Přímluvy
- Vyznání hříchů
- Ticho a naslouchání

8. Za co při modlitbě pravidelně prosím

- zdraví
- rodina
- práce, studium
- milost
- kazatel sboru
- vedení církve místní (sdružení, unie)
- vedení církve celosvětové (Generální konference)
- politici, vláda
- známí a přátelé, kterým chci představit Boha
- evangelizace
- sbor
- poznání Pána Boha
- Duch svatý
- příležitost sloužit
- Další doplňte....

9. Jak vnímám modlitební život církve:

- Modlíme se až příliš mnoho a často
- Modlíme se přiměřeně
- Modlíme se jako církev málo
- Společnou modlitbu vnímám jako zcela nedostatečnou

10. Modlitba pro mě je:

- Rozhovor s otcem
- Rozhovor s přítelem
- Monolog
- Tajemství
- Zpověď
- Povinnost
- Nejkrásnější chvíle dne
- Dýchání duše
- Rozhovor s Králem
- Nepříjemná

Biblické texty o modlitbě

Vy se modlete takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích, buď posvěceno tvé jméno. Přijď tvé království. Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi. Náš denní chléb dej nám dnes. A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám. A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.

(Mt 6,9–13)

A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagógách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen pravím vám, už mají svou odměnu. Když se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí. Při modlitbě pak nemluvte naprázdno jako pohané; oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov. Nebuďte jako oni; vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte.

(Mt 6,5–8)

Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus, druhý celník. Farizeus se postavil a takto se sám u sebe modlil: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.“ Avšak celník stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: „Bože, slituj se nade mnou hříšným.“ Pravím vám, že ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, a ne farizeus. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.

(L 18,10–14)

V těch dnech vyšel na horu k modlitbě; a celou noc se tam modlil k Bohu.

(L 6,12)

Konec všech věcí je blízko. Žijte proto rozumně a střízlivě, abyste byli pohotová k modlitbám. Přede vším mějte vytrvalou lásku jedni k druhým; vždyť láska přikryje množství hříchů.

(1Pt 4,7.8)

V prvním roce vlády Darjaveše, syna Achašvérošova, který byl médského původu a byl králem nad královstvím kaldejským, v tom prvním roce jeho kralování jsem já, Daniel, porozuměl z knih počtu roků, o nichž se stalo slovo Hospodinovo proroku Jeremjášovi; vyplní se, že Jeruzalém bude po sedmdesát let v troskách. Obrátil jsem se k Panovníku Bohu, abych ho vyhledal modlitbou a prosbami o smilování v postu, žíněném rouchu a popelu. Modlil jsem se k Hospodinu, svému Bohu, a vyznával se mu slovy: „Ach, Panovníku, Bože veliký a hrozný, který dbáš na smlouvu a milosrdenství vůči těm, kteří tě milují a dodržují tvá přikázání! ... Ještě jsem rozmlouval a modlil se, vyznával hřích svůj i hřích Izraele, svého lidu, a předkládal Hospodinu, svému Bohu, své prosby o smilování za svatou horu Boží, tedy ještě jsem rozmlouval v modlitbě, když Gabriel, ten muž,

kterého jsem prve viděl ve vidění, spěšně přilétl a dotkl se mě v době večerního obětního daru. Poučil mě, když se mnou mluvil. Řekl: „Danieli, nyní jsem vyšel, abych ti posloužil k poučení. Prve při tvých prosbách o smilování vyšlo slovo a já jsem přišel, abych ti je oznámil, neboť jsi vzácný Bohu. Pochop to slovo a rozuměj vidění.“

(Da 9,1–4.20–23)

Vede se někomu z vás zle? Ať se modlí! Je někdo dobré mysli? Ať zpívá Pánu! Je někdo z vás nemocen? Ať zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí a potírají ho olejem ve jménu Páně. Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno. Vyznávejte hříchy jeden druhému a modlete se jeden za druhého, abyste byli uzdraveni. Velkou moc má vroucí modlitba spravedlivého. Eliáš byl člověk jako my, a když se naléhavě modlil, aby nepřšelo, nezapršelo v zemi po tři roky a šest měsíců. A opět se modlil, a nebe dalo déšť a země přinesla úrodu.

(Jk 5,13–18)

Stejně i muži: když žijete se svými ženami, mějte pro ně porozumění, že jsou slabší; a prokazujte jim úctu, protože jsou spolu s vámi dědičkami daru života. Tak vašim modlitbám nebude nic překážet.

(1Pt 3,7)

V modlitbách buďte vytrvalí, bděte a děkujte Bohu.

(Ko 4,2)

V každý čas se v Duchu svatém modlete a prostě, bděte na modlitbách a vytrvale se přimlouvejte za všechny bratry i za mne.

(Ef 6,18)

Z naděje se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbách vytrvalí.

(Ř 12,12)

Budete mě volat a chodit ke mně, modlit se ke mně a já vás vyslyším. Budete mě hledat a naleznete mě, když se mne budete dotazovat celým svým srdcem. Dám se vám nalézt, je výrok Hospodinův, a změním váš úděl, shromáždím vás ze všech pronárodů a ze všech míst, kam jsem vás vyhnal, je výrok Hospodinův, a přivedu vás zpět na místo, odkud jsem vás přestěhoval.

(Jr 29,12)

Odvrací-li se někdo od slyšení Zákona, i jeho modlitba je ohavností.

(Př 28,9)

Bože, zkoumej mě, ty znáš mé srdce, zkoušej mě, ty znáš můj neklid, hled, zda jsem nesešel na cestu trápení, a po cestě věčnosti mě ved!

(Ž 139,23.24)

Stále se radujte, v modlitbách neustávejte. Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.

(1Te 5,16–18)

Máme v něho pevnou důvěru, že nás slyší, kdykoliv o něco požádáme ve shodě s jeho vůlí. A víme-li, že nás slyší, kdykoliv o něco žádáme, pak také víme, že to, co máme, jsme dostali od něho.
(1J 5,14.15)

Hospodin je blízko všem, kteří volají k němu, všem, kdo ho volají opravdově. Vyplňuje přání těch, kdo se ho bojí, slyší, když volají o pomoc, a zachrání je.
(Ž 145,18)

Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním. Ten, který zkoumá srdce, ví, co je úmyslem Ducha; neboť Duch se přimlouvá za svaté podle Boží vůle. Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí.
(Ř 8,26)

Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Váš duch je odhodlán, ale tělo slabé.
(Mt 26,41)

...a každý, kdo vzývá jméno Páně, bude zachráněn.
(Sk 2,21)

Ellen G. Whiteová

o modlitbe

Keď sa Ježiš pripravoval na nejakú veľkú skúšku alebo dôležitú prácu, vyhľadával samotu v horách a strávil tam noc na modlitbách so svojím Otcom...

Aj my si musíme určiť čas na modlitbu a rozjímanie nad Písmom, aby sme duchovne pokročili. Neceníme si silu, vplyv a účinok modlitby tak, ako by sme mali. Modlitba a viera dokážu to, čo nedokáže žiadna moc na svete. Len málokedy sa dostávame do rovnakej situácie dvakrát. Každý deň nás zastihnú nové okolnosti a skúšky. Na to, aby sme ich dobre zvládli, nám predošlé skúsenosti nestačia. Stále musíme mať svetlo, ktoré prichádza od Boha. (MH 508.509; CZ 368.369)

Neraz cítíme potrebu byť osamote s Bohom... Na skrytom mieste, kde nás vidí a počuje len On, môžeme vyrozprávať svoje najtajnejšie priania a túžby neskonale zľutovnému Otcovi. Keď sa v samote stíšime, osloví naše srdce hlas, ktorý sa ozve vždy, keď človek volá z hĺbky svojej biedy. Vo svojej trpezlivej láske je vždy ochotný vypočuť vyznania zblúdených a prijať ich pokánie. Čaká od nás vďačnosť, podobne ako matka čaká úsmev od svojho milovaného dieťaťa. Chce, aby sme pochopili, ako úprimne a vrúcne po nás túži. Radí nám, aby sme v každej tiesnivej situácii hľadali útočisko v jeho súcite a svoj zármutok zverili jeho láske. Naše bolesti a rany smieme zveriť jeho uzdravujúcej moci, našu slabosť jeho sile a našu prázdnotu jeho plnosti. Nech k nemu prišiel ktokoľvek, nikoho nesklamal. (MB 84.85; MB 89.90)

Všetci, ktorí sa učia v Božej škole, potrebujú stráviť hodinu v tichu a pokoji a rozprávať sa so svojím srdcom, s prírodou a Bohom. Majú totiž žiť život, ktorý sa líši od sveta a jeho zvykov. Na to potrebujú získať osobnú skúsenosť v poznávaní Božej vôle. Musíme sami počuť, ako sa Boh prihovára k nášmu srdcu. Keď všetky ostatné hlasy umlknú a my ticho čakáme, vnútorný pokoj nám umožní lepšie počuť Boží hlas. Boh nám hovorí: „Prestaňte! Uznajte, že ja som Boh!“ (Ž 46,11) To je účinná príprava na každú prácu pre Boha. Kto sa takto občerství, bude aj uprostred ponáhľajúceho sa davu, aj pri najintenzívnejšej práci obklopený ovzduším svetla a pokoja. Dostane nové povzbudenie. Jeho telesná i duchovná sila porastie. Jeho život bude šíriť vôňu a zjavovať božskú moc, ktorá prenikne do ľudských srdc. (MH 58; CZ 32)

Ak máme žiť duchovne zdravo a mať silu, musíme byť v stálom spojení s našim nebeským Otcom. Všetko, o čom uvažujeme, má smerovať k nemu... Modlitba je otvorením srdca Bohu ako priateľovi. Nemáme ňou poučať Boha o tom, akí sme, ale seba pripraviť na to, aby nás On prijal. Modlitba neprivádza Boha k nám, ale vedie nás k nemu.

Keď bol Ježiš na zemi, učil svojich učeníkov modliť sa. Radil im, aby svoje každodenné potreby predkladali Bohu a všetku svoju starosť prenechali jemu. Uistenie, ktoré im dal o vypočutí prosieb, je rovnako určené aj nám... (SC 93; CK 62)

Jedným z prvkov víťaznej modlitby je viera... My ľudia sme blúdiaci a krátkozrakí, niekedy prosíme o to, čo by nám nebolo na požehnanie. Nebeský Otec nás láskavo počúva a dáva nám to, čo bude pre nás najlepšie – to, po čom by sme aj sami túžili, keby sme duchovne osvieteným zrakom mohli všetko vidieť tak, ako to v skutočnosti je. Keď sa zdá, že naše modlitby nie sú vypočuté, máme sa vierou primknúť k zaslúbeniu, pretože čas ich vypočutia určite príde a my dostaneme požehnanie, ktoré najviac potrebujeme. Dožadovať sa však, aby modlitba bola vždy vypočutá presne podľa našich predstáv a aby sme dostali práve to, po čom túžime, je trúfalosť. Boh je príliš múdry, aby sa mýlil, príliš dobrý, aby čokoľvek dobré odoprel tým, čo chodia v úprimnosti. Nebojte sa teda dôverovať Bohu a spoľahnite sa na jeho vierohodné zaslúbenie: „Proste a dostanete.“ (Mat 7,7) (SC 96; CK 64)

Modli sa v súkromí a pri svojej každodennej práci často upieraj svoje srdce k Bohu. Aj Enoch takto chodil s Bohom. Tieto tiché modlitby sa vznášajú k trónu milosti ako príjemná kadidlová vôňa. Satan nemôže premôcť človeka, ktorý má takto zakotvené srdce.

Nieto chvíle ani miesta, aby sme sa nemohli oddať modlitbe. Nič nám nemá prekážať v duchovnom a úprimnom modlitebnom povznesení srdca. Aj v každodennom pouličnom ruchu sa môžeme s modlitbou obrátiť k Bohu a prosiť o jeho vedenie. Tak to robil tiež Nehemiáš, keď stál pred kráľom Artaxerxom. Modlitebné súkromie si môžeme vytvoriť, kdekoľvek sa nachádzame. Srdce by sme mali mať stále otvorené a mali by sme pozvať Ježiša, aby ako nebeský Host prišiel a zostával v nás. (SC 98.99; CK 66)

Máme sa pozeráť hore a dopredu, aby nám Pán dovolil nadýchať sa nebeského ovzdušia. Môžeme zostávať Bohu tak nablízku, že v každej nečakanej skúške sa naše myšlienky obrátia k nemu tak prirodzene, ako sa zem obracia k slnku.

Oznám Bohu svoje radosti, žiale, starosti a obavy. Nebudeš ho tým obťažovať, ani ho neunavíš. Ten, ktorý vie o počte vlasov na tvojej hlave, nie je ľahostajný voči potrebám svojich detí. „Lebo Pán je milosrdný a ľútostivý.“ (Jak 5,11) Naše žiale, ba už aj zmienka o nich, sa dotýkajú jeho láskavého srdca. Oznám mu všetko, čo ti znepokojuje myseľ. Nič nie je priveľké, aby to neuniesol, veď drží svety, ovláda všetky záležitosti vesmíru. Jeho pozornosti neuniká nijaká maličkosť, ktorá by nás mohla znepokojiť. Žiadna z našich skúseností nie je príliš tmná, aby ju nepoznal, a nieto takej spletitej situácie, aby ju nevedel rozuzliť. Nijaká pohroma nestihne ani najmenšie z jeho detí, nijaká úzkosť netiesni dušu, nijaká radosť neobveseluje, nijaká vrúcna modlitba nevychádza z úst, aby o tom náš nebeský Otec nevedel a bezprostredne sa o to nezaujímal. „On uzdravuje skrušených srdcom a obväzuje ich rany.“ (Ž 147,3) Vzťah medzi Bohom a konkrétnym človekom je taký osobný a úplný, akoby na svete nebolo nikoho iného, o koho by sa mal starať a za koho by mal dať svojho milovaného Syna. (SC 99.100; CK 67)

Dôvod, pre ktorý sa vo chvíli pokušenia mnohí ocitnú sami, je ten, že nemajú vždy pred očami Pána. Ak dovolíme, aby náš vzťah s Bohom bol narušený, strácame ochranu. Ani všetky dobré úmysly a správne predsavzatia nám nepomôžu zvíťaziť nad zlom. Musíme sa stať mužmi a ženami modlitby. Naše modlitby nesmú byť povrchné a príležitostné, ale úprimné a vytrvalé. Nie je nutné vždy si pri modlitbe kľaknúť. Zvyknime si rozprávať sa so Spasiteľom, keď sme sami, prechádzame sa alebo konáme všednú prácu. V tichej modlitbe prosme Boha neustále o pomoc, svetlo, silu a poznanie. Každý náš nádech a výdych nech je modlitbou. (MH 510.511; CZ 369)

Modlitba neznamená odčinenie hriechu, sama osebe nie je nijakou cnosťou či zásluhou. Tisíc kvetnatých slov sa nevyrovná jedinej posvätnéj túžbe. Aj tie najkrajšie modlitby môžu byť prázdnu rečou, ak nevyjadrujú skutočné pocity srdca. Ak však modlitba vychádza z úprimného vnútra a vyjadruje jednoduché priania človeka, akoby žiadal priateľa o pomoc v očakávaní, že mu ju poskytne, potom je to modlitba viery. Boh nestojí o naše obradné poklony. Cestu k milostivému Otcovi však nachádza mlčanlivé volanie zarmúteného srdca tiesneného vedomím vlastného hriechu a úplnej bezmocnosti. (MB 86; MB 91)

So svojimi túžbami sa máme stále zverovať nášmu vševedúcemu nebeskému Otcovi a potom sa v úplnej dôvere na neho spoliehať. Vieme, že ak prosíme podľa jeho vôle, vypočuje nás. Dožadovať sa splnenia našich žiadostí bez pokory nie je správne. Naše modlitby nesmú byť rozkazom, ale prosbou.

Ak niektorí nie sú uzdravení, nemáme ich odsúdiť ako tých, ktorí majú nedostatok viery. Všetci si želáme, aby Boh odpovedal na naše modlitby hneď a priamo. Sme v pokušení dať sa znechutiť, ak odpoveď mešká alebo prichádza v nečakanej podobe. Boh je však príliš múdry a dobrý na to, aby na naše modlitby odpovedal práve vtedy a práve takým spôsobom, ako si to my predstavujeme. Chce pre nás urobiť viac a lepšie, než iba splniť všetky naše priania. A preto, že môžeme dôverovať jeho múdrosti a láske, nemali by sme ho žiadať, aby sa on podriadil našej vôli, ale my by sme sa mali snažiť pochopiť jeho zámer a uskutočniť ho. Naše túžby a záujmy by sa mali rozplynúť v jeho vôli. Skúsenosti, ktoré skúšajú našu vieru, sú na naše dobro. V nich sa ukáže, či je naša viera skutočná a úprimná, založená jedine na Božom slove, alebo závislá od okolností, a preto nestála a neistá. Viera sa posilňuje v skúškach. (MH 229.230; CZ 163.164)

Mnohí, keď sa dostanú do ťažkostí, si myslia, že musia ísť za nejakým priateľom, porozprávať mu o svojich problémoch a poprosiť ho o pomoc. Zmocňujú sa ich pochybnosti a upadajú do depresie. Aj vtedy však vedľa nich stojí predivný Radca a vyzýva ich, aby mu dôverovali. Ježiš unesie každé naše bremeno. Hovorí: „Poďte ku mne a dám vám odpočinok.“ Máme teda prosieť o pomoc nespoľahlivých ľudí, ktorí sú od Boha závislí rovnako ako my, a nie samotného Krista?

Ak nemáte odvahu, modlite sa. Ak ste zmalomyselní, nerozprávajte o tom s ľuďmi, nesťažujte im život. Všetko povedzte Ježišovi. Vystrite ruky po pomoc. Vo svojej slabosti sa chyťte Božej sily. Proste o pokoru, múdrosť, odvahu a viac viery, aby ste uvideli jas Božieho svetla a tešili sa v jeho láske. (MH 512.513; CZ 371)

Keby sme viac premýšľali o Ježišovi a menej o sebe, oveľa živšie by sme cítili jeho prítomnosť. Keby naše myšlienky patrili Bohu tak často, ako nám On poskytuje dôkazy o svojej starostlivosti, mysleli by sme na neho stále, radostne by sme o ňom rozprávali iným a chválili ho. O časných veciach hovoríme preto, lebo sa o ne zaujíame. Hovorievame o priateľoch, pretože ich milujeme... Hojné dary, ktorými nás zahŕňa, by nemali pohltiť naše myšlienky a lásku natoľko, že by nám nič nezostalo pre Boha.

Zhodme zo seba okovy prízemnosti a obráťme oči k otvoreným dverám nebeskej svätyne, kde svetlo Božej slávy žiari v tvári Krista, ktorý „môže dokonale spasť tých, čo skrze neho pristupujú k Bohu“. (Žid 7,25) (SC 102.103; CK 69)

Vy, ktorí cítite útlak a krivdu, volajte k Bohu. Odvráťte sa od tých, čo majú srdce tvrdé ako kameň, a svoje žiadosti predneste Stvoriteľovi. Neodmietne nikoho. Kto k nemu príde pokorne, toho vypočuje. Ani jediná úprimná modlitba nevyznie naprázdno. Boh okrem nebeských chválospevov počuje volanie aj toho najslabšieho človeka. Svoje priania mu oznamujeme v súkromí, modlíme sa aj pri chôdzi a naše slová prichádzajú k Vládcovi vesmíru. Aj keď ich nikto nemusí počuť, predsa nezaniknú v tichu ani nezmiznú v neustálom víre života okolo nás. Túžbu človeka nič neumlčí, nesie sa nad pouličný ruch, nad zmätené davy až do neba. Oslavujeme Boha a on našu modlitbu počuje. (COL 174; KP 135)

Posväť sa Bohu hneď ráno, to nech je tvojím prvým činom. Modli sa: „Pane, prijmi ma za svoje dieťa. Všetky svoje plány kladím k Tvojim nohám. Použi ma dnes vo svojej službe. Zostaň so mnou, nech všetko konám v Tebe.“ Toto je každodenná záležitosť. Každé ráno sa posväť Bohu na celý deň. Odovzdaj mu všetky svoje plány, aby sa uskutočnili podľa náznaku jeho prozreteľnosti, lebo inak sa ich budeš musieť vzdať. Takto môžeš dennodenne odovzdávať svoj život do Božích rúk a zároveň sa bude tvoj život stále viac a viac tvarovať do podoby Kristovho života. (SC 70; CK 47)

Výběr připravila Marcela Bieliková.

Seznam citovaných knih Ellen G. Whiteovej

The Ministry of Healing (MH) – Cesta ku zdraviu a životnej harmónii (CZ)

Thoughts from the Mount of Blessing (MB) – Myšlienky z vrchu blahoslavenstiev (MB)

Steps to Christ (SC) – Cesta ku Kristovi (CK)

Christ's Object Lessons (SC) – Kristove podobenstvá (KP)

Mgr. Marcela Bieliková (1966) vystudovala Evangelickou bohosloveckou fakultu Univerzity Komenského v Bratislavě (Mgr.). Nyní pracuje jako překladatelka.

Výroky dětí o modlitbě

Odpovědi dětí na otázku: Co je to modlitba?

Modlitba je posílání zprávy do nebe. *(Tadeáš, 7 let)*

Rozpravanie sa s Pánom Bohom *(Rachelka, 7 rokov)*

To říkáš něco Pánu Bohu. Aby Bůh ochraňoval jiný děti v jiných zemích a dával jim jídlo, za všechny, co máme rádi, tatínka, maminku, Mařenka a Esterku. Amen. *(Esterka, 5 let)*

Keď si zavries oči, zložiš si ruky a rozprávaš sa s Pánom Bohom. *(Dominik, 4 roky)*

Modlitba je mluvení s Bohem. *(Tim, 10 let)*

Modlitba je nepopsatelná, má několik významů. *(Eli, 10 let)*

Modlitba je volání s Bohem. *(Dominik, 7 let)*

Modlíš se za to, co ti „Pan Bůchov“ dává. *(Nikol, 6 let)*

Děkuji za dobrý den. *(Amálka, 2,5 roku)*

Když se modlí... všichni. *(Zuzanka, 4 roky)*

Modlitba je, když mluvíš k Pánu Ježíši. *(Ester, 6,5 let)*

Modlitba je znamení, že bude jídlo. *(Viky, 4 roky)*

To, že sepneš ruce a mluvíš k Bohu. *(Timotej, 9 let)*

Prosíme Boha, aby nám splnil přání, které pomůže i ostatním třeba, a děkujeme Pánu Bohu, že jsme dnes prožili něco hezkého a nezranili jsme se. *(Markétka, 9 let)*

Podakovanie Pánu Bohu. *(Adrianko, 10 rokov)*

Papaši mňami amen (Papaši = Pane Ježíši). *(Mireček, 2,5 roku)*

Modlitba je komunikování s Pánem Bohem a vyznávání hříchů. *(Tim, 13 let)*

Je to prostě to, co chceme od Boha a z lásky a něco užitečného, a aby to nebylo v plánu někoho zlého. Může to být i to, že přejeme Bohu něco krásného a že k Němu mluvíme. *(Bartík, 6 let)*

To je jako, že se modlíš. Sepneš ruce, zavřeš oči a modlíš se. *(Filip, 6 let)*

Že se modlíš za někoho, aby ho Pán Ježíš uzdravil nebo opatroval. *(Benjamin, 5 let)*

Modlitba je, když se modlíme a děláme takhle (sepnula ruce a zavřela oči). *Modlíme se k Pánu Ježíši. (Elen, 3 roky)*

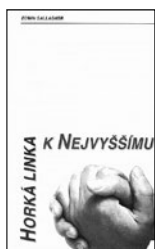
Mluvení s Bohem. *(Ester, 8 let)*

Ježíš. *(Amálka, 2,5 roku)*

Děkujeme všem rodičům i dětem, kteří se do shromáždění výroků zapojili, i skupině „Sobota s dětmi“ na sociální síti Facebook, kde anketa proběhla.

Připravil Marek Harastej.

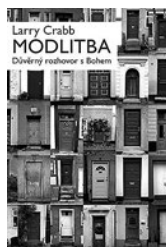
Seznam některých knih o modlitbě v češtině a slovenštině

Horká linka k Nejvyššímu

EDWIN GALLAGHER

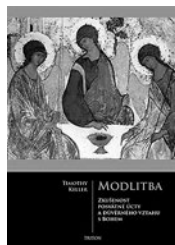
Praha: Advent-Orion, 1998

Modlitba – Důvěrný rozhovor s Bohem

LARRY CRABB

Praha: Návrat domů, 2010

Modlitba – Zkušenost posvátné úcty a důvěrného vztahu s Bohem

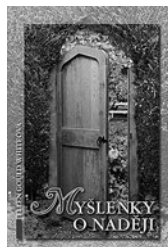
TIMOTHY KELLER

Praha: Stanislav Juhaňák – TRITON, 2017

Společenství s Bohem

ELLEN G. WHITEOVÁ

Myšlenky o naději

ELLEN G. WHITEOVÁ

Praha: Advent-Orion, 2006

Skrytý modlitební život – Krev křesťanského života

DAVID MARTIN MACINTYRE

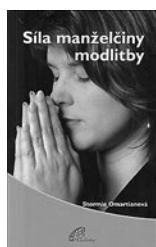
Praha: Stanislav Juhaňák – TRITON, 2017

Síla přímluvné modlitby

KATEŘINA LACHMANOVÁ

Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2017

Síla manželčiny modlitby

STORMIE OMARTIANOVÁ

Praha: Paulínky, 2010

Síla rodičovské modlitby

STORMIE OMARTIANOVÁ

Praha: Paulínky, 2011

Síla manželovy modlitby

STORMIE OMARTIANOVÁ

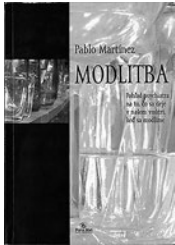
Praha: Paulínky, 2016

Naslouchající modlitba – Učíme se slyšet Boží hlas a vést si modlitební deník

LEANNE PAYNEOVÁ

Praha: Návrat domů, 2010

Modlitba – Pohľad psychiatra na to, čo sa deje v našom vnútri, keď sa modlíme

PABLO MARTÍNEZ

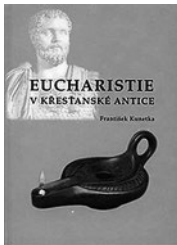
Bratislava: Porta libri, 2005

Židovská modlitba – K počátkům křesťanské liturgie

DI SANTE

Praha: OIKOYMENH, 2018

Eucharistie v křesťanské antice

FRANTIŠEK KUNETKA

Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004

Když Bůh mlčí – Vstoupit do ticha nevyslyšených modliteb

PETE GREIG

Praha: ROSA, 2016

Když nebe mlčí (a Bůh neodpovídá na Vaše modlitby)

JERRY SITTSER

Praha: Návrat domů, 2005

Otče náš

ŘEHOŘ Z NYSSY

Praha: OIKOYMENH, 2019

Modlitba Páně – Odras Kristova nitra jako poselství pro naši dobu

ROMANO GUARDINI

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000

Přijď království tvé

GODFRIED DANNEELS

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011

Otče náš, jenž jsi na zemi

JOSÉ TOLENTINO MENDONÇA

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013

Svatý Augustin – Promluvy o Modlitbě Páně

DAVID VOPŘADA

Praha: Krystal OP, 2019

Otčenáš – Křesťanský život ve světle modlitby Páně

JAN MILÍČ LOCHMAN

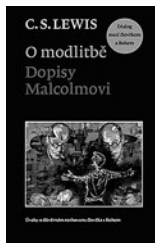
Praha: Kalich, 2012

Otče náš

PAVEL HANES

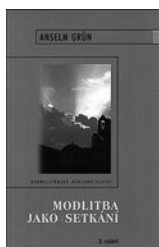
Banská Bystrica: HCJB global Slovakia, 2011

O modlitbě – Dopisy Malcolmovi

C. S. LEWIS

Praha: Návrat domů, 2015

Modlitba jako setkání

ANSELM GRÜN

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002

Výběr připravil Marek Harastej.

Jiří BENEŠ: Pláč Jeremjášův

(Praha: Advent-Orion, 2020, s. 559, ISBN 978-80-7172-634-0)

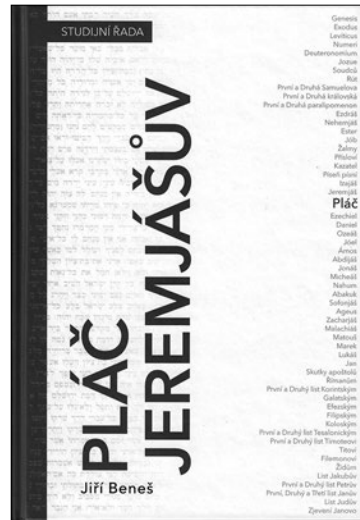
Začiatkom roka vyšlo hodnotné dielo do-
centa Husitskej teologickej fakulty Karlo-
vej univerzity v Prahe Jiřího Beneša s názvom
„Pláč Jeremjášův“ v edícii biblických komentá-
rov „Bible pro dnešek“ v rámci programu PRO-
GRES Q01.

V úvodnom slove autor uvádza, že obsahom
jeho diela je „podrobný, na detaily zameraný
výklad hebrejskej podoby krátkej starozmluv-
nej knihy nazývanej Pláč Jeremiášův“. (s. 9). Po-
znamenáva, že jeho preklad hebrejského textu
je do istej miery kostrbatý, lebo ide o text, ktorý
má múdroslovný ráz. Pod múdroslovním rozu-
mie „prepracovaný a kódovaný typ komuniko-
vania, ktoré je viacvrstvové so spirituálnym pre-
sahom a eschatologickým vyústením.“ (s. 10)

Spôsobu spracovania a jeho odôvodneniu
venuje autor pomerne veľký priestor (s. 11–18).
Povšimnutiahodný je jeho cieľ zdôrazniť orien-
táciu vykladaných textov (aj) na budúcnosť.

Potom nasledujú kapitoly obvyklé v komen-
tároch, ktoré sa venujú dobe vzniku knihy, jej
pisateľovi, jej hlavným teologickým dôrazom
a jej názvu.

Po týchto úvodných statiach nasleduje vlast-
ný komentár. Autor nazval jednotlivé kapitoly
elégiami, v rámci ktorých rozlišuje menšie tex-
tové jednotky, ktoré majú osobitný ráz. Sú to
reči básnika o Bohu, o komunite a ku komu-
nity, modlitby básnika, reči komunity, modlit-
by komunity a svedčanie komunity. Za osobitnú
textovú jednotku pokladá stred zvitku (3, 22–
39), pre jeho didaktický a parenetický rozmer
a múdroslovný ráz.

Ako príklad autorovej práce s textom pred-
stavím jeho rozbor 4. verša prvej elégie. Najprv
podáva svoj preklad hebrejského textu, ktorý
znie takto:

Cesty Sijónu – truchlení (jsou neutěše-
né, truchlivé).

Z nicoty ti přicházející slavnosti.

Všechny brány její jsou pustošící (zpus-
tošené).

Její kněží jsou uvzdychaní.

Panny její odklizené (ustarané) a ona
hořký pro ní.

Pre porovnanie uvádzam preklad tohto verša
v autorizovanom preklade našej cirkvi, ktorý
v porovnaní s autorovým „kostrbatým“ prekla-

dom, ktorý sa usiluje o maximálne zrkadlenie hebrejskej pôvodiny, znie značne „uhladene“:

Cesty Siona trúchlia,
lebo nikto neprichádza k sviatkom.
Spustošené sú všetky jeho brány,
vzdychajú jeho kňazi.
Jeho panny smútia
a on len trpkosť cíti.

Po preklade si autor všíma, že vo verši je „päť nominálnych viet bez určitého slovesného tvaru“ (s. 52) a že deväť slov je v množnom čísle. Z toho vyvodzuje, že „pozornosť básnika je sústredená na celok“ a že „žena, o ktorej je tu reč, môže byť vnímaná ako korporatívna osobnosť, t. j. môže predstavovať (zastupovať) celý Boží ľud“ (s. 52).

Potom si autor všíma, o ktorých takých témach a motívoch je zmienka v tomto verši prvýkrát, ktoré sa ešte budú v knihe vyskytovať. Sú to zmienky o pannách, o trpkosti, o spustošených vrátach, o Sione, o trúchlí, o slávnostiach, o kňazoch, o vzdychaní a zármutku. Po vymenovaní týchto motívov konštatuje, že pre tento verš je určujúca „adnominálna väzba dvoch podstatných mien cesty Siona“ (s. 53).

Zmienka o Sione dáva autorovi príležitosť na to, aby sa zmienil o sionskej teológii a dcéru Siona definoval ako symbolickú postavu, ktorá – keďže je Sionom splodená – je „pokračovateľkou sionských tradícií“ (s. 54).

Autor ďalej rieši problém subjektu participia *bá ě* (prichádzajúci). Keďže ide o tvar množného čísla, nemôže sa vzťahovať na podstatné meno *móěd* (sviatok, slávnostné zhromaždenie), ktoré je v jednotnom čísle, ale len na „cesty Siona“, ktoré sú v množnom čísle. V tomto prípade pod cestami Siona nemožno rozumieť vozovku, ale ľudí, ktorí trúchlia. Týmto rozborom dochádza autor k záveru, že týmito slovami je vyjadrené, že „komunita, ktorá chce v exile sláviť sviatok, nemá kam ísť“ (s. 55).

Druhú časť verša chápe autor ako opis neutrošeného stavu Božieho ľudu. Postupne sa hovorí o jeho bránach, kňazoch a pannách. Riešenie nezrovnalostí s gramatickými rodmi v záverečnej vete (doslovne: a ona horký pre ňu) vidí

autor v tom, že feminínny tvar *láh* sa vzťahuje na Sion (zemepisné názvy sú v hebrejčine ženského rodu), ktorý má brány, kňazov a panny, kým maskulínny tvar *mar* (horký) sa vzťahuje na sviatky.

Autorovej pozornosti neunikli ani pasívne slovesné tvary, v ktorých vidí „nepriame výpovede o skrytom Božom konaní“ (s. 56).

Nielen o rozbere tohto verša, ktorý som uviedol ako príklad, ale aj o rozbere celej knihy možno konštatovať, že autor brilantne narába s exegetickým inštrumentárium a že pomocou dôkladnej exegézy preniká k teologickému obsahu, ktorý je „pod povrchom“ textu.

Pozoruhodná je záverečná kapitola monografie, v ktorej sa autor usiluje nájsť spoločné črty päťic veršov, ktoré sa začínajú v jednotlivých piesňach rovnakým písmenom hebrejskej abecedy. (Tieto písmená majú zároveň číselnú hodnotu.) Kládne si otázku, či akrostichická štruktúra jednotlivých piesní má len estetickú funkciu „alebo môže prichádzať do úvahy aj iný kontext“ (s. 500). Postupne dokazuje, že medzi veršami, ktoré sa začínajú tým istým písmenom, existuje okrem formálneho aj vnútorné spojoivo.

Autor pracoval s rozsiahlou najnovšou českou a zahraničnou odbornou literatúrou. Impozantný zoznam použitej literatúry uvádza v štyroch skupinách: primárna literatúra; slovníky gramatiky a encyklopédie; komentáre; ostatná literatúra. Je poctou pre recenzenta, že v tomto zozname sa nachádza päť jeho diel.

Na konci publikácie sa nachádzajú štyri registre (register vykladaných biblických textov, register vykladaných miest Plaču Jeremiášovho, register pojmov a gramatických kategórií a register hebrejských slovies), ktoré uľahčujú čitateľovi orientáciu.

Celkovo možno povedať, že v tomto diele dostáva čitateľ do rúk podrobný a všestranný rozbor Žalospievov. Možno ho odporučiť všetkým, ktorí sa zaujímajú o problémy súvisiace s touto biblickou knihou. Zvlášť ho odporúčam takým teologicky vzdelaným čitateľom, ktorí sa usilujú samostatne exegeticky pracovať. Pri čítaní rozborov Jiřího Beneša si totiž môžu osvojiť viaceré osvedčené exegetické postupy a môžu sa presvedčiť, že starostlivá a dôkladná exegetická

práca má veľký význam, lebo odhalí aj tie vrstvy biblických textov, ktoré by ostali pri bežnom čítaní nepovšimnuté.

Juraj Bándy

PROF. THDR. JURAJ BÁNDY (1950) je emeritní profesor Starej zmluvy (SZ) a bývalý děkan Evangelické teologické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Byl vedoucím katedry SZ a vedoucím překladatelské skupiny slovenského ekumenického překladu SZ. Je autorem četných knih, např.: Úvod do SZ, Úvod do exegeze SZ, Teologie SZ, SZ na kazatelně, Dejiny Izraela, Slavnostné a kajúce žalmy, výklady knih: Jonáš, Micheáš, Rút a Jozue. Dlouhá léta působil také jako evangelický farář.

Frank M. Hasel: *Longing for God: A Prayer and Bible Journal*

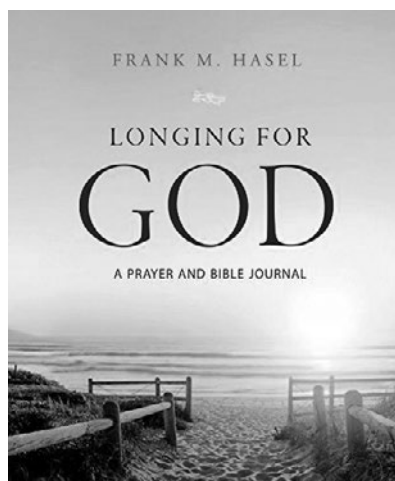
(Nampa, ID: Pacific Press, 2017, 352 s.)

Kniha „*Longing for God*“ (*Touha po Bohu*) výstižně představuje naši nehlubší potřebu a touhu – touhu po blízkém a osobním vztahu s Bohem. Zároveň ale také nabízí praktický nástroj, který umožňuje zažívat taková blízká setkání s Bohem, která mohou náš život proměnit. Na 352 stranách provází kniha v průběhu jednoho roku čtenáře celou Biblií a ukazuje, jak je možné setkávat se s Bohem na každý den.

Frank Hasel v ní jako autor představuje velmi praktické podněty, které se jemu samému v jeho životě osvědčily. Je přesvědčen, že pokud je čtenáři uvedou do praxe, pak budou moci, stejně jako on, prohloubit svůj osobní vztah s Bohem. Formou jednoduchých a logických kroků nás učí, jak se moudře, promyšleně a systematicky modlit za druhé, aby to přineslo požehnání těm, o které nám jde, i nám samotným.

Podtitul „Modlitební a biblický deník“ není úplně přesný. V knize najdeme hned čtyři důležité prvky: průvodce hlubším studiem Bible, pojednání o modlitbě, roční plán četby Bible a osobní deník. Frank Hasel tyto čtyři rozměry velmi umně proplétá, čímž vytváří zajímavý celek, který je ještě hodnotnější, než kdyby napsal jen čtyři různé části.

V úvodu a první části autor vychází ze své profesní zkušenosti, při níž po léta sloužil jako

učitel, kazatel a teolog. Nabízí konkrétní návrhy, jak číst Bibli, tak abychom jí porozuměli a dokázali ji aplikovat do svého osobního života. Na jedné straně vede čtenáře k pravidelnému a pečlivému čtení Písma a osobním setkáním s Bohem, ale zároveň zůstává realistou. Pokud se někdo dostane do situace, že se mu nepodaří udržet každodenní pravidelnost, pak by to rozhodně neměl vzdávat, ale klidně zase pokračovat dál.

Roční plán četby Bible dělí čtení na Starý zákon, Nový zákon a Žalmy. Záměrná průběžná

četba žalmů i uprostřed studia evangelií má za cíl „vyvážit“ chvíle, kdy člověk studuje obtížnější pasáže.

Součástí setkávání s Bohem a jeho slovem je rozhodně modlitba. Na konci každého měsíce se proto v knize objevují praktické podněty a tipy, které se dotýkají různých aspektů modlitby. Zde asi leží největší hodnota této knihy. Každá taková část je drahokamem, který ukazuje na různé stránky a podoby modlitby, jež je součástí hlubokého duchovního života. Z textu silně vyzařuje autorova autenticita a osobní zkušenost s Bohem. Nejde o akademickou teorii; jde o praktická naučení, ke kterým autor dospěl zvláště v době, kdy si prošel obdobím velké bolesti a ztráty. Kniha se věnuje některým důležitým aspektům modlitby a vede k přemýšlení nad zásadními otázkami: Co si počít s tím, když Bůh nevyšle mé modlitby tak, jak jsem doufal? Jak souvisí modlitba a půst? Jak se zbavit zahořklosti? Jak mohu v životě opravdově chválit Boha a učit se vděčnosti?

Kniha „*Longing for God*“ zve čtenáře k osobnímu zapojení. Každý den zve nejen ke čtení Bible, ale nabízí i prostor pro vlastní poznámky související s biblickým textem a modlitbou. Prostor není příliš velký, aby neodradil ty, kteří s psaním deníku teprve začínají. Pokud jste zvyklí psát více, pak vás omezený prostor bude zase učit, jak své myšlenky, které vás napadnou při čtení Bible, formulovat jasně a výstižně. Zapisování má sloužit jako lék na duchovní zapo-

mnětlivost. V průběhu roku se vám tak skládají cenné myšlenky a postřehy, které by jinak mohly být ztraceny.

Část určená k modlitbě připomíná čtenáři, že je dobré začít chválou, poté Bohu děkovat a až poté se na něj obracet s prosbami. Pravidelná oslava Boha a děkování totiž zásadně ovlivňuje náš duchovní život a vztah k Bohu. Zároveň nás chrání před představou, že Bůh by měl být tím, kdo na správnou modlitbu musí vždy odpovědět tak, že nám dá to, co po něm chceme.

Za příjemný bonus lze považovat inspirativní citáty o modlitbě, které se v průběhu celé knihy objevují vždy na levé straně.

Tato kniha nemá být jen čtena, ale hlavně psána a používána. Je to skvělý praktický nástroj, který může velmi výrazně obohatit a oživit váš vztah s Bohem. Nemá smysl, aby zůstala ležet na polici nebo v knihovně. Autor ji sepsal s touhou, aby byla denně používána. Doporučila bych ji všem těm, kteří by se rádi zkusili něco nového a ve svém životě se praktickým způsobem posunuli zase dál.

Audrey Anderssonová
tajemnice Transevropské divize

Převzato z časopisu *Ministry* (duben 2018).

Přeložil Oldřich Svoboda.

FRANK HASEL, autor knihy *Longing for God*, působil po řadu let jako ředitel našeho sesterského teologického semináře v rakouském Bogenhofen. Na základě osobních setkání s ním, stejně jako na doporučení dalších zahraničních kolegů, jsme tuto knihu pořídili do knižního fondu knihovny Adventistického teologického institutu, aby inspirovala i naše studenty. Zároveň zvažujeme, bude-li zřejmý zájem a potřeba, její překlad a vydání v českém (případně i slovenském) jazyce. Budeme vám vděční za vaši zpětnou vazbu, zda byste takový materiál uvítali.

